Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Hieronymi commentarius in Osee - Cod. Aug. perg. 113

Hieronymus, Sophronius Eusebius

[S.l.], [1. Drittel des 9. Jh.]

Hieronymus Stridonensis, Commentariorum in Osee prophetam libri III ad Pammachium

urn:nbn:de:bsz:31-1414

Visual Library

✝ IN NOMINE DNI NRI IHV XPI ET SCAE TRINITATIS · INCIPIT LIBER PROPHETARUM

EXPLANATIONUM SCI HIERONIMI PRESBITERI

IN OSEAE LIBRI III

SI IN EXPLANATIONIBUS OMNIUM PROPHETARUM · SCI
spu indigemus aduentu · ut cuius instinctu scripti sunt illius reuelatione pan
dantur ; & in isaia signatum librum legimus quem scribe & pharisaei qui legis
litteras nosse se iactant · non possunt legere quia signatus est · Nullus inueniri
potuit · nisi leo de tribu iuda · quem signauit ds pater qui eius possit reserare
misteria · quanto magis in explanatione oseae · prophetae orandus est dns ·
& cum petro dicendum · edissere nobis parabolam istam · praesertim
cum obscuritatem uoluminis in fine testetur
ipse qui scripsit · Quis sapiens & intellegit ista · intellegens & cognos
cet ea ; quod non pro inpossibile sed pro difficile debemus accipere ;
iuxta illud euangelii · Quis putas est seruus fidelis & prudens · quem
constituet dns super familiam suam · Quis enim non statim in fronte libri scan
dalizetur & dicat · oseae primus omnium prophetarum meretricem accipere
iubetur uxorem · & non contradicit · Non saltim nolle se simulat ut
retur per se facere uideatur inuitus · sed exequitur laetus imperium
quasi optauerit quasi multo tempore eum pudicitiae uacasse peni
teat cum honestiora & absque peccato · sanctos uiros renuisse dno legerimus.
Moyses mittitur ad pharaonem · & dux israhelitici populi constituetur ·
& tamen non inbecillitate · sed humilitate respondit · Prouide
alium quem mittas · hieremias puerum esse se dicit · ne peccantem arguat
hierusalem · Ezechiel iubetur de omni genere leguminis ac sementis
unum sub cinericium panem facere · & coquere illum in humano ster
core · & ait · Nequaquam dne · quia numquam inmundum intrauit in os meum ·

lib augie maioris ·

L. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Et osee audiens a domino. Accipe uxorem fornicariam. Non frontem
rugat. Non merorem pallore testatur. Non uerecundiam mutata g[…]
rum rubore demonstrat. sed pergit ad lupanar. et scortum ducit ad lect[…]
Et non mutat illam pudicitiae matronali. sed se luxuriosum [...]
probat. Qui enim adheret meretrici. unum cum ea corpus efficitur. Haec legi-
tur audientes. quid possumus respondere. Nisi illud propheticum.
Quis sapiens et intelleget ista. intellegens et cognoscet ea. Unde et nobis
dicendum est cum dauid. Reuela oculos meos et considerabo mirabilia de
lege tua. Ut introducat nos rex in cubiculum suum. et uelamen quod
ante oculos moysi positum fuit in lectione ueteris testamenti tol-
latur nobis. Statim enim ut locutus est dominus. pater in manus tuas commendo
spiritum meum. Et haec dicens expirauit. uelum templi scissum est. et omnia uela
eorum secreta patuerunt. Et fons qui egrediebatur de domo dauid.
ingressus est mare solitudinis. Et uerus helisseus aquas steriles atque
mortiferas. sapientiae suae condiuit sale et fecit esse uitales. In mara
que legis que interpretatur amaritudo. ligno patibuli dulcorata est.
Intellegimus enim quis sit iudas patriarcha electus in regem.
Nec miramur cur ad thamar quasi ad meretricem uir sanctus introeat. Qua-
re samson qui interpretatur sol. dalilam amauerit quae transfertur in
pauperem. et propterea inrisus. et mortuus aduersariorum milia truci-
darit. Cur salmon uirum iustum booz de raab meretrice generarit.
qui ruth moabitem pinna pallii sui operiens. et iacentem ad pedes. ad ca-
put euangelii transtulerit. quid causae sit cum dauid tot habuerit uxores.
nullum alium regni sui fecerit successorem. nisi eum qui de bersabee pere-
atus est. ut non solum meretrices. sed etiam adulterae deo placere uide-
antur. Unde et in hoc ipso propheta legimus quod iubeatur primum me-
retrici. secundo adulterae copuletur. dicente ad eum domino. Adhuc uade
dilige mulierem dilectam amico. siue diligentem mala et adulteram. Haec est
mulier meretrix et adultera. quae in euangelio pedes domini lacrimis
lauit. crine detersit. et confessionis suae honorauit unguento. Indig-
nantibusque discipulis et maxime proditore. quod non fuisset

uenditum. & pretium illius in alimenta pauperum distributum. dominus res-
pondit. quid molesti estis mulieri. opus bonum operata est in me. Pau-
peres enim semper habebitis uobiscum. me autem non semper habebi-
[tis](?) ne putaremus leue esse quod fecerat. & nardum pisti-
cam. id est unguentum fidelissimum ad aliud quid & non
ad ecclesiam. esse referendum. dat nobis occasionem intellegentiae.
& magnae fidei. magna premia repromittit dicens Amen amen dico
uobis. ubicumque praedicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo dicetur.
Et quod haec fecit in memoriam eius. Haec est meretrix. de qua loquitur
dominus ad iudaeos. Amen dico uobis. meretrices & publicani prece-
dunt uos in regno dei. Uos enim missum ad uos filium patris familiae.
& dominum uineae qui plantauit eam suscipere noluistis. ista meretrix
exploratores meos duos fortissimos iuuenes quorum alterum
in circumcisione: missi alterum ad gentes. humanitate suscepit.
abscondit studio. leuauit in tectum. operuit lini stipula.
quae caesa persecutionibus & lota in baptismate inmutat
colorem. & de thetro in album uertitur. Nec mirum si in figura
domini saluatoris & ecclesiae de peccatoribus congregatae haec facta
memoremus. cum ipse in hoc eodem dicat propheta. Loquar
ad prophetas. ego uisiones multiplicaui. & in manibus propheta-
rum adsimilatus sum. Ut quicquid prophetae iubentur operari
ad meam referatur similitudinem. cuius uxor & hiopissa est. contra
quam aaron & maria. carnale sacerdotium iudaeorum & propheta
litterae seruiens. mussitat & offendunt deum quo dicit in canti co
canticorum. fusca sum & formosa filia hierusalem. Alioquin si omnia
quae praecipiuntur ob causas ut in similitudinem fiant. uere facta conten-
dimus. ergo & hieremias accinctus lumbari uestimento multo obri(?)
inter innumerabiles nationes. & assyrios atque chaldeos
gentes inimicissimas iudaeorum. iuit ad eufraten ut ibi abs-
conderet lumbare suum. & post multa tempora reuersus
inuenit illud conputruisse quod nullo esset usui. Quomodo

gauiq; / & mosee / quinq; que

exire poterat. Et tam longe a bersa hierusalem. extructus
r circuitu munitionibus. fossa uallo atq; castellis. Qui cum se
rum m . . . melada natoth uiculu suum in tertio miliario ab urbe situm
Et non m . . . uoluiss& exire. in porta capitur. & reductus ad prin
. . . cipes quasi proditor. uerberatus in carcerem mittitur.
Si illud in tempore quia fieri non potuit. ergo & in hoc tempore quasi
fiat turpissimum est. Et nos dicimus. nihil deus praecepit nisi quod
honestum est. nec iubendo turpia facit honesta quae turpia sunt.
Sed quia scimus nihil deum uelle nisi quod honestum est. hoc praecepit
quod honestum est. Haec in principio. prolixius sum locutus. ut difficillimam primum soluerem questionem. & obpositum in ipso
exitu scrupulum. domini auxilio praetergrediens ad tuta decurrerem. Ceterum non ignoro pammachi karissime. a multis ecclesiasticis praetermissa.
& qui exponere sunt conati. apud grecos repperi apollonarem
laudocenum. Qui cum in adolescentia sua breues & in hunc & in
alios prophetas commentariolos reliquiss& tangens magis sensus
quam explicans. rogatus est postea ut in osee plenius scriber&.
Qui liber uenit in nostras manus. sed & ipse nimia breuitate ad perfectam intellegentiam. lectorem duce re non potest. Origenis paruum
de hoc propheta scripsit libellum. cui hunc titulum inposuit.
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΩΝΟΜΑΣΘΗ ΕΝ ΤΩ ΩΣΗΕ ΕΦΡΑΙΜ
Hoc est. quare appellatur in osee ephraim. uolens ostendere quae
cumq; contra eum dicuntur. ad hereticorum referenda personam.
Et aliud uolumen. ΑΚΕΦΑΛΟΝ ΚΑΙ ΑΤΕΛΕΥΤΗΤΟΝ Quod & capite
careat. & fine. Pierium quoq; legi tractatum longissimum. quem in exordio huius prophetae die uigiliarum dominicae passionis. extemporali
& diserto sermone profudit. Et eusebius caesariensis in octauo
decimo libro. ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ Quaedam de
oseae propheta disputat. Unde ante annos circiter uiginti & duos
cum rogatus sanctae & uenerabilis socrus immo matris tuae paulae
illud enim nomen carnis hoc spiritus est. quae monasteriorum & scripturarum

:x: Sed respondebis deo iuuante nihil turpe est :x:

semper amore flagrauit. Cum essem alexandriae uidi didimum et eum
frequenter audiui. uirum sui temporis eruditissimum. rogauique
ut quod origenis non fecerat ipse conpleret. et scriberet in osee
comentarios qui tres libros ad me petente me dictauit. quinque quoque
alios in zacharia. Nam et in ipsum duo tantum origenis scripsit
uolumina. uix tertiam partem a principio libri usque ad uisione
quadrigarum edisserens. Haec dico. ut noueris quos in propheta
huius capitulo habuerim praecursores. Quos tamen ut simpliciter
et non superbae sicut quidam meorum amicorum semper insibilat. tuae
prudentiae fatear. Non in omnibus sum secutus ut iudex po
tius operis eorum quam interpres existerem. dicereque quid mihi ui
deretur in singulis. et quid ab hebraeorum magistris uix uno
et altero acceperim. quorum et apud ipsos iam rara auis est. du
omnes deliciis student et pecuniis. et magis uentris quam pectoris
cura gerunt. et in hoc se doctos arbitrantur. si in tabernis me
dicorum de cunctorum operibus detrahunt. Sed iam tempus est
ut prophetae uerba ponentes ea quae scripta sunt disseramus.

VERBUM DOMINI QUOD FACTUM EST AD OSEE
FILIUM BEERI. LXX SIMILITER

Verbum domini. quod in principio erat apud dominum patrem. et deus erat
uerbum. Factum est ad osee filium beeri. ut propheta quoque
deum faceret. salvatore dicente. Si illos dixit deos ad quos sermo
dei factus est. et non potest solui scriptura quem pater sanctificauit et
misit in mundum. uos dicitis blasphemas quia dixi filius dei sum.
Ut quomodo deus deos facit. et stat in sinagoga deorum. in me
dio autem deos diiudicat. Et cum ipse sit uerum lumen quod in
luminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. ad apos
tolos loquitur. uos estis lux mundi. sic et ipse saluator prophe
tam suum faciat salvatorem. Osee enim in lingua nostra salua
torem sonat. Quod nomen habuit etiam iosue filius nun. an
tequam ei a deo uocabulum mutaret. Non enim ut male in gre
cis

codicibus legitur & latinis an sit dictum osee quod nihil omnino intel
legitur. sed osee id est saluator & additum est ei nomen domini ut salua
tor domini diceretur. Iste ergo saluator filius est beeri. id est puteorum.
quos puteos fodit abraham isaac & iacob & allophili eos cona
bantur saepe obruere. Inter puteum & lacum id est cisternam hoc
interest. Quod puteus per se & suas aquas habet. & de uenis fontem ma
nantes. cisterna quae refrigerat aquas suas externas & ad
uenientias possidet. Unde per prophetam loquitur dominus. Me dereli
querunt fontem aquae uiuae. & foderunt sibi cisternas quae
aquas non ualent continere. De hoc fonte & ad dominum psalmista proclamat
Apud te fons uitae in lumine tuo uidebimus lumen. Unde quidam
putant beeri interpretari lumen meum. sed superior uera trans
latio est. In diebus oziae ioatham achaz ezechiae regum iuda. Et
in diebus hieroboam filii ioas regis israhel. Similiter azarias
qui uocatur & ozias de stirpe dauid regnauit in hierusalem super
duas tribus quae appellabantur iuda annis quinquaginta duobus;
Cui successit in regnum filius eius ioatham qui & ipse regnauit annis
sedecim. Post quem filius eius achaz regnauit annis similiter
sedecim. Cuius anno undecimo decem tribus quae appellaban
tur israhel captae a salmanassar rege chaldeorum & in medorum
montibus conlocatae. Post achaz regnauit filius eius ezechias annis
uiginti & octo. Ex quo perspicuum est prophetasse osee isaia & iohel
& amos & abdia & iona & michea. συγχρονοι eius fuerunt. regnum
decem tribuum et finitum quod primo rege hieroboam usque ad ulti
mum osee permansit annis ducentis quinquaginta. Eo autem tempore
quo ozias regnare coepit super iudam duodecimum annum super isr̄t.
regnabat hieroboam pronepos hieu cui dominus repromiserat usque
ad quartam generationem sobolem illius regnaturam eo quod percus
sisset duos reges impios iudae & isr̄t. Hoc dicimus ut tibi bre
uiter ostendamus osee prophetam & ante captiuitatem [isr̄t. & post captiuitate] eius uatici
natum & tam uicinam quam praesentem & praeteritam & denuntiasse uenturam

& luxisse ingruente. Et in emendationem iudae retexuisse
p̄terita. quod in ipso p pheta iuxta historiã conabimur ad
pbare. Ozias. interp̄tatur fortitudo dn̄i. Ioatham. dn̄i con
sũmatio atq; pfectio. Achaz uisus. Ezechias. imperiũ
dn̄i. Hi regnabant in populo iuda. cuius nomen confessio ē.
Porro in israhel qui sibi idola fecerat. & a di populo fuerat
seperatus. regnabat hieroboam. qui interp̄tatur XPONICMOC
id ē tẽporalitas. siue mora quod mundũ amauerit. & in ipso mo
rari diu. uitã putauerit. sẽpitnam. nequaquã futuris sed p̄e
sentibus delectatus. Principiũ loquendi dnm̄ in osee LXX
Principium uerbi dn̄i ad osee. Quia ut supra diximus. & aliis
prophetis p̄feruntur in titulo. Ozias. Ioatham. achaz. et eze
chias. quib; regnantibus prophetauerunt. Idcirco nunc dicit
quod inter omnes hos. primum in oseae. dn̄s sit locutus. & postea
ad caeteros. Aliud ē. autē loqui dnm̄ in osee. aliud ad osee. In
osee non ipse loquitur osee. sed per osee ad alios. Ad osee uero
loquens. ad ipsum significatur conferre sermonem. Alii autem
Non primum omnium prophetarum uolunt fuisse osee ex eo quod
dicitur. principium loquendi dnm̄ in osee. sed ostendi quod haec
quae sequuntur primum ad osee dn̄s sit loquutus. Et dixit dn̄s
ad osee. Uade sume tibi uxorem fornicationum. fac filios forni
cationum. quia fornicans fornicabitur t̃ra a dn̄o. LXX. Et dixit dn̄s
ad osee. Uade tolle tibi uxorem fornicationis. & filios fornicationis.
quae fornicans fornicabitur terra p̄ dnm̄. Uerbum hebraicum ZANNIN
non fornicariã & fornicationẽ ut pleriq; aestimant. sed multas forni
cationes sonat. Ex quo ostenditur mulier ista quam propheta sumit
coniugem. non semel sed frequentius fornicata. ut quanto illa sordi
dior ē. tanto sit propheta patientior. qui talẽ uxorẽ duxerit. Quod
que additur. sume tibi & filios fornicationum. AΠΟ ΚΟΙΝΟΥ enim
subauditur. sume tibi uxorem fornicationum. & sume tibi filios
fornicationum. Utrumq; potest intellegi. quod & fornicariae priores

de fornicatione susceptos recipiat filios. & ipse ex meretrice generet
liberos. Qui idcirco fornicationis appellandi sint filii. quod sint
de meretrice generati. Nec culpandus propheta interim ut sequa
mur historiam. si meretricem converterit ad pudicitiam. sed potius lau
dandus quod ex mala bonam fecerit. Non enim bonus permanet qui ipse
polluitur si sociatur malo. sed qui malus est in bonum vertitur si boni
exempla sectetur. Ex quo intellegimus non prophetam perdidisse
pudiciciam fornicariae copulatum. sed fornicariam adsumsisse
pudiciciam. quam antea non habebat. Praesertim cum beatus osee.
non ob causam luxoriae. non libidinis. non propria fecerat volun
tate. sed dei paruerit imperio. Ut quod in isto carnaliter legimus.
in domino facto spiritaliter probaremus. qui suscepit synagogam hoc est populum
iudeorum fornicationi & libidini servientem. Ad quam dominus lo
quitur per ezechiel. Et tu meretrix audi verbum domini. Facta enim es
in egypto in manu eius. & volutabatur in sanguine. & fuerat
polluta usque ad verticem. ut nulla pars corporis atque
membrorum eius turpitudinis maculam non haberet. Operuit
talem dominus palleo. & sibi iunxit amplexibus. Dedit ei mel
& oleum & similam manducare. & induit eam vestibus pretiosissi
mis. Posuit in collo ornamenta gemmarum. aures ornavit
auro & lapide pretiosissimo. Armillas quoque brachiis praebuit
ut bonis operibus uteretur. Et nihil hominis haec accepta
largitate & bonitate viri & prioris inmemor turpitudinis.
Amatores chaldeos & assirios & aegiptios qui magnarum sunt
carnium secuta est. De salvatoris & ecclesiae typo in praefatiuncula diximus
quod sumpserit sibi uxorem fornicariam quae prius idolis serviebat.
Si quis autem contentiosus & maxime gentilium noluerit figurali
ter dictum recipere & inriserit prophetam fornicariae copu
latum. opponamus ei illud. quod solent laudare greci & philoso
phorum scole concinunt. Qua ratione perdicentur virorum eruditis
simum xenocratem. qui polimonem luxoriosissimum iuvenem.

& inter psaltrices atq; tibicines. & inpudicas mulieres. ebrium &
coronatum fecit oboedire sapientiam. & adolescentem turpissimum
mutauit in sapientissimum philosophorum. Cur socraten ad caelum
leuent. qui phedonem ex cuius nomine platonis liber est de lupanari
ob crudelitatem & auaritiam domini multorum libidini seruientem. in a
cademiam transtulerit. & quicquid illi de philosophiae magis
tris responderent. hos ad prophetae defensionem referimus.
Haec aduersum heréticos & eos qui ethnicorum sunt similes dixerim.
Ceterum nostris qui tamen uolunt suscipere ueritatem. illud breuiter
ostendam ex eo quod dicitur quia fornicans fornicabitur terra
a domino. Non tam prophetam iunctum esse meretrici. quam omne hominum
genus a societate domini recessisse. Potest quoque ex eo quod non est
additum omnis terra nunc iudea. accipi uel propriae samaria &
israhel id est decem tribus. quae eo tempore quo haec dicebantur
a domino recesserunt. Et abiit & accepit gomer filiam debelaim.
& concepit & peperit filium. Et dixit dominus ad eum. Uoca nomen eius
hiezrahel. quia adhuc modicum & uisitabo sanguinem hiezrahel.
super domum hieu. & quiescere faciam regnum domus israhel. LXX Et
abiit & accepit gomer filiam debelaim. & concepit & peperit
filium. Et dixit dominus ad eum. Uoca nomen eius hiezrahel. quia
adhuc modicum & ulciscar sanguinem hiezrahel super domum
iuda. & quiescere faciam regnum domus israhel. Prophetae sic mul
ta post saecula de aduentu christi & uocatione gentium pollicentur.
ut praesens tempus non neglegant. ne contione ob aliud con
uocata non docere debis qui[..] stant. sed de incertis ac — at estim
futuris ludere uideantur. Itaq; & haec gomer filia debe
laim. quae ab osee uxor accipitur. & concepit ex eo & peperit
ei filium nomine hiezrahel. qui interpretatur semen dei. in cuius
sanguinis ultionem regnum subuertit hieu. siue in tam male error
obtinuit iuda. sic ad uocationem referendae nationum ualli
tem pori congruat. sub quo filium generasse memoratur.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Et ne longo tractatu lectoris auiditatē differam. duę istae muli
eres quarum una uocat̄ gomer. & ē meretrix. parit q; tres li
bros. Primum hiezrahel. secundā puellā q; uocatur absq; miseri
cordia. & tertiū masculū. qui & ipse appellatur non populus meus.
Et altera mulier quae conducitur argenteis quindecim. & choro & di
midio choro ordei. & uocatur adultera. referuntur ad isr̄l & ad iu
dā. id ē ad decim trib; quae erant in samaria sub rege hieroboam
qui fuit de ephraim. & ad iudā qui regnabat in hierusalē. de stirpe
dauid. Hae sunt duę mulieres quae in zacharia upupę siue milui.
ut herodii pennas habere dicuntur & ire in sennaar ubi babylon
condita ē. Has mulier et sub nomine duarū sororū o ollę significat
& o oliba. Hae in duab; uirgis quas ezechihel in unā uirgā so
ciat demonstrantur. Et quia commentarios non lata uolumina
scribimus. singulis capitulis explanationes proprias in suis locis
reseruantes. nunc tantū de p̄senti capitulo disputemus. Gomer
interp̄tatur. ΤΕΤΕΛΙCΩΕΝΗ. id ē consūmata atq; perfecta. alii
ΕΩΡΑΚΑCΙ. id ē luricas significari putant. Sunt qui men
surā siue amaritudinē suspicentur. quod recte dicerent.
Si gemel. literā non haber&. De balaim. ΤΙΜΤΑC sonat. quarū
in palestina per magna copia ē. & quā esaias propheta & ulceri ezechie
regis iub& ur adponere. Est autē massa pinguiū caricarū. quas
in morem laterū figurantes. ut diu in se permaneant. calcant atq;
compingunt. Igitur & isr̄l consūmata in fornicatione atq; perfecta.
filia uoluptatis. quae fruentibus suauis uidetur & dulcis. intr̄
po dn̄i saluatoris ab osee uxor accipitur. & prius ex ea dī filius
generatur id ē hiezrahel. Est autē ciuitas metropolis decim
tribuum in qua interfectus ē NABOTH OB cuius sanguinē
suscitatur hieu. qui deleuit domū ahab & zezabel. Uerū quia
& ipse hieu ultor sanguinis iusti ingressus ē per uias hieroboam
filii nabath. qui fornicare fecit isr̄l. & constituit uitulos aureos
in dan & in bethel. regnū quoq; ei dicitur subuertendū.

sub cuius pnepote hieroboā ꝓphetare coepit osee. Quomo
tuo filius ei zacharias successit in regnū qui sexto mense imperii
sui occidit sellum de alia stirpe generatus. Qua ob causa nunc dicit
adhuc modicū & uisitabo sanguinē hiezrahel idē occisionē po
puli mei sup domū hieu regiam quae eo tempore perant israheli.
Nec mirum si domus hieu subuertatur cum & iam regnū dom isrł.
hoc ē decim tribuū post non multos annos omnino delendū. A za
charia enim filio hieroboam cuius adtauus fuit hieu usque ad
nonū annum osee sub quo decim tribus ducte sunt in captiuitatē
supputantur anni quadraginta & nouē. Occisoq; zacharia
qui fuit ultim' de stirpe hieu statim reges assirii ceperunt ruben
& gad & dimidiā tribū manasse qui erat trans iordanem & de
inde multas ciuitates samariae & deinde totum neptalim ad
extremū omīs reliquas trib;. Pro hie in editione uulgata legitur
iuda. Sed hoc mihi uidetur non uitio LXX interpretū sed scrip
torum inoleuisse imperitia qui ignorantes hieu quod magis notū
erat scripserunt iudam. Tēpus autem seminis dī & ultio san
guinis eius refert ad dnī passionem propīquā & domus iuda &
regnū uniuersi isrł dicitur subuertendū. Et in illa die con ss
teram arcū isrł in ualle hiezrahel. LXX similiter. Quan sc
do ultus fuero sanguinem hiezrahel sup domū hieu & regnū isrł
assirio uincente deleuero. Tunc in illa die & in illo tēpore conterā
omne robor exercitu isrł in ualle hiezrahel. sup dximus
hiezrahel ē quae nunc iuxta maximiano polim ē. fuisse metro
polim regni samariae ꝓpe quā sunt tant' campi latissimi &
ualles nimiae uastitatis quae plus quā decim miliū tenditur pas
sibus. In hac commisso certamine ab assiriis caesus ē isrł idē
decim trib; quae ob hieroboam de tribu ephraim qui primus
scisma fecit in populo appellate sunt ephraim. Interdū ꝓpter ioseph
qui fuit pater ephraim uacatur ioseph. Non nūquā samaria
quę & ipsę altera urbs fuit metropolis decim tribuum.

que postea ab augusto cesare appellata e augusta · id est sebaste ·
in qua ossa iohannis baptiste condita sunt · Post diuisionem ergo
duarum & decim tribuum · ob maxima parte multitudinis quae
hieroboam secuta e · nomen pristinu isrł remansit in decim
tribus · Et propter tribu iuda quae regnauit in hierusalem · alie
duae trib; appellate sunt iudas · simulque tri pueritas explica
tur · Quomodo enim pp sanguine nabuthae · qui effusus e in
hiezrabel deleta e dom achab · ut heliç uaticinium copleretur ·
sic pp ista sanguine ueri hiezrahel metropolis · hoc e seminis di
regnum distructu e · iudeorum · In omnibus quide prophetis ·
sed pcipue in osee decim tribus referuntur ad hereticos · quoz
maxima multitudo e · Duae aute tribus · q appellantur iuda ·
eccle psonam possident · que sub dauid stirpe regnant · Ar
cus igitur hereticorum · de quib; scriptu e · filii ephraim inten
dentes & mittentes argum · conuersi sunt in die belli · con
fringetur in uall isr seminis di · de quo humilia & trena senserunt ·
Et concoepit adhuc & peperit filiam · & dixit ei · Uoca nomen eius
absque misericordia · quia non addam ultra misereri domui
isrł · sed obliuione obliuiscar eorum · & domui iuda miserebor
& saluabo eos in dno do suo · & non saluabo eos in gladio & in arcu
& in bello · & in equis & in equitibus · LXX · Et concoepit ad
huc & peperit filiam · & dixit ei · Uoca nom ei absq; misericor
dia · quia nequaqua adda ultra misereri domui isrł · sed ad
uersans aduersabor eis · Filioru aute iuda miserebor · & sal
uabo eos in dno do suo · & non saluabo illos in arcu neque in
gladio neque in bello · neq; in equis neq; in equitibus · Post
qua contritus e atque confractus arcus isrł in ualle hiezra
hel & regnum decim tribuu distructu ita ut ducerent in cap
tiuitate · Nequaqua iam hiezrahel · id e · semen di · nec mas
culini sexus filius nascitur · sed filia · id e · femina fragilis
sexus · & quae uictorum patiat contumelię · & uocatur

absque misericordia. Idcirco ducta captiua est quia misericor
diam dei non habuit. Et consideranda domini indignatio. quod
nequaquam domus israel sed dicat ultra misereri. sed ad eos de memo
ria sua et in aeterna obliuione delere. Quia usque hodie persarum regi
bus seruiunt. et numquam est eorum soluta captiuitas. Domus
autem iuda misericordia pollicetur. et dicit quod eos saluet in domino
deo suo uel in se ipso qui loquitur. uel pater saluet in filio.
iuxta illud quod scriptum est. pluit dominus a domino. Saluauit
eos etiam quando israel assyriis traditus est. De manu sena
cherib. Non in arcu et gladio et bello. et in aequitum mul
titudine et in suo robore. quando misit angelum et percus
sit de exercitu sennacherib regis assyriorum una nocte
centum octaginta quinque milia. Iuxta tropologiam dicimus eos qui propter
sanguinem seminis dei uocantur absque misericordia. et di
cere ausi sunt. Sanguis eius super nos et super filios nostros.
Hucusque seruire romanis [illegible]. domum autem iuda eos
uidelicet ex iudeis qui dominum sunt confessi. Non in exercitus
fortitudine. sed in euangelica praedicatione saluatorem quod
in israel et iuda. tam iuxta historiam quam iuxta tropologiam inter
pretati sumus. Referamus ad hereticorum conciliabula
et ad ecclesiam domini saluatoris. quod illis absque misericordia
derelictis. regnumque perdentibus ecclesia dei sui uirtute superaret.
Et ablactauit eam quae erat absque misericordia. et concepit
et peperit filium et dixit. Uoca nomen eius non populus meus.
quia uos non populus meus. et ego non ero uester. LXX
Similiter. Qui uocabatur sine misericordia. uersus in femininum.
Et propter inbecillitatem uirium offensamque dei ductus
in captiuitatem. Quia domini misericordiam non habebat. nequa
quam ablactatus dicitur sed ablactata. uiri enim robora
miserat. Qui ablactatur recedit a matre. parentis lacte
non uescitur. alimentis sustentatur externis. Ita et israel

p(ro)iectus a d(omi)no· & captiuitatis circumdatus angustiis atque in ba
bylone cibis sustentatus inmundis· uocatur non populus d(e)i·
& (a)eterna gentis alieni feritur sententia· iudicatur non popu
lus meus· & abdicetur in p(er)petuum· Quod recte intellegere pos
sumus & in omni populo iudaeorum· quipp(e) offensa(m) seminis d(e)i
captiuitat(em) traditur· regnum p(er)didit & p(ro)uinciam· appellatur
q(u)i non populus d(e)i· Et in p(er)sona her&icorum· Siquis autem con
tentiosus interpres· noluerit recipere ista quae diximus sed
meretricem nomine gomer filiam debalaim· primu(m) & tertiu(m)
masculos· secunda(m) quae media e(st) femina(m) intellexerit p(er)e
asse· hoc uolens scripturam sonare quod legitur· respondeat
quomodo in ezechiel illud exponat· ubi iub&ur a d(omi)no portare i
niquitates domus isr(ae)l· id e(st) decem tribuum· & trecentis nona
ginta diebus in uno latere sinistro dormire p(er)petuo· lic& in
septuaginta centum & nonaginta scriptis int· & dormire ita ut nu(m)qua(m)
euigil& ne commut& latus nisi forte s(e) op(er)e satiatus· Paululum ap(er)a
ruerit oculos· ad sumendu(m) sordidissimum cibu(m) subcinericii panis·
qui de frumento & ordeo· & faba· & lente· & milio· coctus sit in hu
mano stercore· Hoc enim rerum natura non patitur· ut quisqua(m)
hominum· p(er) trecentos nonaginta dies in uno semp(er) latere dormiat·
Et rursus inquid suscipies iniquitates domus iuda· & diebus xl
dormies in latere dextro· Hi autem dies pannis subputabantur·
quib(us) isr(ae)l & iuda s obsidione & captiuitate longissima deprimentur·
ita ut uincti & inmobiles· de altero in alterum latus reuersare non
possint· Si illa & cetera his similia quae in scripturis scis legim(us)
facta· Non potuerint approbare· Sed aliud quid significare con
tenderit· ergo & meretrix ista mulier· & illa adultera mulier·
quae ut p(ro)phete iungebantur· aut seruant(ur) a proph(et)a· Non tur
p(e) stupri coniunctionem sed sacramenta iudicant futurorum·
hb Et erit numerus filiorum isr(ae)l quasi arena maris· quae sine mensu
ra est· & non numerabitur· Et erit in loco ubi dicetur eis non·

populus meus uos. dicetur eis filii di uiuentis. Et congregabuntur filii
iuda & filii isrt pariter. & ponent sibimet caput unum & ascendent de
terra quia magnus est dies hiezrahel. LXX. Et erit numerus filiorum
isrt sicut harena maris quae non mensurabitur nec numerari potest.
& erit in loco ubi dictum est eis non populus meus uos. uocabuntur fi
lii di uiuentis. Et congregabuntur filii iuda & filii isrt simul.
& ponent sibi principatum unum. & ascendent de terra quoniam magnus est
dies isrt. Legimus abiectionem decem tribuum & non miserabilem
isrt. Ne ultra populum di indignatione perpetua condemnatus.
Nunc discimus quomodo filii iuda & filii isrt pariter congregentur.
& ponent sibi caput unum siue principatum. & ascendant de terra.
Et in loco ubi prius dicebatur Non populus meus. appellentur filii di
uiuentis. Et hoc fieri (sit) quia magnus est dies hiezrahel. Ambigenti
& in uarias sententias fluctuanti sillud occurrit pauli apostoli
ad romanos scribentis. Quod si uolens ds ostendere iram & notam
facere potentiam suam. sustinuit in multa patientia uasa irae aptata
in interitu. ut ostenderet diuitias gloriae suae in uasa misericordiae.
quae praeparauit in gloriam. quos & uocauit nos non solum ex iudaeis
sed etiam & gentibus. sicut in osee dicit. Uocaui non plebem meam
plebem meam. & non misericordiam consecutam misericordiam con
secutam. Et erit in loco ubi dictum est eis non plebs mea uos. ibi uoca
buntur filii di uiui. Esaias autem clamabat pro isrt. Si fuerit
numerus filiorum isrt tamquam harena maris reliquiae saluae fient.
Uerbum enim consumans & breuians in aequitate. quia uerbum bre
uiatum faciet dns super terram. Et sicut praedixit esaias. Nisi dns
sabaoth reliquisset nobis semen. sicut sodoma facti essemus.
& sicut gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicimus? quod
gentes quae non sectabantur iustitiam adprehenderunt iustitiam.
Iustitiam autem quae ex fide est. Isrt uero sectans legem iustitiae.
in legem iustitiae non peruenit. Igitur beatus apostolus osee
prophetae adsumens testimonium. & exponens illud superius

cationem gentium. & eorum fide qui ex iudaeis credere uoluerunt.
omne nobis difficultatem interpretationis abscidit. adserens xpi tempo
ribus ēē. completum. ut scilicet in isrt eligantur duodecim tribus.
hoc est omnis populus iudaeorum in iuda. hi q; ex gentibus ihm
dnm confitentur. Si quis autem alienus a fide xpi & non reci
piens auctoritatē noui testamenti. sed de numero concisionis res
ponderit. filiorum iuda & filiorum isrt duas tribus sonare & decem. De
quibus crebro diximus. & in hoc dantes manus nihil fidei nrae no
cere monstrabimus. Sed postquam fuerit numerus filiorum isrt
quasi harena maris in toto orbe dispsus. & omnē supputationē ui
cerit populi multitudo. tunc habebit licentiam isrt qui hodieque
captiuus ē. Et qui prius dicebatur absque misericordia & non
populus meus. cū duabus tribus. id ē. iuda & beniamin. quarū
magna pars in xpm credidit in rāe concordiā. ut corporibus sepa
ratos iungat fides. & unum sibi caput ponant & principem de
quo scripsit hiezechiel. Et princeps unus in medio eorum dauid
seruus meus. & resuscitabuntur quasi ab inferis mortui. Iudas
scilicet & isrt. qui in fidelitate mortui erant. Et haec omnia fient.
quia magnus ē dies seminis dī. qui interptatur xps. Ex quo p p
picium est ideo in tpo nabuthe hiezrahelitis sanguinē pcessisse.
ut uerius conpler& in xpo. In hoc enim & non in illo magnus ē
dies hiezrahel. De quo dicitur. haec ē dies quē fec dns exultem9
& laetemur in ea. Interptationis tertiae quā suscipimus. isrt
in hereticis. iuda in ecclae hominibus exponendis hic sensus ē.
Et postquā dns in claritate sua uenerit regnaturus hi qui ante
uocabantur. Non populus eius. uocentur filii dī uiuentis.
cum iudaeis id ē ecclae fuerint copulati. & unū caput xpm ha
buerint & ascenderint de terra. id ē de terrenis sensib; & humi
litate litterę. & susciperent magnū diē seminis dī. ΟΥΚΗ
ΛΕΜΕΝΗ. Id ē absq; misericordia in quib; dā fertur exempla
ribus ΟΥΚΗΓΑΠΗΜΕΝΗ. id ē non dilecta sed ueriora sunt.

exemplaria que habent absque misericordia . maxime quia ad dis
tinctionē israhelis cui non miseretur infert ds̄ . Domui autem
iuda miserebor . Dicite fratribus uris populus meus . & sorori urē
misericordiam consecuta LXX . Dicite fratri urō populus meus
& sorori urae misericordiam consecuta . quia magnus ē dies hiezrahel
in quo iudas & isrl unum habebunt principem . & nequaquā dicit̄
israheli non populus meus . sed e contrario uocabuntur filii dī ui
uentis . Idcirco . o homines tribus iuda . nolite desperare decem
tribuū salutē . sed eam cotidie & sermone & uoto & litteris ad
paenitentiā prouocate . quia frater ille appellatur & soror . Frat̄
ex eo quod dicitur populus meus . soror . ex eo quod appellatur
misericordiā consecuta . Aliter . qui in xpm credit & est tam
ex iudaeis quā ex gentibus . dicite fractis ramis & priori populo
qui proiectus ē . populus meus quia frater tuus ē . & misericordiā con
secuta quia soror tua ē . Cum enim intrauerit plenitudo gentium .
tunc omnis isrl saluus fiet . Hoc idem nobis praecipitur . ne hereticos pe
nitus desperemus . sed prouocemus ad paenitentiā . & illorū salutē .
germanitatis probemus affectu . Iudicate matrē urām iudicate .
qm̄ ipsa non uxor mea . & ego non uir eius . Auferat fornicationes
suas a facie sua . & adulteria sua de medio uberū suorum . ne forte
expoliem eam nudā . & statuam eam secundū diem natiuitatis suae
LXX Iudicamini cū matre urā iudicamini . quia haec non uxor
mea & ego non uir eius . Et auferam fornicationē eius a facie
mea . & adulteria eius de medio uberū illius . ut expoliem illā nu
dam . & restituā eam iuxta diem natiuitatis suae . Hucusq;
ad isrl populum hoc ē . decem tribuum sermo directus ē . nunc
alterum caput incipit . & praecipitur filiis id ē populo . ut teneant
iudicium aduersum matrē suā . quae eos genuit . quae de me
retrice uxor effecta . mores pristinos non reliquit & rursū for
nicata ē cū amatoribus suis . Et tm̄ de clementiā uiri . Iam repu
diata est iam abiecta . iam ei locutus ē . haec non uxor mea . & ego

non uiri ei. tamen praecepit filiis ut nequaquam ad uxorem patris quae illa
dimisit. sed ad matrem suam loquantur quae eos genuit. Loquantur
autem ad penitentiam prouocantes. ut auferat fornicationes a fa
cie sua. et adulteria sua de medio uberum suorum. Fornicaria est
quae cum pluribus copulatur. adultera quae unum uirum dese
rens. alteri iungitur. Quorum utrumque est sinagoga quae si perman
serit in fornicatione et adulterio. aufert ab ea dominus uestem et ornamenta
quae dederat. De quibus scribit ezechiel. In die qua nata es
non ligauerunt mamillas tuas. et sale non es salita. et transiui
per te et inueni te nudam. et deturpatam et conspersam in sanguine.
Et post paululum. indui te bissinum. et subtalibus et ornamenta
circum posui tibi. et dedi armillas circa manus tuas. et monile
circa collum tuum. Haec tunc ei dedit maritus largissimus
quando inuenit illam in egypto idolatriae libidine constupra
tam. et diuaricantem omnibus pedes suos. et nunc comina
tur si ad uirum suum noluerit reuerti. ita eam futuram absque
deo et uiro. sicut prius in aegypto fuerat. Ne semper triplici
explanatione extendamus uolumina. hoc raro ammonuisse
sufficiat quae dicta sunt conuenire et iudaeis negantibus christum.
et hereticis fidem domini relinquentibus quorum fornicatio propria est
inter ubera eorum. et in asteficii idolorum et uariorum dogmatum
corde uersatur. qui si reuestent ad diem natiuitatis suae. ut si non
egerint paenitentiam et hereticis conparentur. Et ponam
eam quasi solitudinem. et statuam eam uelut terram inuiam. et interficiam
eam siti. LXX. Et ponam eam in deserto et statuam eam
sicut terram sine aqua. et occidam illam in siti. Si noluerit
ad meliora conuerti. faciam illi quod feci in solitudine. ut ducti
in captiuitatem cadant in terram alienam. patientes sitim bonorum
omnium. et ad patriam suam redire non ualeant. Vel certe
audiant in euangelio. relinquetur uobis domus uestra deserta.
Et mittat eis dominus non famem panis nec sitim aquae. sed famem

audiendi uerbi dni. De quo & esaias loquitur. Erunt sicut pa
radisus aquam non habens. haec & ici quia abiecti sunt a dno. si non
redierint ad pristinam domum sic omnium rerum patientur pe
nuriam. ut etiam quod falsum habere uidentur redigantur ad nihili.
Et filiorum illius non miserebor. qm filii fornicationum sunt.
quia fornicata e mater eorum. confusa e. quae concepit eos. qa dixit.
Uadam post amatores meos qui dant panes mihi. & aquas meas. la
nam eam. & linum meum. oleum meum & potum meum LXX. Et fi
liorum eius non miserebor. qm filii fornicationis sunt. quia fornica
ta e mater eorum. confusa e. quae peperit eos. Dixit enim. Ua
dam post amatores meos qui dant mihi panes meos & aquam meam &
uestimenta mea. & linteamina mea & oleum meum. & omnia quae mihi
necessaria sunt. Hoc plus faciam ei cui dixi non uxor mea. & ego
non uir tuus. & ponam eam quasi solitudinem. & faciam uelut terram
inuiam. Quando enim de aegypto eduxi eam. interfectis parenti
bus filiorum terram repromissionis ingressi sunt. Nunc aut forni
carie matris liberi peribunt cum matre meretrice. qm filii forni
cationis sunt & mali ex malis geniti. Quibus in euangelio dicitur.
generatio uiperarum quae in tantam uenit inpudentiam. ut audir&
p hieremiam. Facies meretricis facta e tibi. inpudorata es tu.
Ac non e hoc durae frontis & meretricie inpudentiae. ut in suo
scelere glori&ur & dicat. sequar amatores meos. uadam ad idola.
quae mihi & ad uictum & ad uestitum necessaria pbuerunt. Omnia
quae ppheticus sermo describit. spiritaliter a dno accepere
iudaei. Et qa dei filium negauerunt. eligentes sibi barraban
latrocinii & seditionis auctorem. & crucifigentes filium di. prop
terea usque hodie secuntur demones & di beneficia ad illos re
ferunt. qui cultorum suorum animas pdiderunt. Panes & aqua
habent & heretici. quorum panis luctus e & aquae eorum caenose
quae suffocant & interficiunt baptizatus. habent & lanam de sca
bidis ouibus. & linum in nigridine pseuerans oleum q;

De equo propheta dicit. Oleum peccatoris non inpinguet caput meum.

Et potum aquarum aegypti. de quibus clamat hieremias. Quid tibi et uiae egypti ut bibas aquam gion. et quid tibi et uiae assyriorum ut bibas aquas fluminum. Breuiter cuncta percurrimus. ut ad reliqua transeamus. Propter hoc ecce ego sepiam uiam tuam spinis. et sepiam eam maceria. et semitas suas non inueniet. Et sequitur amatores suos et non adprehendet eos. et queret eos et non inueniet. et dicit. Uadam et reuertar ad uirum meum priorem. quia bene mihi erat tunc. magis quam nunc. LXX Propterea ecce sepiam uiam eius in sudibus. et obstruam uias illius. et semitam suam non inueniet. Et persequatur amatores suos. et non adprehendet illos. et quaeret eos et non inueniet. et dicet. Uadam et reuertar ad uirum meum priorem. quia melius mihi erat tunc quam nunc est. Dixerat meretrix

Uadam post amatores meos. qui omnium rerum mihi habundantiam praebuerunt. respondit dominus. Ego sepiam uiam tuam spinis siue sudibus. ne possis ire quo desideras. et interponam maceriam siue murum. et semitas tuas quas crebro triueras pede non inuenies. ne adprehendas eos quos tanto studio sequebaris. et rerum necessitate conpulsa reuertaris ad uirum tuum. et dicas illud de euangelio. Quanti mercennarii patris mei habundant panibus. ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi. Pater. peccaui in caelo et coram te. et iam non sum dignus uocari filius tuus. fac me sicut unum de mercennariis tuis. Ex quo intellegimus quod prouidentia dei saepe nobis accedant mala. ne habeamus ea quae cupimus. et uariis calamitatibus huius saeculi ac miseriis. ad dei seruitutem redire cogamur. Amatores autem hierusalem et gentes iudaeae. secundum historiam illius temporis assyrios atque chaldeos et aegyptios. nationesque ceteras intellegamus cum quorum idolis fornicata est. a quibus bellorum tempore et prementibus malis frustra sperauit auxilium. Hos amatores iuxta intellegentiam spiritalem secuntur heretici. a quibus saepe deserti.

malorum pondere. ad sinum matris ecclesiae reuertuntur. Perom
nia enim. flagella atque tormenta eruditur israhel

Et haec nesciuit quia ego dedi ei frumentum. & uinum & oleum & argentum. ss
& multiplicaui ei aurum quae fecer baal. LXX. Et haec nesciuit ss
quia ego dedi ei frumentum & uinum & oleum. & argentum multiplicaui
ei. Haec autem argentea & aurea fecit baal. ad superiora res
pondit. Dixerat enim. uadam post amatores meos qui dant panes
mihi. & aquas meas. lanam & linum & oleum. & potum meum quae
uniuersa susceperat in indiculum uester&. Illa uero panem
& uinum qui confirmat & quod laetificat cor hominis. & oleum
quod inluminat omnem hominem uenientem in mundum. & argen
tum de quo saepe diximus. eloquia domini eloquia casta argentum ig
ne examinatum. probatum terrae purgatum septuplum. Et
aurum de quo legimus. si dormiatis inter medios cleros pennae
columbae deargentatae. & posteriora dorsi eius in uirore auri.
Uestit in idola & fecit baal. quod interpretatur superior & deuo
ratio. dum aut maiora se putat habere dogmata quam ecclesia. aut
in ipsa falsae opinionis scientia deuoratur. Quod autem iux
ta litteram auro & argento. & cunctis opibus habundauerit hie
rusalem. & fecerit idola baal demoni sidoniorum. siue ut
quidam rectius arbitrantur babylonio ex quo & bel dicitur.
in ezechiel plenius in suo ponit uolumine. & omnis pro
phetarum narrat chorus. Idcirco reuertar. & sumam fru ss
mentum meum in tempore suo & uinum meum in tempore suo. & libra bo lanam
meam & linum meum. quae operiebant ignominiam eius LXX. ss
Propterea reuertar & tollam triticum meum in tempore suo.
& uinum meum in tempore suo. & auferam uestimenta mea & lintea
mina mea ne operiant ignominiam ei. Grauior poena est. quan
do in tempore messis & uindemiae. speratae fruges auferuntur
& uinum. & quodammodo tentae tolluntur e manibus. Sin
autem in tempore areae & torcularis & plus quando sterilitatem

p̄teritā nouis frugibus terra fecundat. omnium rerum paenuria
.ē. quod de reliquo anni tēpore quando uetera conseruantur aesti
mare debemus. Liberatur autem lana & linum siue uestēs & lintea
mina. ne ultra ignominiā operiant meretricis. ut scilic& diui
d&ur auxilio. & omniū ab ea angelorum tutela discedat. Un
de & apostolus liberatā dicit creatura a seruitute corruptionis. in
libertatē glorię filiorum dī. Multi accepere aurum & argentum
sapientiae & eloquentiae. de quibus facerent candelabrum
septem lucernarum ex auro purissimo. & mensā propositionis au
ream. & propiciatorium & cherubim auri splendore radiantia
& bases columnarum argenteas. & triticum sermonis dī. & ui
nū gaudiū sps sci. Uestimenta quoque & linteamina quibus
credentes uestirentur in xpō. quae uniuersa uerterunt in idola
triae cultū uaria errorum dogmatā conponentes. & decepti
alios deceperunt. Quae omnia aufert ds. ut qui ex copia datorē
non senserant. sentiant ex penuria. Et nunc reuelabo stul
titiam ei in oculis amatorum eius. & uir non eru& eam de manu
mea. & cessare faciam omne gaudium eius. Sollennitatem
eius neomeniā eius sabbatū eius. & omnia festa tempora eius.
& corrūpā uineā eius & ficū eius. De quibus dixit. mercedes
hę meae sunt quas dederunt mihi amatores mei. & ponā eam
in saltu & comed& eam bestia agri. LXX. Et nunc reuela
bo inmunditiā eius in conspectu amatorum illius. & nullus
eru& eam de manu mea. & auertam oms laetitias eius solē
nitates illius. & neomenias eius & sabbata. & cunctas festiuita
tes illius. & disperdā uineā eius & ficus illius quae dixit. merce
des meae istae sunt quas dederunt mihi amatores mei. & po
nā eam in testimonium. & comedent eā bestię agri. Quod
sequitur obelo p̄notandū ē. uolatilia caeli & reptilia terrae.
Pro saltu quoq; quod hebraice dicitur iair. unde & cariathiarim
interpretatur uilla siluarū LXX. transtuler testimoniū res

& delebit litterarū falsi similitudine. Si enim p res. deleth legatur
testimonium dicitur. Ita dumtaxat. ut ioth littera non p̄cedat.
Liberatis ergo ueste & linteamina ne operiret. ultra ignominiā.
fornicariȩ omis turpitudo hierusalem siue stultitia p̄ quā operata ē.
turpitudinem reuelabitur in conspectu amatorū eius. ut quā uelatā
desiderabat apertā condemnat. Cumque tradita fuerit amatoribus
suis assyriis. siue demonibus quib; & ipsa & assyrii seruiunt. nul
lus inquit eā de manu mea poterit eripere. Probata inbecillitate
demonica. quod quos reb; omnib; habundantes fecerant. oppres
sis malis liberare non possint. Tradita autē babyloniae seruitu
ti. nequaquā tres sollemnitates pasche & pentecostes & taberna
culorum celebrare poterit. Neomeniae. id est kalendarū. —
non sabbati exercere laetitiā nec omnes festiuitates. quas uno
nomine conp̄hendit. Uinea quoq; & ficus rerū omniū habun
dantia corrumpitur. in uinea laetitiā in ficu suauitatē & dulce
dinē intellege quae auferuntur grauissime seruitutis malis &
auferentur. Idcirco q non a dō sibi donata quasi coniugi sed
ab amatoribus suis quasi meretrici pro libidinis mercedibus
arbitrata ē. Tunc nequaquā habebit arbores pomiferas sed omnia
uertentur in saltum. Et q semel metaphorā a siluis coeperat fi
nit in reliquo ut hostes a quibus deuoranda sunt omnia bestiā nun
cupet. Haec & iuxta historiam & iuxta tropologiā infelix iudeae.
p p̄essa ē. ✕ & nullus eā eruere potest de manib; dī. Cessauerunt
uniuersȩ cerimonię. In luctū ē. uersa festiuitas omnia quae sibi pu
tabat dari a demonibus nunc ob offensam dī ablata cognoscit. De
uorauerunt eam primū assyrii atque chaldei medi & p̄sae & mace
dones. Ad extremū seuissima lacerauit bestia romanorum im
periū cuius in daniele nomen tacetur ut maior formido his qui
deuorandi sunt. Augeatur; quae de iudea diximus refert ad he
reticos. Qui prima fronte doctrinā & scientiā p̄mittentes. Egres
si de ecclā deseruntur a dō & omnis eorū ignominia in conspectu
✕ cuius omnis turpitudo in oculis gentiū. reuelata ē ✕

amatorum ponitur quos prius desperant et tradi bestiis quas propheta declinat dicens: Ne tradas bestiis animam confitentem tibi earum moribus delinquentur. Et uisitabo super eam dies baalim quibus accendebat incensum et ornabatur inaure sua et monili suo et ibat post amatores suos et mei obliuiscebatur dicit dominus. LXX.
Et ulciscar super eam dies baalim in quibus immolabat eis et circumdabat sibi inaures suas et monilia et ibat post amatores suos mei autem oblita est dicit dominus. Seruat personam meretricis quae auro ornatur et gemmis ut placeat amatoribus suis. Et quicquid pulchritudinis non habet per naturam arte conquirit. Has inaures quibus aures eius doctrina dei fuerant adornatae et haec margaritae quae ex collo pretioso pendebant ita ut sponsus ad eam diceret et murenulas collis tuis sicut munilia misit ante porcorum pedes et dedit seminaribus. Et impletum est quod in prouerbiis legimus sicut inaures aurea in naribus suis ita mulieri pessime pulchritudo.
Haec autem uniuersa faciebat ut sequeretur amatores et relinqueret uirum. Tantique fuit desiderium uoluptatis ac libidinis ut omnem memoriam amiserit maritalem et oblita sit fuisse coniugem. Quamobrem in ipsis sollempnitatibus quibus incendebatur a demonibus uisitabitur in plagis et corripietur in poenis.
Baal numero singulari baalim pluraliter eadem idola nominantur genere masculino. Ubicumque enim in fine hebraicae sermonis im sillabam legimus numero plurali est genere masculini. Ubi autem oth numero plurali genere feminino.
Ergo seraphim et cherubim plurali intellegimus numero et genere masculino. Sabaoth autem quod interpretatur militiarum uel exercituum siue uirtutum numero plurali genere feminino. Itaque et baalim masculino genere numero sunt plurali. Licet quidam male ΤΗ ΒΑΑΛ ΕΤ ΤΑΙC ΒΑΑΛΙΜ legant genere feminino. Quomodo autem decipiant heretici amatores suos et componantur eloquii uenustate structu

raque verborum ut mendaciis simulent veritatem et coniu
galem pudicitiam derelinquant et incendant baalim id est
idolis quae de suo corde finxerunt cotidie cernimus. Non enim
habent curam rusticae simplicitatis quae meretricia ornamenta
non querit sed artificis eligantiaeque mendacius amatoribus suis
diabolis et demonis placeant. Propter hoc ecce ego lactabo eam
et ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius et dabo ei
vinitores eius ex eodem loco et vallem achor ad aperiendam spem
LXX Ideo ecce ego seducam eam et ponam illam quasi desertum
et loquar ad cor eius et dabo ei possessiones suas inde et vallem achor
ad aperiendam intellegentiam eius. Pro eo quod nos diximus ad ape
riendam spem et septuaginta verterunt ad aperiendam intellegen
tiam eius interpraetatus est simmachus ΕΙΣ ΟΥΠΑΝΕΧΙΝ ΑΛ
ΠΙΔΟΣ id est in ostium spei. Theodotio ΔΙΑΝΟΙΞΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗΝ ΑΥΤΗΣ
id est aperire patientiam vel expectationem eius. Postquam revelata fuerit
ignominia hierusalem sive iudeae meretricis in oculis ama
torum eius et cessarit universa sollempnitas vineam et ficum
vel siccitas vel grando corruperit et redacta in silvas atque in
fructuosas arbores a bestiis fuerit devorata et reddiderit ei dominus
cruciatus atque tormenta quia demonibus baalim tura succen
derat et nequaquam se ultra de cineribus ac favillis putaverit pos
se consurgere. Tunc hoc est in adventu christi filii sui aperiet spem
salutis et dabit locum paenitentiae et blandietur ei. Hoc enim signi
ficat lactabo eam ut post poenarum magnitudinem dolores pristi
nos repromissio lenitatis et prosperum. Et ducam eam inquit
in solitudinem id est educam ex malis sicut et prius de aegiptia
eduxeram servitute et loquar ad cor eius verba mollia verba con
solatoria ut tristitiam gaudio temperem iuxta idioma scriptu
rarum quibus [...] verbis et sichem locutus est ad cor dinae
et ioseph in laetitia aegipto fratribus suis tristibus atque me
tuentibus ita post [...] ut merorem gaudium mutaretur. Quod sequitur

et dabo ei vinitores eius ex eodem loco. quae blanditias et solitudinem
in praeteritis historiae exeuntium de Aegypto similitudine repromiserat.
in qua Moyses et Aaron. de eadem gente Iudaeorum principes extiterunt.
et iam nunc pollicetur quod vinitores eius. de eodem loco daturus sit.
Vineam intellegi Israhel. omnis et veteris instrumenti. et novi scriptura
testatur. Vinea Domini sabaoth. domus est Israhel. et vineam ex Aegypto
transtulisti. Et in evangelio. paterfamilias locavit vineam suam.
fructusque non recepit. et interfecto filio suo novissime. locat eam
aliis vinitoribus. Hoc igitur propheticus sermo promittit. quod
principes huius vineae exeuntes de gentibus. et de captivitate
hostium sive vitiorum. de ipso sint genere Iudaeorum. Id est apos
toli. et locus tumultus vallisque turbarum. Hoc enim interpraeta
tur Achor. mutetur in ostium spei. sive ad aperiendam spem atque pa
cientiam. Quod idcirco supplicia et tormenta perpessa sit. ut
per haec ad prospera perveniret. Quod autem vallis Achor. in qua inter
fectus est Achan ob furtum eorum. quae Deo fuerant consecrata. con
turbatio et tumultus interpretatur. Non ut quidam putant.
ΔIAΣTPOΦH. Id est perversitas. Ipse Iesus interpretatur loquens
ad Achan. quia turbasti nos. conturbet te Dominus in die hac. Unde ap
pellatus est locus ille EMEC ACHOR. id est vallis conturbationis.
Simulque et in hoc intellegimus. quod in principio terrae sanctae iux
ta Hiericho quando de solitudine egressus est populus. post fluenta
Iordanis. in prima Israhelis victoria. meror in gaudium commuta
tus sit. Ibique reddita spes ubi fuerat disperatio. ut punitis his qui
peccavere in Christo. et commisere sacrilegium. salventur ex eis. qui
blasphemantes Iudaeos fuerint detestati. et quantum in se est inter
fecerint. Haec concisio et nostri iudaizantes. ad mille annorum reg
num referunt. quae et in principio per apostolos vinitores. et cre
dentium multa milia ex Israhel vidimus esse con[illegible]plet[illegible]. et com
pleri cotidie in his qui credere voluerint. Quod autem decipiam [illegible] quod nos diximus
lactabo eam. et septuaginta interpretati sunt. G edu [illegible] enu ft caeca adantixpi

tempus referunt. Ut qui xpi non receperunt per inter ueritatem. illius re
cipiant mendatium & postea xpo ad se ueniente saluentur. Et
canet tibi iuxta dies iuuentutis suae. & iuxta dies ascensionis suae de
terra aegypti. LXX. Et humiliabitur iuxta dies infantiae suae
& iuxta dies ascensionis de terra aegypti. In eo loco ubi nos posuimus
canet. & septuaginta transtulerunt humiliabitur in hebraico scrip
tum est ANATHA. Quod symmachus interpretatus est adfligetur. the
odotio respondebit. aquila oboediet id est ΥΠΑΚΟΥϹΕΙ. Nos ab
hebreo. ΚΑΤΑ ΛΕΞΙΝ magis accipimus. id est praecinit. Ut quia semel
lactatione. & eductione in solitudinem. & uinitores ex eo de loco.
& uallem achor posuerunt. & totam historiam exeuntium de aegyp
to. & per gentium ad terram sanctam breui sermone perstringens. etiam
nunc historiae similitudinem conseruaret. Ut quomodo eo tem
pore quando egrediebantur de terra aegypti. submerso pharaone
in mari rubro. arripuit maria tympanum. & praecinens ceteris
exultauit & dixit. Cantemus dno. gloriose enim magnifica
tus est. equum & ascensorem deiecit in mare. Sic nunc quoque
secundum dies iuuentutis suae. siue adolescentiae suae. quando
egressa est de terra aegypti canat rae. atque laetetur. & regnum xpi ad sua
salutem inter ecclesiae choros concinnat. Etenim aduerte quod
quando eximus de aegypto. & ad meliora transimus dicamus as
cendere. quia hierusalem in montibus sita est. De qua qui hieri
cho descendere uoluerit uulneratus est. ad eos autem qui aegypti
id est sctibdius. quaerunt auxilia dicitur. uae qui descendunt in
aegyptum propter auxilium. Interpretatio aquilae & theodotionis
e quibus alter ΥΠΑΚΟΥϹΕΙ posuit. alter ΑΠΟΚΡΙΘΗϹΕΤΑΙ. id est
audiet respondebit nobis. cum facit quod praecinnentibus aliis.
alii respondeant concinnentes. Humiliabitur autem & affli
getur. quod septuaginta & symmachus transtulerunt. non con
uenit tempore laetitiae. nisi forte imitabitur paulum. qui post
quam uocatus est apostolus. plangit antiqua peccata. & se dicit

indignū uocatio ne apo ... stoli· q̄ persecutus ē· ecclām dī· ut
humiliatio & afflictio ... in conscientia p̄teriti uulneris·
non in dolore malorum p̄sentium accipiatur· Et erit in die
illa ait dn̄s· uocabit me uir meus· & non uocabit me ultra baa
li· & auferam nomina baalim de ore eius· & non recordabit
ultra nominis eorum· LXX· similiter· Primū omnis asiae reg
nasse ninum beli filium· om̄s & grecae & barbarę· narrant
historiae· qui apud assyrios· ninū sui nominis condidit ci
uitatem· quā hebrei uocant nineum· huius uxor simiramis
De qua multa & miranda referuntur· muros babylonis ins
truxit· De qua insignis poeta testatur dicens· quā dicitur
olim coctilibus muris· cinxisse siramis urbem· Haec
aduersus zoroastrem magnum regem bactrianorum· for
te certamine dimicauit· & in tantā p̄uenit man& gloriam· ut pa
trem suū belū referr& in deum· qui hebraice dicitur bel·
& in multis p̄ph&is maxime que in danihel· & iuxta theodo
tionē sub idolo babylonis· hoc appellatur nomine· Hunc
sidonii & phenices appellant ... bahal· eadē enim int̄ beth
& lamech litteras consonantes· AIN· uocalis lit
tera ponit quae iuxta linguae illius p̄prietatē· nunc beel
nunc baal legitur· Unde & sidoma regi generis· cū eam
susceperit hospitio· ac patera iouiuina delibass& quia
belus & om̄s a belo soliti didicimus exordium daemonis· immo
hominis in demonē consecrati· Omnia enim idola· ex mortuo
rum errore creauerunt· Audiamus c&era lingua hebrea·
& sira baal int̄pretatur· ΟΕΧωΝ· idē· habens· Si uoluери
mus dicere habes me· dicimus baali· & apud utrāque gen
tem· uxores uiros suos uocant baali· idē uir meus· quod intel
legitur habens me· Et ē sensus· qui me hab& in coniugio·
eadem ... hebreorū lingua uocatur· uir· is· Unde & uxor que
de uiro sumpta ē· in genesi appellatur· issa· quasi a uiro

uirago. quod ergo dicitur. hoc est cum utroque sermone. hoc est
.is. Et baali appellatur uir meus. siue maritus meus. tan
tum modo idolorum nomina. ut etiam quod bene dici potest propter
ambiguitatem. & uerbi similitudinem. nequaquam uelim dici.
sed appellari me isi. magisquam baali. Et dum aliud lo
quitur. alterius recordetur. & utrum nominans idolum
cogitet. Ignosce obscuritatem. quae tribus nascitur modis.
Aut rerum difficultate. aut magistri imperitia. aut discentis
nimia tarditate. Neque enim hebraeum prophetam edisserens
oratoris debeo declamatiunculis ludere. & in narrationibus
atque epilogis. asiatico more cantare. sed auxilio orationum tuarum.
& incredibili discendi studio aperire. quae clausa sunt. Denique
aquila diligens & curiosus interpres. uocabit me inquit uir meus.
& non uocabit me ultra habens me. id est baali. Et percutiam
eis foedus in die illa. cum bestia agri. & cum uolucre caeli.
& cum reptili terrae. & arcum & gladium & bellum conteram
de terra. & dormire eos faciam fiducialiter. LXX. Et dispo
nam eis testamentum in die illa cum bestiis agri. & cum uolatilibus
caeli. & cum reptilibus terrae. & arcum & gladium & bellum
conteram de terra. & habitare eos faciam in spem. Quando
omnia religionis aduersae uocabula. fuerint ablata de po
pulo dominum confitente. & uocauerit me inquit uir meus. ut ne
quaquam baali id est idolum meum. Tunc percutiam eis foedus
atque concordiam cum bestiis agri. & uolucribus caeli. & rep
tilibus terrae. De hoc tempore & esaias loquitur. habitabit
lupus cum agno. & pardus cum hedo accubabit. Uitulus &
leo & ouis simul morabuntur. & puer paruulus minabit eos.
Uitulus & ursus pascentur. & simul requiescent catuli eorum
Et leo . pon. quasi bos comedet paleas. nequaquam carnes san
ds crede guineque desiderans. sed mundis ac simplicibus
audi am uescens cibis. Quando petro ut cornelium

suscepit ex nationibus reuelatum. iussumque est ut comederet omnes bestias. et nihil inmundum. in unum commune est cognosceret. quod cum gratiarum actione percipitur super quibus audit postea. quod deus mundauit. tu ne commune dixeris. Ergo in aduentu domini saluatoris. post resurrectionis eius triumphos. et ascensum ad patrem. duo pariter est angulari lapide copulati sunt ab eo. qui fecit utrumque unum. Et uocauit eam quae dicebatur absque misericordia. misericordiam consequutam. et eum qui dicebatur non populus meus. populum suum. Pacatisque omnibus. arcus et gladius conteretur ac bellum. non enim erunt necessaria instrumenta pugnantium. cum qui pugnent defuerint. Iungitur israhel gentibus. et implebitur illud deuteronomii. laetamini gentes cum populo eius. Notus enim in iudea deus. in israhel magnum nomen eius. et factus est in pace locus eius. et habitatio eius in sion. Hoc est in ecclesia. in qua confregit potentias arcuum scutum gladium et bellum. quibus fractis atque contritis. dormient credentes fiducialiter. et sub uno pastore requiescent. siue sperabuntur. In his quae oculus non uidit. et auris non audiuit. et in cor hominis non ascenderunt. quae praeparauit deus diligentibus se. Et sponsabo te mihi in sempiternum. et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio. et in misericordia et miserationibus. et sponsabo te mihi in fide. et scies quia ego dominus. LXX. similiter. O quanta clementia dei. meretrix quae cum multis amatoribus fornicata est. et obcrimen bestiis tradita. postquam reuestitur ad uirum. nequaquam reconciliari ei dicitur. sed dispondi et uide quid sit inter dei coniunctionem et hominum. homo cum uxorem acceperit de uirgine mulierem fecit. id est non uirginem. Deus et iam meretricibus copulatus. eas mutat in uirgines. Iuxta illud quod ad ulteram dicitur. per hieremiam. nonne ut dominum me inuocasti. coniugio. aut patrem aut principem uirginitatis tuae. Unde et uxor quae est et apostolus. post fornicationem et idolorum cultum si auro

credentibus corinthiis loquitur. Disspondi enim uos uni uiro uir
ginem castam exhibere xpo. Quaerimus cur tertio disponsionis
nomen repperierit. Primum enim ait. sponsabo te mihi in sempiternum.
secundo sponsabo te mihi in iustitia & iudicio. & in misericordia &
in miserationibus. ne hoc fine contentus iungit. Et tertium.
sponsabo te mihi in fide. & scies quia ego dns. Primo dispondit eam in
habraham siue in aegypto. ut uxorem habeat sempiternam. Secundo
in monte sinai. dans ei in sponsalibus legis iustitiam atq; iudicium.
& iunctam legi misericordiam. ut quando peccauerit tradatur cap
tiuitati. cum egerit paenitentiam. reuocetur in patriam. & misericor
diam consequatur. De his sponsalibus. in diuersis locis psalmista
decantat. misericordiam & iudicium cantabo tibi dne. & misericor
dia & ueritas obuiauerunt sibi. & iustitia & pax deosculatae sunt se.
Quos duos calices in septuagesimo quarto psalmo legimus. calix in ma
nu dni uini meri plenus mixto. & inclinauit ex hoc in illum. De
iustitiae calice in calicem misericordiae. in calice iustitiae. Si ini
quitates inquit obseruabis dne. dne quis sustinebit. Quia apud te
propitiatio est. Ista igitur meretrix. quae primum uoto sponsi in exteros
fuerat iuncta conplexus. ut numquam a uinculo recederet maritali.
quae recessit & in aegypto fornicata est. Rursum per legem adsumitur,
quam quia spreuerit prophetis quasi sponsi sodalibus qui ad se missi fu
erant interfectis. Nouissime uenit di filius dns ihs. quo crucifixo
& a mortuis resurgente disponsatur. nequaquam in legis iustitiam.
sed in fide & gratia euangelii. ut cum cognouerit unigenitum.
cognoscat & patrem. Dicit enim ipse ad philippum tanto tempo
re uobiscum sum. & non cognouisti me philippe. Qui uidit me.
uidit & patrem meum. Quomodo tu dicis ostende nobis patrem.
Non credis quia ego in patre. & pater in me est. Qui in fide fue
rit disponsatus & crediderit euangelio. statim sciet quia ipse
est ds credens in eum quem prius negauerit. Et erit in die illa
exaudiam dicit dns. exaudiam caelos & illi exaudient terram.

Rursum de calice misericordiae

& terra exaudi& triticu͞. & uinum & oleum. & haec exaudient
hiezrahel. & seminabo eam mihi in terra. & miserebor eius quae
fuit absq; misericordia. & dica͞ non populo meo populus meus tu. & ipse
dic& dn͞s meus tu. LXX. Et erit in die illa dicit dn͞s exaudia͞ cae
lum. & caelum exaudi& terra͞. & terra exaudi& frumentu͞
& uinum & oleum & haec exaudient hiezrahel. & seminabo eam
mihi sup terra͞. & diliga͞ non dilecta͞ & dica͞ non populo meo po
pulus meus tu. & ipse dic& dn͞s ds͞ m͞s tu. In die illa & in illo
te͞pore. quando te mihi in fide disponders. & cognoueris quod
ego sim dn͞s. exaudia͞ caelos qui enarrant gloria͞ di͞. & caeli exaudi
ent terra͞. ut eam caelesti pluuia inrigent. & terra de qua orta
ueritas. & in cuius agrum pater familias egreditur. ut semin&
semen suum. & exaudi& triticum & uinu͞ & oleu͞. De quib;
sup diximus. & haec omnia exaudient hiezrahel. id est semen di͞
ut intellegatur omniu͞ reru͞ abundantia. atque fertilitas ob di͞
semen qui xp͞s e͞. condonari. q͞d di͞ semen seminatur in terra. ut
multiplices fructus afferat centenariu͞. sexagenarium.
& tricenarium. Et illa meretrix quae do͞ fuerat copulata.
& tres ediderat liberos. duos masculos & una͞ femina͞. Primu͞
hiezrahel. secunda absque misericordia. tertium non popu
lus meus. Uideat semen di͞ xp͞i mutata e͞e͞ rerum uocabula.
& in xp͞i fide consequuta͞ misericordiam. quae absque miseri
cordia erat. Et uocatum populu͞ di͞. qui prius non populus
uocabatur. ex quo p͞spicim͞ posse uniuersa quae dicta sunt
referri. & ad dece͞ tribus quae isr͞l uocantur. & sub nomine
meretricis tres liberos ediderunt. & ad omne͞ gente͞ iudaici
nominis de exauditione caeli & terrae. & frumenti & uini
& olei & hiezrahel. hoc quida͞ sentiunt. q͞d postqua͞ xp͞s ad
uenerit. omnia suo currant ordine. & utilitate͞ hominu͞
cuncta deseruiat creatura. ut ab inicio condita e͞. quae omnia
iudaei & nr͞i iudaizantes. post antixp͞m in fine mundi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

corporaliter prestolantur. Et dixit dominus ad me. Adhuc uade dilige mulierem dilectam amico et adulteram sicut diligit dominus filios israhel. et ipsi respectant ad deos alienos. et diligunt uinacea uuarum. LXX. Et dixit dominus ad me. Adhuc uade et dilige mulierem diligentem mala et adulteram. sicut diligit dominus filios israhel. et ipsi respiciunt ad deos alienos et amant coctiones cum uinaceis. Prior mulieri in typum decem tribuum. uel totius iudaici populi fornicantis. propheta coniungitur. et abiectos filios atque cruciatus tandem recepit in salutem. Hic iubetur ut adhuc diligat adulteram mulierem. quando dicitur adhuc ostendit. quod prius amauerit fornicariam que adultera uel diligat illa mala. uel diligatur ab amico et proximo. Rem enim uerbum hebraicum. uel malum legitur uel amicus. Et ne putemus dilectionem prophetae et eius in adulteram. aliud quid significare. quam dei dilectionem in filios israhel. Ergo quod propheta diligit adulteram. et tamen non ei matrimonio copulatur. nec fornicatione coniungitur. sed tantum diligit delinquentem typus dei est. qui filios israhel pessimos diligit. Qui cum diligantur a domino. ad deos alienos idola que respiciunt. et diligunt uinacea uuarum quae uinum non habent. pristinam gratiam perdiderunt. sicut demones. qui lapsi de propria dignitate. et nihil antique gratiae possidentes. aridi sunt et ueteri siccitate marcentes. Unde pro uinaceis quod hebraice dicitur asise. aquila interpretatus est. ΠΑΛΑΙΑ. id est uetera. symmachus. ΑΚΑΡΠΙΤΟΥC. id est sterelis. Et non solum uinacea sunt. sed et uetera uinacea. ut antiqua delicta testentur. Et notandum quod haec adultera. praesens tempus significet iudaeorum. qui absque deo et notitia scripturarum. et gratia spiritus sancti diliguntur a domino. qui omnium expectat salutem. et aperit ianuam penitentibus. nihil hominus. Illi res inutiles amant. traditiones hominum. ΕΤΑΕΥΤΕΡωCΕΟΝ. somnia diligentes.

& nequaquam uuas habeant & uinum. & plena musto torco
laria. sed uetera uinacea quae p(re)lecta sunt. Pro q(uo) pemati
bus q(uo) septuaginta transtulerunt. & comeduntur cum uuis
passis siue uinaceis placentas. Latine possumus dicere.
uel crustula quae idolis offeruntur. & grece appellantur.
ΠΟΜΑΝΑ. Filii autem isr(ae)l in p(rae)senti loco. duodecim uocantur
tribus. Supra uero decem. quae erant in samaria. & pos
sidebant metropolim hiezrabel. Et fodi eam mihi quindecim
argenteis. & choro ordei & dimidio choro ordei & dixi ad eam.
Dies multos expectabis me. Non fornicaberis & non eris uiro.
sed & ego expectabo te. LXX. Et conduxi eam mihi quindecim
argenteis. & gomor hordei. & nebel uini. & dixi ad eam.
Dies multos sedebis mihi. & non fornicaberis. Nec eris ad
ulteri uiro. & ego tibi. Pro gomor in hebraeo scriptum est
gomer. quod omnes interpretes absque LXX. chorum interpretati
sunt sermone greco. & maxime palestino qui habet triginta
modios. Et pro nebel uini. in hebraico legitur let
haec seorim. quod ceteri interpretes. ΗΜΙΚΟΡΟΝ. ordei
transtulerunt. id est mediam partem chori quae facit quin
decim modios. Quodque iungitur in editione uulgata. Ne
que eris alteri uiro. alteri in hebraico non habetur. sed
simpliciter non eris uiro. Si enim ponatur alteri. sub
auditur. Quod a suo habeatur uiro. Quando autem ab
solute dicitur non eris uiro. intellegimus quod nulli
iungatur omnino. & absque coitu maritali sit. Mensu
ram autem chori in ezechihel legimus. & in euangelio. Fo
dit itaque eam sibi id est adulteram. siue conduxit quindecim
argenteis. Quando dicit fodi. ostendit uineam quae a domino
plantata est. Et in multis locis ponitur scripturarum.
significans populum iudaeorum. Sin autem legerimus con
duxi adulterę pretium. non uitium propheta dormiat.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

sed ut contenta mercede sua adulterare desistat. nec passim
ceteris copuletur. Foditur etiam siue conducitur choro or
dei. et dimidio choro ordei. id est quadraginta et quinque
modiis. et hac mercede suscepta audiuit a domino. Dies multos
expectabis me. siue sedebis mihi. non fornicaberis. et non eris
uiro. hoc est nec aliis amatoribus turpiter te prostitues. nec enim
uiro a quo conducta es legitime coniungeris. Ac ne putes
factam tibi iniuriam. quod dixi expectabis me. par pari re
feram. et ego expectabo te. Quinta decima die illucescente
mense primo. mensis nisan. percussa sunt aegyptiorum primogenita.
et israhel de aegypto eductus est populus. ac in seruitutem domini mer
cede conductus. Denique pro primogenitis israhel. quae plagam non
senserunt communem. quinos argenteos accipe siclos. qui in templi
donaria conferuntur. Plerique nostrorum quindecim ...
ad ebdomadem legis. et octo ad deum referunt euangelii. id est
sabbatum et diem resurrectionis. quo exercetur circumcisio spiri
talis. Sed quomodo adultera mulier quae ordeo pas
citur et a uiro aliena est. utrumque in mercedem accipiat testa
mentum. explanare non possunt. Quadragesimo quin
to die ad montem sina peruenit populus. statim altero peruenit
die. ut sanctificetur a coitu feminarum per triduum. et se prepararent
ad accipiendam legem domini. Transactis tribus diebus. quin
quagesimo die moyses ascendit in montem. et decalogum sus
cepit. Sed et itaque populus iudaeorum qui quondam quinde
cim argenteis. et quadraginta quinque hordei modiis est
conductus. post aduentum domini saluatoris. et uiri sui expec
tat aduentum. Quodque dicit non fornicaberis et non eris ui
ro. hoc ostendit quod interim modo idolis non seruiat. Nec
tamen habeat dominum. sed et amatoribus et uiro spoliata sit.
et qui uirum non habet. non uescitur cibo hominum frumento
et legumine. sed hordeum inrationabilium iumentorum

ruminans· uilitate litterę que interfici&· & non habens spm uiuificante. Unde & in lege· mulier quae a marito accussatur adulterii inputationū. ΕΛΕΚΝΟΥ· idē conuictionis· quando arguitur in peccato· farinā accipit ordei· quae enim imitata ē· equos & mulos quibus non ē intellegentia· equorum atque mulorum sustentatur alimentis. Pro dimidio choro ordei· nebel· uini LXX transtulerunt quod penitus in hebraico non hab&ur. Et possumus dicere innebel· uini hoc ē mensura plena atque perfecta· inebriatā adulteram· & plenius afflictā ēē suppliciis. Unde & hieremias· calicē meri propinat gentibus & hierusalem. Uir quoq; sed & immo expectat adulterae penitentiā· & postquā plenitudo gentiū subintrar&· & nouissimus crediderit isrł· ita ut qui fuerat caput uestiatur in caudā· & cauda uestiatur in caput· tunc fiat unus grex & unus pastor. Quia dies multos sedebunt filii isrł sine rege· & sine principe· & sine sacrificio· & sine altari· & sine ephot· & sine theraphim·

Et post haec reuertentur filii isrł· & quaerunt dnm dm suū· & dauid regē suum· & pauebunt ad dnm & ad bonū eius in nouissimo dierum. LXX. Quia diebus multis sedebunt filii isrł sine rege· sine principe· sine sacrificio· sine altari· sine sacerdotio· sine manifestationibus· quae grece dicuntur. ΔΗΛΟΙ. Et post haec reuertentur filii isrł· & quaerent dnm dm suum· & dauid regē suum· & stupebunt ad dnm· & sup bonis ei in nouissimo die. Pro ephot & theraphim· LXX· sacerdotium· & ΔΗΛΟΥС· idē manifestationes interpretati sunt. Sciendū aut ut crebro diximus· ephot significare indumentum sacerdotale· quod in exodo & leuitico· a LXX ΕΠωΜΙС dicitur· id ē superhumerale· aquila. ΕΝΕΝΔΥΜΑ· id est sup indumtū theraphim aut proprie appellatur· ΜΟΡΦωΜΑΤΑ· id ē figurae & simu

sacra quae nos possumus in p̄senti dumtaxat loco. cherubim & seraphim siue alia. quae in templo ornamento fieri iussa sunt dicere. Uerum quia septuaginta. ΔΗΛΟΥϹ. interp̄tati sunt p quibus aquila. ΦωΤΙϹΜΟϹ. transtulerunt. & haec ipsa s. ΙΠΑωΤΙω. id ē in rationali. haec intellegimus quod in pectore & corde pontificis. ΑΛΗΘΙΑ ΕΤ ΔΗΛωϹΙϹ. id ē ueritas eē debeat atq; doctrina. ut non solum sciat recta fidē. sed qd nouerit possit ore p ferre. quod & apostolus paulus scribit ad titum docens qualis eps ordinandus sit. Oportet enim. epm sine crimine eē. tamquā dī dispensatorē. Non sup bum. non iracundū. Non uinolentum. Non p cussorē. & non turpis lucri cupidū. sed hospitalem benignū. sobrium. iustū. scm. continentē. Amplectantē eum qui secundū doctrinā ē Fidelem sermonē ut potens sit & exortari in doctrina sana. & eos qui contradicunt arguere. Ephot ac teraphim. & in iudicū libro legimus. quae sibi fecerit leuites. qui postea cum sexcentis de tribu dan armatis profectus ē. Post passionem dnī saluatoris usque in p̄sentē diem. paulo minus quadringentesimus annus expletur. Et quantū tēporis resideat usque ad diem iudicii. nec angeli nouerunt nec filius. Qui ideo ignorare se dicit. quia nobis non expedit discere. Hi sunt ergo multi dies. quib; infelix synagoga. & mulier adultera ordeo pascitur. & sedit contracta. quia cū xp̄o stare non potest sine rege de quo loquutus est pater. Suscitaui regem cum iustitia. Et ipse dicit in psalmo. Ego aūt a te constitutus sum rex ab eo. sup sion montē scm eius. Sine principe uel ipso dnō saluatore. uel certe pontifice. de quo scriptū ē. principi populi tui. non maledices. Et sine sacrificio. & sine altari. Subuerso enim templo. & incensa hierusalem. nec sacrificium. nec sacerdotium. iudaica gens exercere potest. Et sine ephot & sine theraphim instrumentis

sacerdotalis habitus. De hoc rege. & iacob in benedictione iudae
patriarche loquitur. Non deficiet princeps ex iuda. Neq; dux
de femoribus eius. donec ueniet cui re positum .e. & ipse erit
expectatio gentium. Ergo postquā defecit princeps ex iuda.
& dux de femoribus eius. & herodes alienigenā & proselitus sus
cepit imperium. intellegimus uenisse cui regnū repositū .e.
& ipse erat expectatio gentium. Haec .e. cecitas quae ex parte
accedit israheli. ut subintraret plenitudo gentium. & tunc
omīs isrt saluus fieret. Et multo post tēpore reuertentur.
& quaerent dnm̄ dm̄ suum. & dauid regē suum. qui de da
uid stirpe generatus .ē. & interptatur fortis manu. Ipse enim
soluit captiuitatē populi sui. & dedit uinctis remissionē.
Cum que eum uiderit filii isrt. qui a suis fratribus dene
gatus .ē. in patris & sua maiestate regnantem pauebunt.
& stupebunt ad dnm̄ & ad bonū eius. Qui bonus filius. de bo
no natus .ē. patre. siue ad bona dnī. de quibus scs̄ loquitur.
credo uidere bona dnī. in terra uiuentiū. Haec enim quā
incolimus peccatores. terra .ē. mortuorū. Presens capitulū
alii iudaeorum sup babylonia captiuitatem interptantur.
longe quando septuaginta annis desolatum ē templum.
& altare. & uictime ac sacerdotiū non fuerunt. & postea
sub zorobabel in se de pristinas sunt reuersi. Alii in nosin
futurum differant tēpus. & quaesit causā tā grandis offense.
ut tanto tēpore relictis int maxime cū idola non colant. pt
interfectionē saluatoris. alia non ualent inuenire.
Audite uerbū dnī filii isrt. quia iudiciū dno cū habitatorib;
terrae. Non .ē. enim ueritas. & non .ē. misericordia.
& non .ē. scientia di in terra. Maledictū & mendatium.
& homicidiū. & furtū. & adulteriū. inundauerunt.
& sanguis sanguinē tetigit. LXX. Audite uerbū dnī
filii isrt. quia iudiciū dno ad habitatores terre. q non .ē.

ueritas. Neq; misericordia. Neq; scientia di super trã. Male
dictio & mendacium. & homicidium. & furtũ. & adulteriũ
effusum ẽ sup trã. & sanguinẽ sanguini miscuerunt. A prin
cipio p ph&ae usq; ad huc locũ. sub meretricis discriptione
& adulterae. quarũ post grauissimas poenas. & relictionẽ lon
gissimã. postea fit in pristinum. uel in meliorẽ statũ restitutio.

Decem tribuum uel duarũ. & in comune omniũ peccata nu
merantur. Nunc. rursum ad isrl. idẽ decem tribuũ ser
mo conuertitur. exponens non frustra iratũ dnm tam grauia
cominari & inferri supplicia. Ne forsitan non ex iudicii
ueritate. sed ex potentia di. iniuste uideatur in eos qui non
peccauerunt lata sententia proph&iae. Audite inquit pphetã
uerbũ dni filii isrl. quia uult dns cum suo populo iudicari.
& exponere causas indignationis suae. Non ẽ ueritas. & non
ẽ misericordia. & non ẽ scientia di in terra. Nec ueritas
enim absq; misericordia sustinerẽ potest. & misericordia
absque ueritate efficit neglegentes. Unde alterũ mis
c&ur altero quis qui non habuerit consequenter & dni noti
tiã non habebit. sed e contrario. p ueritate mendatiũ.
& p misericordia maledictio. homicidiũ. furtũ. adul
terium. Non dixit ẽ. sed ut delictorũ abundantiã de
monstrar&. intulit redundauerunt ut p scientia di quae
non ẽ in terra. sanguis sanguinẽ tetigit. siue sanguinem
sanguini miscuerunt. ut augeant peccata peccatis. & no
uis u&era comularent. Recte autẽ qui habitatores terrae
sunt. & non incolae ad iudicium prouocantur. q a facie aqui
lonis exardescunt mala sup habitatores terrae. Et in a
pocalypsi iohannis. ue ue ue dicitur sup habitatores terrae.

Quia autẽ potest cũ ppha dicere. aduena sum apud te. & pe
regrinus sicut omns patres mei. Et p transit mundũ istũ.
quasi accola & peregrinus. ueritatẽ sequitur & misericordiã.

& scientiam di. ne inundationem maledicti atq; mendatii.
homicidii. & furti. & adulterii. & sanguinis opprimatur.
Propter hoc lugebit terra. & infirmabitur omnis qui habi
tat in ea. in bestia agri & in uolucre celi. sed & pisces ma
ris congregabuntur. LXX. Ideo lugebit terra. & minu
atur cum omnibus qui habitant eam. cu bestiis agri. & cu
uolatilibus caeli. & pisces maris deficient. Quia non e ue
ritas. & non e misericordia. & non e scientia di super tra.
sed in regionem maledictum & mendatiu. & homicidiu & fur
tu & adulterium inundauerunt. & sanguis sanguine te
tigit. Idcirco lugebit tra cu habitatoribus suis. & infir
mabitur ut non habeat bestias agri. & uolucres caeli.
& pisces maris deficient. Cum enim captiuitas dece
tribuum uenerit. habitatore sublato. bestiae quoque
& uolucres caeli. & pisces maris deficient. Iramque
dni. & iam muta elimta sustineant (sentiant). Hoc quinon cre
dit accidisse populo isrl. cernat illiricum. cernat tra
cias. macedoniā. atq; pannonias. omne terrā quae a pro
pontide. & bosphoro. usq; ad alpes iulias tenditur. & p habit
cu hominibus & animantia cuncta deficere. quae in usus ho
minu. a creatore prius alebantur. Si autem uoluerim.
ut quidā putant. feros homines bestias inteptari. & uo
lucres caeli. eos qui eleuantur in supbia. & omnia humana
contempnant. & pisces qui inrationabiles sunt. & ita
bruti ut nihil omnino sapiant. & aer liberu caeluq;
non uideant. Hoc tam irati. tam clementis e dni.
ut quae mala sunt auferantur de terra. Verutam
unusquisq; non iudic&. & non arguatur uir. populus
enim tuus sicut hi. qui contradicunt sacerdoti. & cor
rues hodie. & corru& & iam pph & a tecum. LXX. Ut
nullus neq; iudic&ur. neq; arguatur quisquā. populus aut

meus quasi sacerdos. cui contradicetur. & infirmabitur
per diem. & infirmabitur etiam propheta tecum. Secundum
LXX interpretes. hoc quod posuimus. ut nullus neque iudicetur
neque arguatur quisquam. superiori capitulo coaptandum est.
sed nos ebreos sequamur. Prouocati ad iudicium dei filii
israhel. qui habitabant in terra. ut causas dominicae indignatio
nis audirent. & praeterita peccata cognoscerent. propter quae hos
tibus traderentur. Nunc quia in sceleribus perseuerant. &
inpudenti dominum fronte contempnant audiunt. Non necesse est.
ut ueniatis ad iudicium. ut in uestris flagitiis arguamini.
qui tanta estis inpudentiae. ut nec conuicti quidem pudorem ha
beatis & uerecundiam. sed contradicatis mihi. quasi si disci
pulus magistro. sacerdoti plebicula contradicat. quae
non habet sacerdotii dignitatem. & quia hodie tales estis.
deo (hodie) corruetis. idest dicemini in captiuitatem. & perdetis
regnum israhel. Quod autem dicit hodie. aut praesens tempus signi
ficat. aut non fraude & insidiis. sed clara in captiuitatem
luce ducemini. tantaque erit uestri infirmitas. ut etiam prophete
qui uobis solebant prophetare mendacium. uobiscum corruant.
& sentiant captiuitatem. Hic prophetas. aut pseudoprophetas
debemus accipere. aut certe omnem gratiam prophetalem. quam
diu enim non sunt capte decem tribus. habuerunt. & heliam
prophetam & heliseum. & ceteros filios prophetarum. qui prophe
tauerunt in samaria. Unde & amos propheta. qui de tri
bu iuda erat. & de uiculo thecue cogitur redire ad patriam
suam. ne in alio regno & samaria prophetaret. Nocte ta
cere feci matrem tuam. conticuit populus meus. eo quod non
habuerit scientiam. Quia tu scientiam reppulisti. repellam te
& ego. ne sacerdotio fungaris mihi. & oblita es legis dei tui.
obliuiscar filiorum tuorum & ego. LXX. Nocte adsimilaui
matrem tuam. adsimilatus est populus meus. quasi non habens

scientiā. quia tu scientiā reppulisti. & ego repellā te ne
sacerdotio fungaris mihi. Oblita es legis dī tui. & ego ob
liuiscar. filiorū tuorum. Non quo alia mater sit. & alii filii.
Matrem uocat & filios. sed quomodo dn̄s loquens ad populū
iudaeorum dicebat. hierusalē. hierusalem. quae occidis
pphetas. & lapidas eos qui ad te missi sunt &c. Quotiens uo
lui congregare filios tuos. sicut gallina congregat pullos
suos sub alas suas & noluisti. Non quo alia ē&. hierusalē.
& alius populus ei. Neq; enim absq; populo ad cementa urbis.
& ligna & lapides loquebatur. Sic mater uocatur populi
lapides
frequentia. & omnis turba nationis hebreae. ad quā loqui
tur. filii autē uel singuli & populo uel oppida uillasq;
dispersi. In nocte ergo ac tenebris captiuitatis & mero
ris. & pmentis angustiae traditur isrl. & populus eius
aeterno silentio conticescit. quia non habuit legis scientiā.
Nec dī pcepta seruauit. Recepitq; quod fecerat. ipsa enim
dī reppulit legē. & ideo sacerdotium pdidit in aeternum.
Colens uitulos aureos. in dan. & bethel. & quia oblita ē
legis dī. & paenitus aegyptus se idolis mancipauit. Idcirco
& dn̄s obliuiscitur filiorū eius. tradens eos aeternae captiuita
ti. Qui enim ignorat ignorabitur. & in psalmis legimus.
nescierunt. neq; intellexerunt in tenebris ambulant.
Omnia quae dicuntur ad decem tribus. referre possumus ad
hereticos. qui reliquerunt regnū dauid & hierusalem.
idē. xp̄m & ecclam. Et ideo aeterna nocte operti sunt.
nec habent scientiā dī. & repelluntur a dn̄o ne sacerdotio
fungantur ei. & filiorū quos genuerint. nūquā meminit.
quia filii alieni facti sunt ei.
Secundū multitudinē eorum sic peccauerunt mihi. gloriā
eorum in ignominiā cōmutabo. & peccata populi mei
comedent. & ad iniquitatē eorum subleuabunt animas eorum.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

& erit sicut populus sic sacerdos. & uisitabo sup eum uias eius.
& cogitationes illius reddā ei. LXX. Secundū multitudinē eor
sic peccauerunt mihi gloriā eorum in ignominiam ponā. pec
cata populi mei comedent. & in iniquitatibus eorum accipiant
animas eorum. & erit sicut populus sic sacerdos. & ulciscar sup
eum uias eius. & cogitationes illius reddā ei. Quod homines ha
buit isrl. tot aras extruxit daemonibus in quorū uictimis peccauit m.
Propterea gloriam eorum in qua gloriantur sibi. & dōi dola pfere
bant in ignominiā cōmutabo. ut sacerdotes capiantur & populi.
Siquidē sacerdotes peccata populi mei comedent. De qui
b; scriptum ē. Qui deuorant plebē meā sicut aescā panis.
Et idcirco peccata populi mei deuorant. consentientes s cele
ribus delinquentium. quia cū eos peccata re pspexerint. non
solum non arguunt. sed laudant atq; sustollunt & beatos p
dicant. De quib; & esaias loquitur. populus meus qui beatos
uos dicunt. seducunt uos. & semitas pedū urōrū subplantant.
De his & p psalmistam conclamat. Qm laudatur peccator in
desideriis animae suae. & iniquus benedicitur. Unde aequa
liter populus & sacerdos. indignantis dni sententiā sustinebunt.
q non solum opera eorum uisitabit. quae appellantur uiae in
quibus ingrediuntur. sed & cogitationes quib; ut talia facerent
tractauerunt. Non solū enim opus. sed & cogitatio mali operis
poenas lu&. De her&icis facilis intellegentia ē. quod quanto
plures fuerint. tanto magis delinquant dō. & glorientur in
populis. Et idcirco decipiant infelices ut peccata populi co
medent. & p dulces sermones deuorent domus uiduarum.
Cū enim uiderint aliquos delinquentes aiunt. Nihil aliud quae
rit dr. nisi fidei ueritatē. Quā si custodieritis non curat quid
agatis. Haec dicentes. in iniquitatibus eorum subleuant ani
mas eorum. ut non solum non agant paenitentiā nec humili
entur. sed gaudeant in scelerib; suis. & erecta ceruice gradiant.

Unde & populus & sacerdos. & hi qui docti sunt. & hi qui do
cuerunt pari iudicio constringentur. Et comedent. & non
satiabuntur. & fornicati sunt. & non cessauerunt. quoniam dominum
reliquerunt in non custodienda. Fornicatio. & uinum. & ebrietas.
aufert cor. Populus meus in ligno suo interrogauit. & bacu
lus eius adnuntiauit ei. Spiritus enim fornicationum decepit
eos. & fornicati sunt a deo suo. LXX. Et comedent & non im
plebuntur. fornicati sunt & non dirigentur. quia dominum
reliquerunt & non custodirent. fornicationem & uinum. &
ebrietatem suscepit cor populi mei. in auguriis interrogabant.
& in uirgis suis adnuntiabant ei. Spiritu fornicationis seducti
sunt. & fornicati sunt a deo suo. Uoluptas insatiabilis est.
& quanto magis capitur. tanto plus uenalibus se famem creat.
E contrario beati esurientes & sitientes iustitiam. quoniam ipsi sa
turabuntur. Sicut iustitia saturat. sic iniquitas substan
tiam non habens. Bona comedentes fraude deludit. & uen
tres deuorantium uacuos derelinquit. Fornicati sunt.
& non cessauerunt. Uires in fornicatione deficiunt. & for
nicandi desiderium non quiescit. Fornicati sunt & decem
tribus. cum idolis hieroboam filii nabath. & reliquerunt
dominum deum suum. non custodiendo quae iusserat dicens. Dominum
deum tuum adorabis. & ipsi soli seruies. EMΦATIKOC. autem le
gendum. fornicatio. & uinum & ebrietas. aufert cor. Sicut
enim uinum & ebrietas. eum qui biberit mentis suae inpo
tem facit. ita fornicatio ac uoluptas. peruertit sensum animumque
debilitat. & de rationali homine brutum efficit animal.
ut ganeas & lupanaria. & libidinum lustra sectetur. Cumque
ita cor loco suo motum fuerit. ligna & lapides deos putat.
& adorat opera manuum suarum. Unde & propheta. quasi
stupens & mirabundus. eloquitur populus meus. qui con
dam meo uocabatur nomine. lignum interrogauit & uirgas.

quod genus diuinationis greci PABAMANTIAN uocant.
In de in ezechiel legimus. quod uirgas suas miscuerit nabu
zodonosor contra amon. & hierusalem. & exierit uirga con
tra hierusalem. Causaque huius amentiae fornicatio
nis est spiritus. qui decepit eos ut fornicarentur a deo suo. forni
cationem autem idolatriam nominat. iuxta illud quod in
hieremia legimus. & moechabantur in ligno & lapide. Et
dixi postquam fornicati sunt eum his omnibus. reuertere ad me
& non est reuersa in toto corde. sed in mendatio. Et rursum.
me dereliquisti & dixisti. Uadam super omnem collem excelsum.
& diffundar in fornicationem mea. subter omni ligno frondoso.
Et in psalmo dicitur. Perdidisti omnes. qui fornicantur abs te.
Principium enim fornicationis idolorum inuentio. num
quam heretici suo errore satiantur. ne cessant a fornicatio
nis turpitudine. & cotidie non custodiendo legem. & scrip
turas sanctas. dominum derelinquent insaniunt. & inebriantur &
perdito mentis iudicio. Adorant idola quae de suo corde fin
xerunt. fornicationes que spiritu possidentur. super capita
montium sacrificabant. & super colles accendebant ti
miama subtus quercum. & populum & therebintum quia bona
erat umbra eius. LXX. Super uertice montium sacrificabant.
& super colles immolabant subter quercum. & populum & ne
morosas arbores quia bonum erat umbraculum. In lege pre
ceptum est. ut non sacrificetur domino nisi in loco quem ele
gerit dominus deus. & iuxta altare lucus & arbores non plantentur.
Ne scilicet passiua & uoluptuosa religio austeritatem unius
& ueri religionis euertat. E contrario israhel sacrificabat
in montibus. & in collibus adolebant incensum. Excelsa ter
rae diligens loca. que excelsum reliquerat deum. & umbram
quaerens perdiderat ueritatem. Hoc est quod legimus de singu
lis rebus. uerumtamen excelsa non abstulit. adhuc populus

immolabat. & sacrificabat in excelsis. Quod hebraice
appellatur BAMA. heretici sublimitate sibi dogmatum
repromittunt. & sacrificant subter quercum. & populum
& therebintum infructuosas arbores. ficum & uineam non
habentes. sub quibus scōs requiescere dicatur. Ad summum
autē sibi interdum therebinthum. quae iuxta esaiam folia
non habent. ut abrahā imitari uideantur exemplū deo
fornicabuntur filiae urae. & sponsae urae adulterę erunt.
non uisitabo sup filias uras cum fuerint fornicatae. &
sup sponsas uras cū adulterauerint. qm ipsi cum meretricib;
uersabantur. & cum effeminatis sacrificabant. & popu
lus non intellegens uapulabat. LXX. Propterea fornica
buntur filiae urae. & sponsae urae moechabuntur. & non ui
sitabo sup filias uras cū fuerint fornicatae. & sup sponsas uras
cū adulterauerint. q& ipsi cū meretricibus miscebantur.
& cū initiatis immolabant. & populus intellegens adhere
bat meretrici. uerbum. candesoth. qđ aquila ΕΝΔΙΗΛΛΑΓΜΕ
ΝΩΝ. symmachus ΕΤΕΙΡΙΔΩΝ. lxx. ΤΕΤΕΛΕΣΜΕΝΩΝ. theo
dotio. ΚΕΧΩΡΙΣΜΕΝΩΝ. interpretati sunt. nos effeminatos uerti
mus. ut sensum uerbi nostrorum auribus panderem. Hi sunt
quos hodie romae matri nō deorum sed daemonum seruientes gallos uocant
eo quod de hac gente romani truncatos libidine in honorem attis
quē eunuchum dea meretrix fecerat sacerdotes illius mancipa
rint. Propterea autem gallorum gentis homines effeminantur.
ut qui urbē romanā coeperant hac ferirentur ignominia.
istius modi idolatriae erat in isrl. Colentibus maxime
feminis beelphegor. ob obsceni magnitudinē. quē nos pria
pū possum appellare. Unde & asa rex tulit excelsa de popu
lo. & huiuscemodi sacerdotes & matrē de augusto deposuit
imperio. sicut scriptura testatur dicens. & fecit asa rectū
ante conspectū dni sic dauid pater eius. & abstulit effeminatos

deterra. Purgauitq; omnes sordes idolorum. quas fecerant patres ei.
insuper & maacham matrem suam amouit. ne esset princeps in sacris
priapi. & in luco ei quem consecrauerat subuertit. Quesiuit spe
cum eius. & confregit simulachrum turpissimum. & conbussit in
torrente cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor
asa perfectum erat coram domino cunctis diebus suis. Sciendum autem
quod in presenti. cadesoth. meretrices. id est pathice. Idem sacerdotes
priapo mancipatas uocat. In aliis autem locis uiros exsectos
libidinem. cadesim legimus. Isaia dicente. ΚΑΙ ΕΝΠΑΙΚΤΑΙ
ΚΥΡΙΕΥΣΟΥΣΙΝ ΑΥΤΩΝ id est et inlusores dominabuntur eorum.
pro quo in hebreo scriptum est. et cadesim dominabuntur eorum. quod
nos in effeminatos uestimus. Aquila autem. ΕΝΗΛΛΑΓ
ΜΕΝΟΥΣ. interpretans. id est. mutatos. Hoc ostendere uoluit.
quod suam naturam mutauerint. et de uiris factae sint feminae.
Simmachus. ΕΤΑΙΡΑΣ. pro priae meretrices appellauit.
LXX. ΤΕΤΕΛΕΣΜΕΝΟΥΣ. id est consecratos. et initiatos. ut
cultores idolorum ostenderent. Theodotio. ΚΕΧΩΡΙΣ
ΜΕΝΟΥΣ. id est a populo separatos quis sibi uidebantur a uul
go aliquid plus habere. De uerbo breuiter disseruimus.
Nunc ad sensum capituli reuertamur. Grandis offensa est
postquam peccaueris ira domini non mereri. fornicatus fuerat
israhel a domino deo suo. et spiritu fornicationis abductus. Ideo fornicantur
et filii eius et sponse. et absq; ulla uindicta suo scelere relin
quuntur. Relinquuntur ut quod filii et uxor uiro parenti
fecerant et marito. hoc in liberis suis et uxoribus sentiant et ex pro
prio dolore intellegant dolorem dei quin tantum iratus est. ut nequa
quam percutiat delinquentes quod et apostolus ad romanos scribens.
mistico sermone testatur. Dicentes enim se esse sapientes stulti
facti sunt. et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei. in similitudinem
tudinem imaginis corruptibilis hominis. et uolucrum et quadru
pedum et serpentium;
Et ipsi cum idolis

fuerant fornicati tali feruntur sententia. propter quod
tradidit illos deus in desideria cordis eorum in inmunditiam
ut contumeliis afficiant corpora sua in semet ipsis. qui commu
tauerunt ueritatem dei in mendacium. & coluerunt & serui
erunt creaturae potius quam creatori qui est benedictus in
saecula amen.

Ut autem sciamus uisi
tationem quasi uulneratorem & languentium. ideo infer
ri a deo. ut ueluti cauterio & amarissimis potionibus recipi
ant sanitatem. & morbis careant. per prophetam loquentem.
Audiamus dominum. uisitabo in uirga iniquitates eorum. & in uer
beribus peccata eorum. misericordiam autem meam non disper
gam ab eo. Qui igitur amatur corripitur. quae neglegitur
suis peccatis dimittitur. Tantusque fuit numerus forni
cationum israhel. ut cessaret ultio. disperans emendationem. Quid
enim turpius quam uiros meretricum cultu copulari. Et
cum effeminatis immolare hostias libidine suae. Quod
autem iungit populus non intellegens uapulabit. pro quo
LXX. transtulerunt. & populus non intellegens adhereba
meretrici. Hoc significat. quod uapulet in captiuitate.
& diuersis afficiatur plagis. ut per dolorem recipiat disciplinam.
De hereticis facilis intellegentia est. quod filii eorum fornicentur.
& sponsae animae quas in errore genuerunt & suis dogmatibus
disponsarunt. istius modi indigni sunt corruptione dei.
quoniam omnis eorum cultus fornicatio est. & turpes turpibus
commiscentur. Et propterea uapulabunt. ut aliquando
per plagas intellegant. quaerere quirant dominum. quando uideris
peccatorem diuitiis affluere. iactare se potentia sanitate
gaudere delectari coniuge. corona circumdari liberorum.
& impleri illud quod scriptum est. in labore hominum non
sunt & cum hominibus non flagellabuntur. Dicito in
illo comminationem prophetae completam. non uisitabo super

filias uras cum fuerint fornicate. et super sponsas uras cum adulterauerint. Si fornicaris tu israhel non delinquat saltim iuda. Et nolite ingredi in galgala et ne ascenderitis in bethauen. neque iuraueritis uiuit dominus. quoniam sicut uacca lasciuiens declinauit israhel. Nunc pascet eos dominus quasi agnum in latitudine. LXX. Tu autem israhel ne ignores. et iuda nolite ingredi in galgala. Ne ascendatis in domum ΟΝ. et ne iuretis uiuit dominus. quoniam sicut uacca asilo percussa insaniuit israhel. Nunc pascet eos dominus sicut agnum in spatioso. Pro domo ΟΝ in quibusdam exemplaribus. et maxime in theodotione legimus. Domus iniquitatis quod aquila et symmachus interpretatis domum ΑΝωΦΕΛΟΥC. id est inutilem quae nihil prosit. et alio uerbo idolum nuncupetur. Est autem bethel et quae prius uocabatur domus dei postquam uituli in ea positi sunt. appellata est bethauen. id est domus inutilis. et domus idoli. quos nos ut in hebreo legitur expressimus. Uidetur autem mihi. idcirco et populus israhel in solitudine fecisse sibi caput uituli. quod colerent et hieroboam filius nabath uitulos aureos fabricatos ut quod in aegypto didicerant ΑΠΙΝ ΕΤ ΜΝΕΥΙΝ. qui sub figura boum coluntur esse deos. hoc in sua superstitione seruarent. Dicamus sensum capituli. si semel o israhel errore deceptus es. et tecum meretricibus miscuisti. ita ut quicumque impleret manum uel suam uel regis offerendo et dando ei munera. sacerdos fieret excelsorum. Saltim tu iudas qui possides hierusalem et habes ex lege leuitas. et exerces templi ceremonias non debes sororis quondam tue ollae in fornicatione exempla sectari. et cum deo idola colere ne ingrediaris in galgala. De qua in hoc eodem propheta legimus. Omnis malitia eorum in galgalis. in qua saul unctus in regem est. in qua exiens populus de deserto primum castrametatus. secunda circumcisione purgatus est. Ex quo tempore

religionis aduersae. & in loco celebri error inoleuit. Et ne ascendatis in bethauen. id est quae quondam uocabatur bethel. Quia postquam aurei ibi uituli positi sunt. ab hieroboam filio nabath. non domus dei appellatur sed domus idoli. Pro quam rem cur septuaginta domum on interpretati sunt. nisi forte error consuetudinis. pro ioth. litteram mediam quae aleph & nun litteris ex utraque parte uallatur. uau quae sola differt magnitudine putauerunt. Neque iuraueritis uiuit dominus. nolo enim per os uestrum nominis mei fieri mentionem. quod idolorum recordatione pollutum est. Sicut enim uacca lasciuiens. & abiciens iugum. ita israhel id est decem tribus declinauit a dei seruitute. Pro lasciuiente uacca. lxx. transtulerunt ΠΑΡΟΙCΤΡωCA [oestro]. Quae e uero asilo quae percussa sit quem uulgo tabanum uocant. De quo & uirgilius in quarto georgicorum libro refert. cui nomen asilo romanum est oestrum grai uertere uocantes aspera cerua. sonans quo tota exterrita siluis diffugiunt armenta furit. mugitibus aether concussus siluaeque. & sic crepitant agri. Quia ergo insaniuit israhel. & percussus fornicationis spiritu. incredibili furore baccatus est. Ideo non multo post tempore. sed dum propheta dum spiritus hos regit artus. pascet eos dominus quasi agnum in latitudine. Quia metaphoram ad uaccam lasciuientem. siue ouem. struere ceperat. seruat in reliquis. ut in captiuitatem in assyrios. & in latissima medorum terram dispersionem populi israhel. quasi in campo latissimo. & in spatiosa terra gregis & agnorum pasturam uocet. Super hereticis prima intellegentia est ad quos uel de quibus dicitur. si semel fornicaris heretice saltim tu ecclesiastice non delinquas. Ne ingrediaris in galgala hereticorum conciliabula ubi peccata omnium reuelantur & instar porcorum uolutantur in caeno. neque ascendere putes ad superbas & arrogantes falsorum dogmatum fictiones. Non est enim tibi domus dei sed domus idoli. Ne iuraueritis per nomen christi

cuius maiestatem miscendo idolis polluisti. Sicut enim uacca percus
sa asilo percussi sunt. hec & iciar dentibus diaboli sagittis. & legis
notitiam reliquerunt. Ideo pascentur in lata & in spatiosa uia.
quae ducit ad mortem. Et patientia dni boni qui e pastor eos
nutrit ad interitum. Particeps idolorum ephraim dimitte
eum. separatum est conuiuium eorum. fornicatione fornicati sunt.
Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligauit sps eum in
alis suis. & confundentur a sacrificiis suis. LXX. Particeps ido
lorum ephraim posuit sibi scandala prouocauit chananeos forni
cantes fornicati sunt. Dilexerunt ignominiam & fremitum eius
turbo spiritus in alis eius. & confundentur ex altaribus suis.
Ephraim de qua tribu hieroboam filius nabath. qui primus aure
os uitulos in bethel. Danque constituit rex est decem tribuum.
O igitur iuda cui supra dixi si fornicatur isrl non delinquat sal
tim iuda. Audi consilium meum prophete uerba non spernas. quia
ephraim semel idolorum amicus & particeps est. dimitte eum
ne sequaris impietatem ei. cuius cultus & religio & cibus a tuo
conuiuio separatus est. Illi enim semel idolis seruiunt. & dae
monibus immolant. & cotidie fornicantur. & diligunt for
nicationem suam. immo principes & protectores eius. id est reges.
dilexerunt ignominiam adferre populo. id est uitio princi
pum infelix populus suscepit cultum idolorum. quorum inmundus
sps ligauit israhelem in alis suis & eum libere uolitare non patitur.
Confundentur igitur in sacrificiis suis. & ignominiam principum
in sua confusione suscipiant. Symmachus pro eo quod nos
interpretati sumus ligauit sps eum in alis suis. hoc modo uer
tit in grecum. uelut si quis liget uentum in alis uenti. ut scili
cet & principes & populum. immo & demones. & israhelem uanos
uanis. & inanibus inanes adserat copulatos. Uentus enim
& sps apud hebreos uno uerbo appellatur. ruha. id quod LXX

posuerunt. prouocauit chananeos. In hebraico non habetur. tam
sicut putari potest. ut dicamus tandem studium habuisse israhelem
in idolorum cultu. ut non imitatus sit chananeos. id est et hinicos. sed
ad imitationem sui. eos prouocarit errores. hoc ipr[...] uero ad hereticos re
ferre potest. Et dicitur ad iudam. id est ad uirum ecclesiasticum quia
ephraim qui interpretatur καρποφοροc. fal[sa] sibi doctrine uber
tatem. et frugifera dogmata promittit. et semel amicus est demonum.
Dimitte eum atque contemne presertim cum sacrificia eorum a tuis
sint sacrificiis separata. hoc est enim quod dicit. separatum est con
uiuium eorum. semel fornicati sunt. et principes eorum infelicem populum
deceperunt. et per diculum inbuerunt eos idolorum ignominia. et
ligauit eos diabolus spiritalis suis. qui circumferuntur omni uento
doctrine. et stabili in ecclesia pede permanere non possunt. Qui
uere in suis sacrificiis confundentur. quia panis eorum panis luctus est.
Quodque dicitur prouocauit chananeos. eodem sensu referri potest ad
hereticos. quod tam spurc[a] pleraque hereticorum et nefanda con
fixerint. habeatque inmunda sacrificia. ut idolatria inferior sit.
uel certe quia chananeos interpretatur negotiator. siue ΜΕΤΑΒΑΟC
id est translator. Omnis qui domum patris faciunt domum negoti
ationis. et lucra quaerunt de populis. et ecclesie ueritatem trans
fe[runt] in mendatium. chananei appellandi sunt. Audite hoc sa
cerdotes. et adtendite domus israhel. et domus regis auscul
tate. quia uobis iudicium est. quoniam laqueus facti estis speculationi.
et rete expansum super thabor. et uictimas declinastis in profundo.
LXX. Audite haec sacerdotes. et adtendite domus israhel. et domus
regis auribus percipite. ad uos enim est iudicium quia laqueus facti
estis speculationi. et sicut rete expansum super [...]tabyrium. qui
capiunt uenationem confixerunt. Sacerdotes de tribuum
ad iudicium uocantur et reges non quo sacerdotes sint de tri
bu leui. sed quo sacerdotes uocentur a populo. Unde et sacer

dotes baal. et prophete quadringenti quinquaginta quos interfecit helias.
et postea hieu filius nampsi presente ionathan filio recab appellati sunt
sacerdotes. Sed et israhel id est populus uocatur ad iudicium. et nullus ex
cipitur ut et sacerdotes et populus et reges. qui induxerant populum
et constituerant sacerdotes. simul audiant quid fecerint et cur tra
dantur inimicis. Speculatores inquit uos posui et principes in populo
et in excelso dignitatis culmine constitui. ut populum regeretis er
rantem. Uos autem facti estis laqueus. et non tam speculatores et prin
cipes. quam uenatores appellandi. Expandistis enim rete super mon
tem thabor. quem LXX. itabyrium transtulerunt. hanc habentes
consuetudinem. ut hebrea nomina greco sermone declinent. si
cut edom. hoc est esau. et seir semper idumeam interpretantur. Est autem
thabor mons in galilea situs in campestribus rotundus atque subli
mis. et ex omni parte finitur aequaliter. De hoc monte et
in psalmo legimus. Thabor et hermon in nomine tuo exul
tabunt. Hunc montem et in hieremia. LXX. itabyrium
transtulerunt. in quo aues laqueis capi solent. Et uictimas
inquit declinastis in profundum. ut nullus ageret paenitentiam.
nec occisus eleuaret caput. Prohibuerunt et reges et sacer
dotes ire populum ad templum hierusalem. Idcirco in profundum uic
timas declinasse dicuntur. Iuxta tropologiam accusatur
populus ne se alienum arbitretur a crimine. Si enim ductus sit a regi
bus et a sacerdotibus. quos hereticorum principes intellegimus.
ipsi quoque principes accusantur. quod quasi laqueus ceperint
populum. et positi speculatores in ecclesia. eos duxerint in errorem.
Et in monte thabor excelso atque pulcherrimo qui interpretatur
ueniens lumen. insidias posuerunt. ut deceptos quosque pertra
herent in profundum et immolarent demonibus. et in barathrum
uictimas declinarent. ne aliquando resipiscerent. ne domum dei
ecclesiam suspirarent. Quidam thabor interpretari putant lacum id est

cisterna. & psenti sensui conuenire. quod her&ici foderint lacū.
& inciderint in foueam quā fecerunt. Et ego eruditor omnium
eorum. Ego scio ephraim. & isrł non est absconditus a me.
nunc fornicatus ē ephraim. contaminatus ē isrł. Quia Non dabunt
cogitationes suas ut reuertantur ad dm̄ suū q̄ sps fornicationum
in medio eor̄ & dnm̄ non cognouerunt. LXX. Ego enim magister
uester. Ego cognoui ephraim & isrł non recessit a me. Quia
nunc fornicatus ē ephraim. commaculatus ē isrł. Non dederunt
cogitationes suas ut reuerterentur ad dnm̄ dm̄ suū. q̄ sps fornica
tionis ē in medio eī. dnm̄ aut non cognouerunt. O sacerdo
tes & reges qui meū populū decepistis. & tu popule qui decep
tus es. tā grauiter deliquistis. Ut non solū occideritis uicti
mas. & in pfundū eas miseritis inferni. Nolite arbitrari e mag
nitudine sceleris. uos a me penitus recessisse. Ego sū magister
uester. immo eruditor. qui emendare cupiam non punire. &
saluare non pdere. Ego inquit scio ephraim. id ē hieroboā.
a quo seductus ē populus & om̄s reges. qui eum & dignitate &
scelere sunt secuti. & isrł non est absconditus a me. Id ē decē
tribuū populus. q̄ fornicante rege contaminatus ē isrł.

Rex primo cepit a dī cultu fornicari. uitulos aureos cupiens ad
orare. & uolens secutus ē populus. pareque impietatem
pari studio compleuer. Denique non reuertentur ad dnm̄.
quia q̄ uoluerunt inuenerunt. & sps fornicationis. qui iuxta
apostolū operatur in filiis difidentiae. possid& eorū corda cap
tiua. Idcirco illo regnante dnm̄ nescierunt immo obliti sunt
creatoris sui. Unde & principes dogmatū peruersorū. & populū
dni. n. ignorant. non quo eius notitia digni sint. sed quo nihil eū
lateat eor̄ quae occultae faciunt. quorū alii deceperunt.
alii sunt decepti. Nec dabunt cogitationes suas ut agant pae
nitentiā. qui semp in pditione pficiunt. Sps enim fornicatio

nis quo fornicati sunt in eccla. & a uero matrimonio recesserunt.
uersatur in medio eorum. ideo dnm non cognouer. Et responde
bit arrogantia isrt in facie eius. & isrt & ephraim ruent in ini
quitate sua. ru& &iam iudas cū eis. LXX. Et humiliabitur isrt
in facie eius & isrt & ephraim infirmabuntur in iniquitatib; suis
infirmabitur &iā iudas cū eis. Uerbū gaon. LXX & symma
chus interp̄tātur iniuria. aquila & theodotio sup̄biā. Quicquid
igitur fecit isrt. uel sup̄be agens contra dnm. uel in iniuriā creato
ris idola uenerans. respondebit in facie eius. ut non habeatur in
punitus. sed humilietur eius contumelia. Et populus & reges
in iniquitate sua pariter corruant. siue infirmentur. ut qui fortes
erant in scelere. infirmi ad dnm redire cogantur. Et hoc non
solū euenit & isrt & ephraim. idē decē tribubus & regib; earum
ut ducantur in captiuitatē sed &iam iudas. idē duę tribus quae
regnabant in hierusalē. sequentur uestigia captiuorū. ut quorū
imitantur scelera. imitentur & penā. Haer&ici matrē habent
iniquitatis sue sup̄biā. du se p̄ altiora scire se iactitant. & in
ecclae contumeliā debaccantur. Sed infirmabitur
arrogantia eorū. & populus ac magistri pariter corru
ent. iudas quoq; qui uid&ur. ee in domo di & in eccla. non
mente sed corpore commoratur. & eandē habent cū her&icis
in errore sententiā. Frustra nomen ecclesiasticū rep̄mittit.
qui & ipse cū her&icis puniendus ē. Manifesta transcurri
mus. ut in obscuris oribus immoremur. In gregib; suis & in ar
mentis suis uadent. ad q̄rendū dnm & non inuenient. ablatus
ē ab eis. In dno p̄uaricati s. q filios alienos genuer. Nunc de
uorabit eos m̄sis cū partib; suis. LXX. Cū ouibus & uitulis
ibunt & quaer dnm & nn inuenient eū. Declinabit ab illis q
dnm reliq;r. q filios alienos genuer sibi. Nunc deuorabit eos
rubigo. & clerus eorum. Non solū isrt. & ephraim ibunt cū

gregibus & armentis ad dnm requirendum. sed & iam iudas. de quo supra scriptum est. Ru & & iam iudas cuius utique praeuaricationibus offenderant. hostiis placare nitantur. Et non inuenient quem requirunt. quia a recedentibus. & ipse discessit. praesertim cum & alibi loquatur. Numquid manducabo carnes taurorum. aut sanguinem hircorum bibam? & iterum. Non suscipiam de domo tua uitulos. neque de gregibus tuis hircos. Et esaia. Holocausta arietum. & adipem agnorum. & sanguinem hircorum. atque taurorum. nolo. Preuaricati sunt enim in dno. quia fornicantes cum idolis. non de dno filios sed de demonibus genuerunt. Alii putant hoc significari. quod in ezra multo tempore dicitur. aliquando uxores alienigenas adsumpserunt. creantes ex eis liberos. & postea repudiare conpulsi sunt. alienos filios accipere. qui in idolorum errore generati sunt. Sed hic melius est. quos ducentes per ignem idolis consecrarunt. Quia igitur hoc fecerunt. non multo post tempore. non annorum spatiis infinitis. & ut soli tus erant prius. longe post futura praedicare. Sed nunc & in praesenti. arum adueniat assyrios atque chaldeos. & Sdeuorabunt eos cum pastibus. siue cleris suis. id est cum possessionibus. quas in diuisione terre. ad mensuram funiculi susceperunt. Pro eo quod diximus deuorauit eos mensis. LXX. Rubiginem transtulerunt. Quam utique rubigo. id est. ερυΒΗΑSΙL. appellatur. ut ipsi quoque dixerunt in propheta iohel. Reliquias bruci comedit rubigo. id est asil. mensis autem hodes dicitur. Denique aquila neomenia. id est kalendas interpretatus est. symmachus & theodotio mensis. Et est sensus. Per singulos menses hostis adueniet. & cuncta uastabit.

Legamus regnorum & paralipomenon libros. & inueniemus sub rege phaceae. qui regnabat decem tribubus. uenisse. teglath phalasar regem assyriorum. & magnam partem populi samarie. in assyrios transtulisse. Quo tempore apud grecos. secundus annus. prime olympia

dis fuit. Et apud latinos necdū roma condita albe uicesimo
anno amulius imperabat quē postea romulus regno pepulit
Heretici suspicantur quod in sacrificiorū multitudine placent
dm̄. & ecclesiastici (quod) faciendo elemosinas redimentes peccata
in quibus p̄manent cum omnis sacrificiorū p̄terita scelera deleat non
p̄sentia. Ideo non inuenient dn̄m. quia aufertur a talibus & p̄
cul recedit. Istiuere p̄uaricati sunt in dn̄m. & alienos filios non
xp̄o sed diabolo p̄ crearant. Ideo omni tempore maledicta sunt
opera eorum. & cuncta quae faciunt cruenti coloris rubigo po
pulatur. quia sanguini & interfectioni p̄xima sunt. Rubigo
autem p̄priae discendere dicitur in rore nocturno iactantia
inspicis frumenta maculare colore minii uel sinopidis & con
grece iuxta ΑΝΑΓѠΓΗΝ uastant cleros hereticorū de quib;
dicitur. clericorū non p̄derunt eis. EXPLICIT IN OSEAE
PROPHETA EXPLANATIONE LIBER I. INCI
PIT LIBER II. AD PAMMACHIUM.

Qui saepe nauigat aliquando patitur tēpestatē. Qui uiam fre
quenter ingreditur aut furtum & latronum impetus aut ceste
metuit omnique in arte tam gloria quā obtrectatio secundis
aduersisque uentis oritur. Dum aut amici plus me (iusto) laudant aut
inimici plus iusto detrahunt. rarūque inuenias qui in utraq; par
te non faueat aut odio sed rerū aequitate ducatur. Quod mihi
in scripturarū explanatione sudanti accidere uideo. Alii enim
quasi parua contendunt & quicquid diximus contractare
dispiciunt. Alii odio nominis nr̄i. non res sed p̄sonas conside
rant. magisq; aliorum silentium. quā nostrū studiū p̄bant.
Sunt qui audacter nos facere asserant quod arripuimus opus
quod nullus ante nos latinorū tēptare ausus ē. Quidam eos sedi
tiosos arbitrantur & doctos si alieno opere detrahant.

& non quid ipsi possint. sed quid nos non possumus de audicentes.
Tu autem pammachi. qui nos hoc facere praecepisti. Necesse est ut fau
tor sis imperio tuo. & amasinios aetatis barbarosque nostri temporis. qui
de grecis bonis latina faciunt. non bona & homines eloquentis
simos. ipsi elingues transferunt. Euangelico calcis pede hy
dramque & scorpium. iuxta fabulas poetarum aduras cauterio.
solea conteras & scilleos canes. ac mortifera carmina serenarum
surda aure pertranseas. Ut pariter audire & nosse ualeamus quod
uaticinetur osee propheta. in cuius explanatione secundum dictabimus
librum. Cumque tuo lateri adminiculo. & in prima urbe terrarum
primum & nobilitate & religione habere me gaudeam defensorem. tamen
magis optarem illud mihi contingere. quod titus liuius scribit de
catone. cuius gloriae neque profuit quisquam laudando. nec uitupe
rando nocuit cum utrumque summis praediti fecerint ingeniis. Signi
ficat autem ciceronem & cesarem. quorum alter laudes alter uitu
perationes supradicti scripsit. uerum dum enim uiuimus in uase fragili con
tinemur. Uidentur amicorum prodesse studia. & nocere emulorum
obprobria. Postquam autem reuersa fuerit terra in terram suam. & tam nos
qui scribimus. quam eos qui de nobis iudicant pallida mors subtraxe
rit. & alia uenerit generatio primisque cadentibus foliis uirens silua
succreuerit. tunc sine nominum dignitate sola iudicantur ingenia.
nec considerat qui lecturus est. cuius sed qualis sit quod lecturus est. Siue
ille episcopus siue sit laicus imperator & dominus. miles & seruus. aut
purpura & serico aut uilissimo panno iaceat. non honorum
diuersitate. sed operum merito iudicabitur.

EXPLICIT PROLOGUS

CLANGITE BUCINA IN GABAA ET TUBA IN RAMA
ululate in bethaben post tergum tuum beniamin. Ephraim in de
solatione erit in die correptionis. in tribubus israhel ostendi fidelem. LXX.
Clangite tuba super colles. sonate super excelsa. praedicate in domo

om̄ mente excidit beniamin. ephraim in desolatione factus. in dieb;
correptionis in tribubus isr̄t ostendi fidelia. Ephraim & isr̄t & iudã
mensis singuli sive rubigo cũ suis partibus devorabunt. Quã obrẽ
p̄cipio vobis qui auditis. ut non voce sublimi sed clara bucina con
crepetis. Claro enim auditu opus ē. ut om̄s audiant qui in circuitu s̄.
Clangite bucina in gabaa. cuius ethimologiã in colles LXX transtu
lerunt. & tuba in ramaa. quae int̄p̄tatur excelsa. Istę aut̄ duae s̄
in tribu beniamin. vicinae sibi mutuo civitates. id ē gabaa in qua
saul natus ē & rama quae ē iuxta gabaa. in septimo lapide ab hie
rosolimis sita. Et qũa rex isr̄t occupare conatus est. ut exitum
& introitum cluderet tribui iudae. In gabaa itaque & in ramaa
clara bucina & tuba p̄sonate. quorũ bucina pastoralis ē. & cornu
recurvo efficitur. Unde & p̄prie hebraice. SUPHAR. grece KAPTIAN
appellatur. Tuba autem de aere efficitur vel argento. quae in bellis
& in solemnitatibus concrepat. Sup bethaven q; quondã vocaba
tur bethel. id ē in tribu ephraim in qua vitulus aureus erat n.
Non clangore & sonitu. sed ululatũ opus ē. quia vicina captivi
tas ē. Et pulchre dixit. quod bethaven post tergũ sit beniamin. Ubi
enim tribus finitur beniamin. haut p̄cul in tribu ephraim. haec urbs
condita ē. Idcirco aut̄ dico atq; p̄cipio. clangite bucina in gabaa &
tuba in rama. & ululate in bethaven. quia domus regia ephraim.
sive ipse ephraim hoc ē imperium isr̄t iam in desolatione erit. &
instat vicina captivitas in die correptionis atque supplicii decẽ
tribuũ isr̄t. ostendi mea verba fidelia. quę p̄ p̄phetas comminatus
sum. ut quod sermone p̄dixerã opere conprobarẽ. Quidã bethaven
iuxta LXX. qui dixerunt dom̄. on̄. civitate solis int̄p̄tati sunt.
& solẽ iustitiae. xp̄m dicentes. urbẽ illius ecclam̄ ẽẽ voluerunt.
Quod mihi displicet. Neq; enim domus idoli. quã aquila int̄p̄
tatus ē domũ inutilẽ. iuxta tropologiã ad ecclam̄ referri
potest. sed hoc dicamus. quod heretici qui in gabaa & rama

excelsam sibi scientiā pollicentur. iubeantur iubilare in domo idoli.
& non sint ante faciē beniamin qui interpr(etatur) filius dexterae. sed
post tergum eius ubi oculos non hab&. Omnis enim ephraim iactantia
quae interp(re)tatur ubertas breui in desolatione erit. & cū iudicii
inquit dies & tempus correptionis aduenerit. uerba mea non ēē
inania rebus ostendā. Pro eo quod transtulimus post tergum tuū
beniamin. LXX. uerterunt mente motus ē beniamin semp(er)
ΕΚΣΤΑΣΙΝ id ē mentis excessū. Beniamin uero ecclesiastico ap
tantis unde & in sexagesimo sexto psalmo dicitur. Ibi
beniamin adolescentulus in mentis excessu. Et in benedicti
onibus iacob sub p(er)sona beniamin. de qua tribu paulus apostolus
fuit. scriptū legimus. Beniamin lupus rapax. mane comedit
& ad uesperā dabit escam. Qui enim in principio p(er)sequebatur
ecclam. postea in toto orbe euangelii credentibus alimenta
largitus ē. Unde & saul qui de tribu beniamin fuit in mentis ex
cessu. tota die usque ad uesperū uaticinatus ē inter p(ro)phetarū
chorum. Facti sunt principes iuda quasi assumentes terminū.
sup(er) eos effundā quasi aquā irā meā. LXX. Facti sunt prin
cipes iuda quasi transferentes terminos. sup(er) eos effundam
sicut aquā imp(et)ū meum. Ducti s(unt) ephraim. & isr(ae)l in capti
uitatem. & reducta terra eorum in solitudinē principes iuda
qui flere debuerant & suū populū cohortari. ut recederent
ab idolatria ne & ipsi similia sustinerent. Coeperunt gaudere
atque laetare. quod pater & sibi terra eorum ad possedendū lacuus.
& facti sunt quasi assumentes terminos isr(ae)l. transeuntes fines
suos. & in locis quondā eorum regnū suū & possessionē dilatare
cupientes. Quā ob rē dicit d(omi)n(u)s & sup(er) ipsos principes iuda
ueniet ira babylonii. & ita eos quasi aquae imp(et)us occupabunt
non suis uiribus sed indignatione mea. Dicitque quoque & ad
principes iuda. hoc ē eccle(siae) quod non debeant exultare.

& hereticorum pditione suā salutē estimare. sed potius plangere
quod illi perierint. Unde & apostolus paulus docet ecclesiasticos iu
ros. ne glorientur sup fractione iudaicorū ramorum. sed potius timeant
ne & ipsi frangantur. Et in alio loco. Quis ait scandalizatur & ego
non uror. Alioquin sup tales principes qui in aliorū miseriis glo
riantur. idcirco stare se putant. si alii corruant. Effundā dns
quasi aquā iram suam. Pro ira. LXX. ΟΡΜΗΜΑ. id ē impetū trans
tulerunt. Et putant quidā p benedictione accipiendū. iuxta illud
quod alibi legimus. fluminis impetus laetificat ciuitatē dī. Sed
rectius ut omīs p̄t. LXX transtulerunt ira accipienda ē p sensum
cū nomen effusionis & irae conueniat. dicente ppheta ad dnm.
Effunde sup eos irā tuā. & furor irae tuae conphendat eos. Trans
fer principes iuda terminos quos posuer patres eoꝝ. quando inmu
tant mendacio ueritatē. & aliud p̄dicant quā ab apostolis acceper.
Calūniā paciens ephraim fractus iudicio. qm̄ coepit abire post sor
dē. LXX. Oppressit ephraim aduersariū suū. conculcauit iudi
cium quia coepit (ab) irae post uana. Sumpius ē ephraim & pp̄t im
pietatē suā erit in desolationē. quo(modo) nunc dicitur calūniā paciens
ephraim fractus iudicio. Qui enim calūniā patitur. & frangitur
iudicio eius inique opprimitur. Maxime cū causa iusta ponatur.
quare sit traditus captiuitatē. sequitur enim. Qm̄ cepit abire
post sordem. hoc ē post idola. quae sordibus conparantur. Quod ergo
dicit. hoc ē opprimitur ephraim ab assyriis. primū a phul. deinde
a teglath palassar. postea a salmanassar. Non quo illi iusti
fuerint qui eū oppresserunt. & idcirco eis traditus sit. sed quo (qui) quon
dā fuer populus meus. me eos deserente traduntur ad penas. & in
hoc uidetur ee calūnia. n. do qui iustā infert sententiā. sed his q
tormenta sustinent dū peioribus se aduersariis conceduntur. redditq;
causas dns. Idcirco eos in hac parte calūniā sustinere & tradi peiorib;
& erga illos iudiciū non seruare. Quia cepit ephraim id est

hieroboam abire post idola et dominum derelinquere. ipse enim aureos fabricatus est uitulos. Secundum LXX interpretationem. oppressit ephraim id est hieroboam aduersarium suum roboam. id est tribum iuda. et ne oppressit quia deserta ab hierusalem et templo aegyptiorum sordium simulacra sectatus sit. De hereticis manifestus est sensus. quod sophismatibus suis et astedialecticae saepe obprimant ecclesiasticos. sed cum hoc fecerint non mundiciam uerae fidei. sed sordes sequantur mendacii qui tradidi diabolo et angelis eius uidentur sibi calumniam pati. et in se fractam esse iudicii ueritatem. Aliter uastatus est israhel. et omnis labor eius assyrio ueniente populantur. dmqu. epdit psule. et idcirco fractus iudicio est. quia secutus est idola. Et ego quasi tinea ephraim. et quasi putredo domui iuda. LXX. Et ego quasi conturbatio ephraim. et quasi stimulus domui iuda. AS ... lingua hebrea tinea dicitur recob. putredo et caries quorum alterum uestes alterum ligna consumit. pro quibus LXX ΤΑΡΑΧΗΝ id est tumultum uel conturbationem. et stimulum transtulerunt. Et notandum quod tinea referatur ad ephraim et putredo ad domum iuda. Quomodo igitur tinea uestimenta consumit. et putredo uel caries ligna. quod utrumque longo fit tempore. Ita dominus et decem tribubus. et postea tribubus duabus longo tempore dans locum paenitentiae. et eos prouocans ad salutem thesaurizantibus sibi iram in die irae. quasi tinea efficitur et putredo. Non quod dominus tinea sit uel putredo aut conturbatio uel stimulus. sed quod sustinentibus penas haec uniuersa uideantur. Primus igitur consummatus est ephraim et israhel. deinde secuta est et domus iuda. non ipse iudas sed domus eius. alioquin reseruatur de genere iuda cuius positum fuit. et ipse erat expectatio gentium. Puniti sunt autem heretici qui intelleguntur ephraim. et non iudas scilicet hi qui cum ecclesia permanent. et hereticorum uel erroribus uel uiciis continentur. similis sententiae subiacebunt.

Et uidit ephraim langorem suum. et iudas uinculum suum. et abiit

ephraim ad assur. & misit ad regē ultorē & ipse non poterit sa
nare uos. nec soluere poterit a uobis uinculū. LXX. Et uidit ephraī
infirmitatē suā. & iudas dolorē suum. Et abiit ephraim ad a
syrios. & misit legatos ad regē iarib. & ipse non potuit liberare
uos. nec cessare faciet a uobis dolorē. Legatos non hab& in hebreo
& ubi LXX posuer̄ iarib. nos iuxta symmachū ultorē uertim̄.
Nā aquila & theodotio iudicē interp̄tati sunt. Quod aut̄ iarib
ultorē signific& & iudicē. nom̄ gedeonis ostendit. qui cū
cultores baal expeterent ad suppliciū. eo quod locū baal aras q;
uestiss&. Respondit pater ulciscatur se baal aut iudic& eū baal.
& appellatus inquit ierobbaal. Intellegens itaq; ephraim infir
mitatē suā. & iudas uinculū suū quod cū decē trib; peccato fuerat
colligatus. non ad dn̄o qui soluere poterat. sed a rege assyriorum
quaesiuit auxilium. Legimus quod sub rege manahem qui decē tri
bubus p̄fuit is rex assyrius dona transmiserit. & iudas sub rege
achaz p̄sidiū flagitar& theglath phalassar regis assyriorum.
qui eos aduersante dn̄o liberare non potuerunt. nec captiuitatis
uinculū soluere possumus. Uinculū. p quo in hebreo scrip
tū ē MEZAIR. & aquila interp̄tatus ē ENIDESIN. siue
SYNDESMON. id ē colligationē siue coniurationē. & ad illud
tēpus referre quando RASIN et PHACEE multa de tribu
iuda hominū milia uastauer̄. quod frustra iudas aduersus re
ges duos. nō dn̄i sed assyriorū auxiliū flagitar&. Quidā iuxta
tropologiā ephraim & iudā ad her&icos & ad uiros ecclesi
asticos referunt. eo quod & illi & iudas peccatorū uinculis colli
gati. iuxta illud quod scriptū ē. funib; peccatorū suorū unusquisq;
constring&. Miser ad assur & ad regē ultorē. id ē ad diabo
lū. de quo legimus. ut destruas inimicū & ultorem. Et qui n̄
uerū uel auxiliatorē uel iudicē dep̄catis. idcirco p manere eos
in dolore languores & in uinculis delictorū. Legē in cuius

dā cōmentariis regem iarib. xpm̄ intp̄tari. Et quia sequitur.
ipse non poterit sanare uos hoc argumento usus ē. quod hereticos
uel ecclesiasticos peccatores xps sanare non possit. in tēpore iu
dicii ubi nulla ē misericordia. iuxta illud quod scriptū ē. In in
ferno autem quis confitebitur tibi. Et quod sanare uel liberare
non possit. nequaquā suę inbecillitate. sed eorum merito. qui sero au
xilium postularent. Quo modo & dn̄s dicitur signa in patria sua face
re non potuisse. & causa cur non potuerit exponitur. quia
inquit non credebant in eum. Hoc ille dixerit. nos in malā par
te regē interp̄temur ultorē. pro eo quod nos posuimus. iarib
idē ultorē. alium ale legit iarim. pro litterā. q& transfertur
in siluas. unde & cariathiarim intp̄tatur uilla siluarum
Quoniam ego quasi laena ephraim. & quasi catulus leonis domui
iuda. Ergo ego capiam & uadā & tollā. & non ē qui eruat.
uadens reuertar ad locū meū. donec deficiatis & queratis faciē
meā. LXX. Quia ego sum quasi panther ephraim. & quasi leo
in domo iuda. & ego rapiam. & uadā & tollā. & non erit qui e
ruat. ibo & reuertar in locū meū donec dispereant & querant
faciē meā. Illis euntib; ad assur & mittentibus ad regem uindi
cē uel ultorem. qui eos sanare non poterit nec soluere uinculum col
ligatum. ostendā quod me aduersante omne hominū auxiliū
uanū sit. Ero enim quasi leena ephraim & quasi catulus leo
nis domui iuda. Pro leena quod hebraice dicitur. Sohol. lxx.
pantherem intp̄tati sunt. quae grece similit dicitur & latine.
Et tamen nomen bestiae. qua omnis bestia. quia omnis bestia accipi potest.
ut quicquid seuum in bestiis ē hoc in dī indignatione cognos
cas. nihil panthere uelocius. nihil leoni fortius. In panthere
uelox per assyrios regni samariae significatur interitus. &
leonē contra fortissimū hierusalem & iudā aliquanto tēpore post regnū
ostendit chaldeorū. Ergo leenā siue pantherē & leonem se ee

dixerat. seruat metaforam & dicit. Ego ego capiam & uadam &
tollat & non est qui eruat. Quaeritur si capiente & tollente &
tenente d(e)o. nullus de manibus eius potest eripere iuxta illud quod scrip
tum est. Nemo potest rapere de manu patris mei. quomodo iudas de
manu d(e)i p(er)ditione sit raptus. Ad quod breuiter respondebimus. nul
lu(m) posse rapere de manu d(e)i. posse aute(m) eum qui tenetur p(ro)pria uolun
tate de manu d(e)i excidere. Quod quide(m) sequitur. Uadens reuertar
ad locu(m) meum. Locum d(e)i magnificentiam & maiestatem eius debemus
accipere. ut nequaqua(m) p(ro) sua dispensatione descendat ad homines.
irascatur misereatur. obliuiscatur. fiat quasi phantem. uestiatur in
leonem. mutet(ur) in bestias. Sed res(per)nat humanas. & p(er)mittat eos quos
antea protegebat hostib(us) subiacere. ut tabescant & deficiant. & inte
reant & postea quaerant facie(m) d(omi)ni & dicant. Inlumina facie(m) tuam
& salui erimus. & ostende nobis d(omi)ne misericordia(m) tua(m). & salutare
tuum da nobis. Hereticis quoque & ecc(les)iae neglegentib(us) d(eu)s in phante
re(m) uestitur & leonem. & tollet ab his p(rae)da(m) quam ecc(les)iae ante rapuer(ant).
ut capti saluentur. quo(d) li beri perierant. & nequaqua(m) habitab(it)
[illegible] in conciliabulis p(er)uer sorum. sed reuertetur ad locu(m) suu(m).

De quo dicit. Ego in patre & pater in me & eos sp(er)net atque dispi
ciet. donec deficiant in impietate & quaerant eum p(er) penitentia(m).
a quo fuerant derelicti. Alii locu(m) d(e)i caelum putant. quo offen
sus d(eu)s ab his qui in terra habitant. reuertatur & eos faciat disperi
re. qui clementissimum d(omi)n(u)m magnitudine peccator um.
in ferarum sibi rabie(m) conuerterunt. In tribulatione sua mane con
surgent ad me. uenite reuertamur ad d(omi)n(u)m. quia ipse cepit &
sanauit nos. p(er)cutiet & curauit nos. uiuificauit nos post dies
duos. In die tertio suscitauit nos & uiuemus in conspectu eius.
sciemus sequem(ur)que ut cognoscamus d(omi)n(u)m LXX. In tribulati
one sua mane uigilabunt ad me dicentes. eamus & reuertamur
ad d(omi)n(u)m d(eu)m n(ost)r(u)m. quia ipse rapuit & sanauit nos p(er)cutiet & cu

rauit nos. sanos nos faciet post duos dies. In tertio resurgimus et uiuemus
coram eo et sciemus persequamur ut cognoscamus dominum. Ideo dominus tradidit
ephraim et iudam captiuitati. et nullus est qui de manu eius possit eripere.
et reuertetur ad locum suum donec deficiant. Et quaerant faciem eius.
ut quem propitium praesentemque non senserant iratum et absentem requirant.
et in tribulatione sua ostenso eis lumine paenitentiae mane consurgant
ad eum. Iuxta illud quod in esaia legimus. In tribulatione domine recordati sumus tui.
et in primo graduum psalmo. Ad dominum cum tribularer clamaui
et exaudiuit me. Cumque ad dominum mane surrexerint quid loquentur.
Uenite et reuertamur ad dominum. Non sunt propria salute contenti. sed se
mutuo prouocant ut reuertantur ad dominum quem relinquaerant. quem propter
peccata deseruerant a quo fuerant derelicti. quia ipse cepit et sa
nauit nos. qui supra dixerat. ego ego capiam percutiet et sanauit
nos. Pro eo quod nos diximus curauit. omnes similiter transtulerunt
MOTOCEN. Proprie autem MOTA appellantur linteola quae
inferuntur uulneribus ut putridas carnes comedant. et extrahant pu
rulencias. Artisque medicorum est in grandia uulnera longo sanare
tempore et per dolorem reddere sanitatem. Percutiet ergo dominus et cu
rat nos. quia quem diligit corripit et castigat omnem filium quem recipit.
et non solum curat sed uiuificat post dies duos. et die tertio resurgens
ab inferis omne hominum secum suscitat genus. Cumque percussos
curauerit. et curatos uiuificauerit et uiuificatos suscitauerit.
tunc uiuemus in conspectu eius. qui illo absente mortui iacebamus.
Uiuentes autem in conspectu illius sciemus eum. et omni studio secta
bimus. ut cognoscamus dominum quo tertia die resurgente surreximus.
His sermonibus explicatur illud quod sepe ammonuimus. et israhelem
et iudam id est decem et duas tribus tunc unum habituras esse pas
torem et regem dauid cum crediderint in dominum resurgentem. Frustraque
iudaei mille annorum sibi somnia pollicentur. cum salus uni
uersorum die tertia repromissa sit quando dominus ab inferis resurrexit.

Hebraei diem secundū in aduentū xpi sui interpretantur · & diem tertiū
in iudicio quando saluandi sunt q̄d ut concedam̄ respondeant nobis
quae sit dies prima. hoc ē primus saluatoris aduentus. Et cū res
pondere n̄ poterint inferamus primū diem ēē. iuxta quod ipsi
uolunt in humilitate saluatoris. aduentū secundum in gloria. tertiū
in habitu iudicantis. Qui autem secundum tertium · qui eū suscipiunt.
primum se p̄didisse testantur. quia secundus & tertius sine primo non
potest appellari. Quasi diluculū p̄paratus ē. egressus eius. &
ueniet quasi imber nobis temporaneus & serotinus terrae. LXX
Quasi mane paratum inueniemus eum. & ueniet nobis quasi pluuia
temporanea & serotina terrae. Uenite inquit & reuertamur ad
dnm̄ quia ipse qui cepit. sanauit nos & percutiet. & curauit nos &
uiuificauit post dies duos. & die tertio suscitauit nos ipse & non ali
us. quasi mane & aurora paratus ē nobis. De quo & uicesimi
primi psalmi titulus ē. pro susceptione matutinali & in hebreo
scriptum ē. Pro ceruo matutino. eo quod interfecta morte &
tortuoso antiquoq; serpente. cupiat ad montana conscendere.
& ipse tenebris dissipatis. Oritur nobis sol iustitiae. ut nram
inluminet caecitate. & pulchre p̄paratus ē inquit egressus
eius. De quo iuxta tropologiā in octauo decimo psalmo le
gimus. & ipse tamquā sponsus egredietur de thalamo suo. Qui
non solū mane uocatur & aurora & diluculū. sed ueniet & nob
quasi imber tēporaneus & serotinus trae. Nos xpm̄ recepim̄
tēporaneum. quando fidei in nobis iacta sunt fundamenta. &
suscepimus eum imbrem serotinum. quando maturis segeti
bus fruges capiemus acervas. & in dominica horrea recondimur.
Ergo iudaei qui temporaneas pluuias non receperunt. & absq;
pluuiis iacere semente fructus in ultimo tempore non recipient.
Haec ē pluuia. de qua dns pollicetur dicens. Dabo uobis pluuiā
tēporaneam & serotinā. Iuxta allegoriā datur pluuia tēporanea.

quando ex parte cognoscimus. Datur pluuia serotina quando uene
rit quod pfectu͂ ē. Semper quidem dn͂s mane surgentibus paratus ē.
qui possunt dicere. Consurgam diluculo. & d͂s d͂s meus ad te de luce
uigilo. sitiuit in te anima mea.

Quid faciam tibi ephraim. quid faciam tibi iuda. misericordia
ura͂ quasi nubes matutina. & quasi ros mane ptransiens. Propt
hoc dolaui in pphetis occidi eos in uerbis oris mei. & iudicia tua
quasi lux egredientur. LXX. Quid faciam tibi ephraim. quid faci
am tibi iuda. Misericordia autē ura͂ quasi nubes matutina.
& quasi ros mane ptransiens. Propterea succidi pphetas uros.
occidi eos in uerbo oris mei. & iudicium tuu͂ quasi lux egredietur.
Quando dicit. quid faciam tibi ephraim quid facia͂ tibi iuda. parentis in pditos filios monstrat affectum. Iuxta illud quod in esaia
legimus. Quid ē quod ultra debui facere uineae meae & non feci
ei. Et in michea. Populus meus quid feci tibi. & quid mo
lestus fui tibi. Responde mihi. Qui eduxi te de terra aegypti
de domo seruientium. liberaui te & misi ante faciē tuam moysen
& aaron & maria͂. Quid igitur faciam tibi ephraim. quid facia͂
tibi iuda. Misericordia ura͂ qua a uobis sēp misertus sum.
quasi nubes matutina ptransiit. Et quasi ros mane consurgens
orto sole siccatur. iam enim captiuitas prope ē. iam uos cerno
duci in assyrios & in babyloniā catenatos. dolaui uos in prophetis
& uerbis terribilibus comminatus sum. scalpellum ignis & cauterium
ptuli. ut qui clementē contemnabatis timeatis offensum. & occidi
neglegentes in uerbis oris mei. ut ante peccatores uerborum terrore
punirē. quā captiuitas imminer&. Et haec uniuersa feci ut
iudicii quo te iudicaturus sum ueritas appareret. Nullusque
dubitar& uos iuste quę patimini fuisse ppessos. Pro eo quod ē dolaui in pphetis. LXX transtulerunt succidi prophetas uros. ipsos
pseudo pphetas occisos. xp͂o non intellegentes. ut qui causa erroris

fuerant prospera promittentis; interfecti ut fierent in occasione
salutis. Et est sensus: Ne diceretis prophetas. Credidimus etiam
ipsos interfeci, ut omnes vobis peccandi tolleretur occasio. Legimus
in regum volumine quadringentos quinquaginta prophetas baalim
interfectos sub helia et etiam innumerabilem multitudinem sub
hieu qui subvertit domum achab. Haec eadem et ad hereticos et ad iudam
iudam qui similia passurus est dicta sentimus; quod provocet eos dominus
ad misericordiam et reversos cupiat ad salutem. Sed illi delicias hu
ius saeculi et refrigeria quasi nubem in rorem qui cito transiat consec
tentur; quibus in evangelio dicitur. Stulte hac nocte repetunt
animam tuam a te; quae autem parasti cuius erunt? Et dives ille
purpuratus qui ante ianuas suas iacentem lazarum contemnebat
Omne quo fruitus est instar nubis ac roris transisse cognovit.
Semper autem prophetas hereticorum interfecit deus. Dum aeterna eis
supplicia comminatur; et aufert de ore sanctorum et mortis scelerum
derelinquit. Nos autem nubem diligamus illam quae prophetica est
et quae a mundi huius ardore nos protegit. Cui sedens dominus venit
in egyptum et omnia aegyptiorum simulacra confringet. Ame
mus illum rorem de quo moyses loquitur. Descendant sicut ros
verba mea. et de quo esaias dicit. Resurgent mortui et resusci
tabuntur qui in sepulchris sunt. Ros enim qui a te est sanitas e
orum est. Sunt qui prophetas interfectos veteres eos aestiment eo quod
causa populi peccantis etiam prophetae occisi sunt et hostibus
traditi. Quia misericordiam volui et non sacrificium. et hb
scientiam dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut adam trans
gressi sunt pactum; ibi praevaricati sunt in me. LXX. Quia mi
sericordiam volo et non sacrificium. scientiam dei magis quam holo
causta. ipsi vero sunt sicut homo praeteriens testamentum.
Quod sequitur in LXX. ibi contempsit me. galaad civitas quae ope
ratur vana et reliqua. sequenti capitulo coaptandum est. Nos quod

possumus si desperamus. Volavi eos in prophetis et occidi in verbis oris mei. Grauiter comminatus sit ut misereretur penitentium. Ut lapsis atque surgentibus porrigeret manum. Neque enim in sacrificiis delector et victimis. et holocaustorum multitudine victimarum preteritae. et holocausta salus credentium. conversio peccatorum. Ipsi autem imitati sunt adam. ut quod ille in paradiso fecerat pactum meum legemque praeteriens. isti intra facerent. Et tibi hoc est in paradiso. omnes praevaricati sunt in me. in similitudinem praevaricationis adam. Non enim mirum est quod in parente praecessit in filiis condemnetur. Cotidie deus et eos qui extra ecclesiam sunt. et qui peccant in ecclesia commonientes. provocat ad penitentiam et dicit eis. Misericordiam volo. et non sacrificium et scientiam dei plus quam holocausta. Illi vero offerunt patrem. sacrilegium dedant ad elemosinas. et sectarum. Utuntur humilitate. quam ergo sive fiant holocausta in praeteritos. Cum autem scientiam dei relinquerint. frustra truncato capite fidei. cetera membra habere se iactant. Praevaricati sunt enim pactum dei in ecclesia. sicut adam praevaricatus est in paradiso. et imitatores se antiqui parentis ostendunt. ut quomodo ille de paradiso sic et isti eiciantur de ecclesia. Galaad civitas operantium idolum supplantata sanguine. et quasi fauces virorum latronum. sive viri latronis. utrumque enim legi potest. lxx. Ibi enim contempsit me galaad civitas quae operatur vana et conturbat aquam. et fortitudo tua in rapina est. Legimus in ramoth galaad unctum esse in regem Hieu qui sanguine sanguinem miscuit. et achab subvertit domum. et ex adverso solis ortum acervos capitum filiorum eius iussit statui. Ista haec urbe trans iordanen in possessione tribus gad idolatriae consecratum est quae habitabatur a sacerdotibus. Nam et ipsa fugitivorum civitas fuit. Quanto igitur celebrior et maioris auctoritatis quia in partem sacerdotum fuerat delegata. tanto trans iordanem habitantibus israhel principium idolatriae et malorum omnium fuit. ut qui primi peccaverant primi

ab assyriis caperentur. Et quomodo ipsa puincia plena ẽ latrociniorũ.
conparat eos latronibus. Ut quomodo illi uiatoribus sic sacerdotes simpli
citatẽ populi insidiati sunt. Porro secundũ tropologiam. galaad in
terpretatur transmigratio testimonii. & contemnit dm̃ dũ testimonia
scripturarũ ad puersa deprauat dogmata. & omnia opera illius ua
na sunt. Conturbat quae ecclae aquas & de purissimis fontibus cae
nosos & sordidos riuos facit qui maculent potius quã mundent bap
tizatos. Omnisque fortitudo huius urbis. quasi uiri piratę ẽ dũ
imitatur diabolũ. qui in huius sclĩ mari in quo naues ptranseunt.
insidiatur his qui ad portũ puenire contendunt. Denique symma
chus manifestius interpraetatus ẽ dicens. Et fauces tuae. quasi uiri in
sidiatoris. De istiusmodi piratis in iob legimus. non ẽ dilatio pira
tis. Quãuis enim in psenti sclo se iactare uideantur. & conturbare
aquas & operare uana. & exercere piraticã. Tam non ẽ mora poe
narũ. qui eos uelociter conphenderit. Participes sacerdotum
in uia interficientium pgentes de sychem. quia scelus operati s.
LXX. Absconderunt sacerdotes uiam. interfecerunt sicima. quia
iniquitatem operati sunt. Symmachus hunc locũ interptatus ẽ sotietas
sacerdotũ. in uia interficiebant in sichẽ. Theodotio hoc modo. Abscon
derunt sacerdotes uiã. interficiebant in dorso. Aquila. Participatio
sacerdotum. in uia occidebant humeros. Quorum cum intellegentiã iux
ta historiam quaereremus. ab hebreo ita nobis expositum ẽ. Sa
cerdotes bethel immo fanatici BETHAUEN. temporibus paschę
& pentecosten & scenopegiae. quando p sichẽ quae hodie nea
polis appellatur eundũ erat hierosolymã. ubi solum licebat uic
timas immolari. Ponebant in itinere latrones. qui insidiarentur
pgentibus. ut magis uitulos aureos in dan & in bethauen quã hieroso
limis & in templũ adorarent dnm̃. Quod autẽ dicit. participatio
& societas sacerdotum. coniurationẽ eorum significat. & in ma
la parte consensum. Sin autem legerimus ut nos interptati sumus

particeps sacerdotum. Ad galaad inquit referendum est. quae operatur idolum et subplantata est sanguine. quod sacerdotum impietatem secuta sit. et latrocinius uae et ac sanguinis. Hoc illi dixerint. Nos dicamus in te eludere hereticos uiam. ne de sichem id est de bonis operibus pergamus in hierusalem id est in ecclesiam. Isti sunt quasi fauces uirorum latronum. et interficiunt eos. Qui in huius saeculi id est uiam ad ueritatem pergere cupiunt. Sichem interpretatur. ΩΜΙΑCIC. id est humeri in humeris opus intellegimus. et omnes falsi sacerdotes abscondunt uiam. et occidunt homines malis operibus. ne perueniant hierusalem. Quod autem humerus opus significet. illud ostendit. da collum tuum in humerum tuum hoc est quae intellegis uerte in opere. Et de isachar legimus quod subposuerit humerum suum ad laborandum et uir agricola sit.

In domo israhel uidi horrendum ibi fornicationis ephraim contaminatus est israhel. sed et iuda pone messem tibi. cum conuertero captiuitatem populi mei. LXX. Quia iniquitates fecerunt. in domo israhel uidi horribilia. ibi fornicationes ephraim contaminatus est israhel et iuda. incipe uindemiam tuam cum conuestero captiuitatem populi mei. De hoc scelere et horrore terribili. et hieremias loquitur. Obstupuit caelum super hoc. et exhorruit terra uehementer. Quid enim horribilius quam decem tribus ad idolorum culturam repente transgressas? Unde ad metropolim earum dicitur. Aufer uitulum tuum samaria. in qua primus fornicatus est ephraim id est hieroboam de tribu ephraim. et illo fornicante contaminatus israhel est. Populus uidelicet samariae. qui magna ex parte commune israhelis nomen obtinuit. Unde ad iudam sermo conuertitur. Tu quoque iuda pone messem tibi. et est sensus. Non te potes esse securum. quod israhel captiuus abducitur. tu quoque praepara tibi segetes ut metantur. Non multo enim post tempore duceris captiuus in babylonem. et messis tuae tempus adueniet. Cumque te chaldei messuerint. conuertam rursum captiuitatem populi mei. et sub cyro rege persarum et assuero rege reducam populum meum. Et nota

quam significatur iudae captiuitas et regressio pariter profitetur.
De israhel autem hoc est de decem tribubus et nunc tacitum est. Et si quando prospe
rum quid dicitur in christi differtur aduentum. In domo autem hereticorum
cotidie uidimus horrendum fornicantibus primum magistris et populo
qui ab eis inducitur sordidato iudae quoque hoc est ecclesiae praecipitur ut et ipsi
propter peccata pars sibi messem siue uindemias cum iudicii tempus aduene
rit. Sed huic ignoscitur et ueniam dominus pollicetur quia quem diligit corri
pit et castigat omnem filium quem recepit ut probatum et purgatum condat
in thesauros suos. Quidam hoc quod dicitur iuda incipe uindemiam tuam
siue pone messem tibi ad bonam partem referunt ut puniatur israhel pro operum suorum
fructus recipiat. Iuxta illud quod scriptum est qui seminant in lacrimis
in gaudio metent. Nobis superior sensus magis placet. Cum sanare
uellem israhel reuelata est iniquitas ephraim et malicia samariae quia operati
sunt mendacium et fur ingressus est spolians latrunculus foris. LXX
similiter. Multas saepe israhel idolatriae accepit uulnera et maxime il
lud quando in heremo uituli conflauerunt caput atque dixerunt
Isti sunt dii tui israhel qui te eduxerunt de terra aegypti. Unde ego qui
malo paenitentiam peccatoris quam mortem et postea loquor in euangelio
Non indigent sani medico sed hi qui male habent uulnera populi mei
sanare conatus sum. Et ecce haec omnia retractare ut miserabilis populus
curaret subito extitit hieroboam de tribu ephraim qui uitulos au
reos faceret et malicia samariae reuelata est sequentes regem impium
operatis enim et rex et populus mendacium hoc est idolum. Sicut enim con
trarium est simulacrum deo ita mendacium ueritati. Ipse autem rex instar
furis ingressus est ad populum israhel et quasi latrunculus infelicem
plebem dei expoliauit auxilio. Et est sensus. Cum uellem uulnera
populi mei peccata delere propter antiquam idolatriam ephraim et sa
maria noua idola repperierunt. Sed et hoc dici potest quod a domino
saluatore post effusionem sanguinis sui et ecclesiam tam de iudaeis quam
de gentibus congregatam uolente populi peccata sanare et eos

ad paenitentiam reducere. Subito ephraim qui iubet statim falsorum dogmatum
repente mittunt. Et populus samariae qui se dicit praecepta dei seruare surrexerunt
et operati sunt idolum falsorum dogmatum. Et per illos ingressus est fur et
latro diabolus in ecclesiam. Siue ipsa doctrina hereticorum ingressa est quasi
fur et latrunculus. De quibus et saluator dicit in euangelio. Omnes qui ue
nerunt ante me. Fures fuerunt et latrones. Fures insidiantur et
occulta fraude decipiunt. Latrones audacter aliena diripiunt.
Qui enim furantur nocte furantur et in tenebris. Unde significanter
ait. quod fur clam ingressus sit. Et latrunculus expoliet foris. Non
enim possunt expoliare uestem christi quos docuerint. nisi eos de ecclesia foris
eduxerint. Et in peruersa doctrinarum suarum uia fecerint ambulare.
Fures et latrones qui uenerunt ante dominum. non moysen et prophetas. qui
semper saluatoris ore laudantur. sed pseudoprophetas debemus accipere.
Et postea hereticos qui non missi sunt a domino. sed sua uoluntate uenerunt.
Ne forte dicant in cordibus suis omnis malitiae eorum me recordatum.
Nunc circumdederunt eos adinuentiones suae. Coram facie mea facti sunt.
LXX. Ut concinant quasi canentes in cordibus suis. Omnes ma
licias eorum recordatus sum. Nunc circumdederunt eos cogitationes suae. Con
tra faciem meam facti sunt. Ne forsitan inquit dicant in cordibus suis. Uere
ra nobis deus peccata restituit. Et patrum delicta persoluemus. Illi comederunt
uuam acerbam. Et dentes nostri obstipuerunt. Idcirco quae nunc et in praesen
tiarum me sui dente fecerunt. Et cotidie faciunt. Sequenti sermone nar
rabo. Et ostendam illis adinuentiones suas siue cogitationes. quibus mala
studiosissime consectati sunt. Et quae me praesente gesserunt non tantum
ter faciem meam. Quod autem in LXX legimus. ut concinant quasi ca
nentes in cordibus suis. Ad illud referendum est. quod ideo fur ingressus
siue latrunculus expoliauerit foris. ne in pristinis diuitiis et uesti
bus permanentes. repellerent furis latronisque consensum. Sed cum
spoliati fuerint concinant cum eis. Et uno corde efficiantur. Idcirco
recipiant quod fecerunt. Et omnes cogitationes eorum uel opera.

meum non merebuntur aspectum. Heretici quoque non possunt uetera contra
dominum peccata causari, cum cotidie antiquis operibus nouam addant impietatem,
ut cum perditis pereant, suisque ligentur erroribus. Et cum dominum celare se putant
oculos eius uitare non ualeant. ~~A conmixtione fermenti donec fermenta~~
~~retur totum.~~ In malitia [sua] laetificauerunt regem, et in mendaciis suis
principes. LXX. Malitiis suis [illegible] laetificauerunt reges, et mendaciis
suis principes. Exponitque coram facie eius fecerunt, in malitiis suis lae
tificauerunt regem hieroboam, et in mendaciis suis principes qui sub hiero
boam populo praefuerunt. Heretici quoque in malicia operum suorum laetifi
cauerunt regem diabolum et in mendaciis [illegible] dogmatum peruersorum principes.
Haut dubium quin mundi huius, quorum falsam sapientiam destruit deus. Pos
sumus regem apud hereticos dicere, qui primum heresim repperit, et
principes eos qui praepositi hereticorum populis, falsum sibi uindicant sa
cerdotium. Et simul notandum quod in peccatis nostris gaudeant contrariae
fortitudines, et rectores ac principes tenebrarum istarum. Omnes adulte
rantes quasi clibanus succensus a quoquente, quieuit paululum ciuitas — a conmixtione fer menti donec fer mentaretur totum.
LXX. Omnes adulterantes quasi clibanus ardens ad coquendum unde
ustione flamme a conmixtione fermenti, donec fermentaretur totum.
Qui in malicia sua laetificauerunt regem, et in mendaciis suis principes, omnes
adulteri sunt, et instar clibani [illegible] ab hieroboam idolatriae igne
succensi, ut panem quoque irent impietatis. Qui cum errores in animas eorum
misisset incendium, quasi caminus et clibanus primo igne succensus,
paululum conquieuit, ut non cum faceret [illegible] populo, sed suae eum di
mitteret uoluntati, donec fermentaretur omne mendacium.
Quicquid enim necessitate fit cito soluitur, quod uoluntate arripimus
perseuerat. Ideo et hic quia translator est a clibano [illegible] mpserat,
qui ad quoquendos panes succenditur, seruat in reliquis ut in
commixtione fermenti totius populi monstret adsensum.
Quo scilicet et rex et populus pari in idolatria ardore corrue
rat. Hereticorum corda diaboli igne succensa, ut uniuersi panes

quo quantur antichristi. nemo ambigit. Idcirco primum quae sunt in secta et loquuntur occulte. et omnia pacificare promittunt. ut cancer paulatim serpit in populos. Et cum fermentum doctrinae eorum quod et dominus intellegens loquitur. cauete a fermento pharisaeorum. cum intumuerit in cordibus deceptorum. tunc in aperta prorumpunt insaniem. et impletur in eis quod a iohanne apostolo dicitur. Ex nobis exierunt. sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis. mansissent utique nobiscum. Dies regis nostri coeperunt principes furere a uino. extendit manum suam cum inlusoribus. quia applicuerant quasi clibanum cor suum cum insidiarentur eis. Tota nocte dormiuit coquens eos mane ipse succensus quasi ignis flammae. omnes calefacti sunt quasi clibanus. et deuorauerunt iudices suos. Omnes reges eorum ceciderunt. Non est qui clamet ad me. LXX. Dies regum uestrorum coeperunt principes furere a uino. extendit manum suam cum pestilentibus. quia succensa sunt quasi clibanus corda eorum cum praecipitarentur. tota nocte somno israhel repletus est mane factum est. incensus est quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus. et comederunt principes suos. omnes reges eorum ceciderunt. Non est in eis qui inuocet me. Obscurus locus et attento lectoris sensu indigens. ut primum historiam cognoscamus paulatim israhel et samariae ciuitas conquieuit recepto in se erroris ardore. donec tota massa fermento similis fieret et cresceret. atque erumperet ac populus intumescens clamaret ad fores hieroboam regis. et diceret. Hic est dies hieroboam regis nostri. hic festus dies quem nobis % in hoc exultamus. et ludimus in hoc uitulos aureos adoramus. clamante populo. Principes non irati sunt ut quidam putant. sed ipsi ceperunt furere a uino. et intellegentiam suae mentis amittere. Obliuisci dei. et in idolorum lignum pingere. Quod cum rex cerneret. clamare scilicet populum et dicere. Dies iste regis nostri est et principes quasi temulentos et fanaticos nescire quid dicerent. extendit manum suam inlusoribus copulatus ut adsensum his qui ei uanis laudibus inludebant qui inlusores eius cum insidiarentur

% constituit imperator. hunc celebremus hunc canimus.

eis rex suus & eos a deo suo abduceret & prebuerunt ei quasi clibanum cor suum
ut eos succenderet & idolatriae flammis ardere faceret. Idcirco enim
assensus est populo quia intellexit omnis eos ad errorem mente conversos
Quod quae sequitur tota nocte dormivit quoquens eos mane ipse succensus
quasi ignis flammae. Hoc significat postquam misit ignem in clibanum cor
dis eorum. & vidit eos furere & nullum esse qui suae resisteret voluntati.
tota nocte dormivit hoc est securus fuit. Versatus in tenebris est dum illi
quoquaererentur. & impietatis panem efficerent. Unde postea surrexit
mane. & scelerum suorum flammam aperte ostendit insania. ut nequaquam
per insidias. sed inpudenter ad cultum ad idolorum ac caeremoniis transi
lirent. Quid plura omnis quasi clibanus idolatriae igni calefactus.
& devoraverunt iudices suos. ut etiam qui bonus esse potuerat per naturam.
& religionis domini recordare. videns & principes & populum ut talis sub
ditos. & illos putare deos. etiam ipsi tali scelere devoraretur. De
nique omnes reges ceciderunt israhel. & ambulaverunt in viis hieroboam
filii nabat qui peccare fecit israhel. & nullus inventus est qui de residuis ido
lis reverteretur ad dominum. Haec iuxta hebraeorum traditionem audacter ma
gis quam scienter locuti sumus. fidem doctorum auctoribus relinquentes.
Nunc ad spiritalem intellegentiam transeamus. Infelices populi. quia
rege diabolo & ab ei principibus seducuntur. sive qui ab hereseos prin
cipes & ab eius ducibus sollempnitates alias susceperunt. relinquen
tes ecclesiam. & veritatem fidei conculcantes. solent clamare & dicere.
Haec est dies regis nostri. verbi gratia. valentini. martionis. arrii. atque
eunomii. Quod audientes qui eis praepositi sunt. non inebriantur vi
no ne leve putetur esse peccatum. sed insaniunt ex vino. De quo
moyses scribit in cantico deuteronomii. Furor draconum vinum eorum.
& furor aspidum insanabilis. Hi enim comedunt cibos impietatis.
& vino iniquitatis inebriantur. Dicit & apostolus. Nolite in
ebriari vino in quo est luxoria. Et in proverbiis legimus. princi
pes vinum non bibant. Ne obliviscantur sapientiae. & recta iu

dicare non possint. Unde decepti & populis & ducibus principes
extendit manum suam uel in lusoribus & pestilentibus qui scelesti erant filii be-
li. & de quibus in primo psalmo legimus in cathedra pestilentium non se-
dit. De quo dicitur: eice pestilentem de concilio & egredietur cum eo con-
tentio. Quorum succensa sunt corda ut allidant quos deceperint.
Hoc enim iuxta LXX significant cataractae quae non sursum leuant sed
allidunt deorsum. Quodque dicit tota nocte ephraim somno reple-
tus est, ostendit hereticos dormientes lucem solis iustitiae non uidere.
Qui uerum dormiunt nocte dormiunt quia oppressus est sensus eorum.
Et de his in psalmis legimus: dormierunt somnum suum & nihil inuenerunt.
Horum corda calefiant uariis perturbationibus: ira, amore, auaricia.
& deuorant iudices suos, uel si quid possunt in animo habere uirtutum uel sensus quibus
male discernunt a bonis. Siue hoc dicendum quod duces hereticorum a suis populis deuorentur,
ut quorum domos deuorant turpis lucri gratia, ipsi eorum deuorentur assensu.
Omnes hereticorum principes ceciderunt quamuis clament ad dominum nullus est qui
inuocet nomen eius. Omnis enim qui inuocauerit nomen domini saluus erit. Moy-
ses & aaron in sacerdotibus eius, & samuel inter eos qui inuocant nomen eius. Inuo-
cabant dominum & ipse exaudiebat illos. Qui hereticorum reges & principes non exau-
dit, quia non est inter eos qui clamet ad dominum.
Ephraim in populis ipse commiscebatur, ephraim factus est subcinericius qui non
reuersatur. Comederunt alieni robor eius & ipse nesciuit, sed & cani effu-
si sunt in eo & ipse ignorauit & humiliabitur superbia israel in facie eius. Nec reuersi sunt
ad dominum deum suum & non quaesierunt eum in omnibus his. LXX. Ephraim populis
suis commiscebatur, ephraim factus est subcinericius qui non reuersatur.
Comederunt alieni fortitudinem eius ipse uero nesciuit & cani effluxerunt ei & ipse
ignorauit & humiliabitur contumelia israel in facie eius & non sunt reuersi
ad dominum deum suum & non quaesierunt eum in omnibus his. Factum est regnum decem
tribuum sicut omnium nationum quia recesserunt a domino & sicut subcinericius
panis qui non reuersatur hoc est non agit penitentiam. Comederunt assyrii atque
chaldei fortitudinem eius & quicquid uirium habere poterat deuorauerunt.

Tanteq; uecordiæ fuit · ut deuoratum ee senescit & aut certe ignorat & causam propt
quā fuisset deuorantibus traditus · Denique usque ad senectutē · id ē usq; ad ulti
mā captiuitatē · incepto errore permansit · Unde humiliabitur superbia isrt̄ ñ in ul
to post tēpore · sed nunc & in p̄senti · hoc enī qd̄ dicit in facie eius · humiliabitur aut̄ ·
qui et se erexerat & non in dō sed in multitudine confidebat exercitus & quia super
bis ds̄ resistit · humilibus aut̄ dat gratiā · Pro superbia id ē · GAON · more suo LXX
iniuriā transtulerunt · Et quia supra dixerat · ephraim factus est · subcinerici
us qui non reuersatur · & uidebatur ambiguū necessariis sonare qd̄ diceret · nunc
ponit manifestius · non sunt reuersi ad dnm̄ dm̄ suū · & non quaesier eū in om
nibus his · Quod si fuissent reuersi ad dnm̄ · audisse utique p̄ hieremiā loquen
tē dm̄ · Reuestimi ad me · & ego reuestar ad uos · Et cū tanta fecerint · non quae
sierunt eū quē suo uitio perdiderunt · Cum aut̄ uideat ephraim · ut ad sensū aliū
transeamus / docere populos & ad similitudinē sui trahere · ipse populis cō miscet̄ ·
& similis eorū efficitur · iuxta quod supra dictū est · erit sicut populus sic sacerdos ·
Siue ephraim populis & gentibus cō miscetur ... ut omīs heretici nihil
differant ab errore gentiliū · Et qui quondā fuit princeps in eccla · factus ē
subcinericius panis · ex omni parte in mundo cinere & igniū ardore circū datus ·
ut non reuerteretur ad dnm̄ · sed incepto permaneret errore · Comederunt demo
nes robor eius · Isti sunt enī alieni & hostes omniū xp̄ianorum · & ipsi nesciunt
aduersarios · Amicos putans · & deuoratores sui arbitrans ee · conuiuas ·
Sed & cani effusi sunt in eo · effluer in eo · id ē multo errauit tempore · & nihilo
minus ignorauit senectutē & uetustatē suā · de qua scriptum est · Quod ue
teratur & senescit · prope exterminiū ē · Et si ad iustū uirū & ad ecclesi
asticū dicitur · cani hominis sapientia eius · quare non dicatur ad iniquū
& ad hereticū cani hominis stultitia eius · De hac senectute · danihel dicebat
ad presbiterū inueterate dierū malorū · Unde & in libro pastoris · sicui
tam placet illius recitare lectionē · haerme · primum uidetur
eccla cano capite · deinde adolescentula & sponsa crinib; adornata ·
Cūque humiliaretur superbia hereticorū · siue contumelia quam cotidie faciunt
ecclesiasticis uiris · non reuertuntur ad dnm̄ · sed in omnibus his nequaquā ·

requirunt eū · quia calefacti sunt sicut clibanus · & non quesierunt eum · Deuorauerunt iudices eorū · & reges pariter conciderunt · Nec est qui clamet ad dnm. Quae uniuersa perpessi sunt ut dnm quererent · quem querere noluerunt.

Et factus est ephraim quasi colūba seducta · Non habens cor · Aegyptum inuocabat ad assyrios abierunt · Et cum profecti fuerint · extendā super eos rete meum · Quasi uolucrē cæli detrahā eos caedam illos secundū auditionē caetus eorū. LXX. Et erat ephraim quasi colūba insipiens non habens cor · aegyptū inuocabat & in assyrios habierunt sicut ibunt. Mittā super eos retem meum · & uolatile cæli detrahā illos · corripiā eos in auditu tribulationis eorum. Praecepit dns in euangelio ut simus simplices quasi columbę · & astuti quasi serpentes · Ut imitantes simplicitatem colūbarum & serpentis astutiam · Nec aliis nocere possimus · nec ab aliis patiamur insidias.

Sed simplicitatē & prudentiam exibeamus hominē temperatum · quia prudentia absque bonitate malitia ē · & simplicitas absq; ratione · stultitia nominatur ·

Factus est ergo ephraim quasi columba seducta quod hebraice · PHOTA · ab aquila · & symmacho · ΘΕΛΤΟΜΕΝ · uel ΑΠΑΤωΜΕΝΗ dicitur lactata siue decepta.

Et ab LXX · insipiens siue insensata · ΑΝΟΣ enim utrumque exprimi potest · & pulchre columba seducta siue insipiens appellatur · quia est columba & sapiens quę dicit in psalmis · Quis dabit mihi pennas sicut colūbę · & uolabo & requiescam · Cuius pennę deargentatę sunt · & posteriora eius in uirore auri ·

Ephraim autem columba insipiens & non habens cor · in tantum brute mentis ostenditur ut aegyptum inuocans ad assyrios perrexerit · Qui enim aegyptios deprecatus auxilium est · ab assyriis captiuus abductus ē. Baculus arundineus aegyptus · cui qui innisus fuerit statim conteret eum · & fractus atque contritus manum transforat incumbentis · Et ut ostenderet eos commutantes loca · oculos eius uitare non possumus · & semper di regimur potestate ·

Cum inquit profecti fuerint · in assyrios & item · ibi extendā rete meum ·

Et si exaltati fuerint ut uolucres · inde detrahā illos · Detrahā autem non in perditionē · sed ut caedam quasi filios · Et caedam non in poenarum magnitudine sed in timore · ut audientes uentura supplicia solis terroribus emendentur.

Quaerit cur ephraim · nõ aliis auibus sed columbae sit comparatus · Aues cęterę
pullos suos etiam cum periculo uitae suae protegere festinant · et cum adire du
sum accipitrem colubrum · coruum siue cornicem accedere uiderint · huc illuc
circuluant et mittunt · se morsu et unguibus lacerant et dolorem parentisque
rula uoce testantur · Sola columba ablatos pullos non dolet · non requiret ·
Et huic recte comparatur ephraim · quod uastatum pariter populum non
sentiet · sed neglegens sit salutis suę · Quod que dicit cędam eos · secundum
auditionem coetus eorum hoc significare potest · sicut iuncto consilio omnis
idola fabricati sunt · ita me irato omnis pariter uastabuntur · magistros
contrariorum dogmatum · qui xpm relinquere sapientiam · et de ecclesia sunt egressi ·
Recte insipientem et excordem columbam possumus dicere · qui terrena deside
rantes a se rus traditi sunt · Et cum profecti fuerint de ecclesia · expandit
dominus super eos rete suum · testimonius scripturarum et artifice sapientię sermone
contextum · ut eleuantes se contra scientiam dei · et instar auis ad excelsa uo
litantes ad humilia detrahant · Et corripiat eos comminatione et au
ditione poenarum ut correpti non pereant in ęternum · Uae eis quoniam recesserunt
a me · uastabuntur quia preuaricati sunt in me · Ego redemi eos · et ipsi
locuti sunt contra me mendacium · et non clamauerunt ad me in corde suo sed ulu
labant in cubilibus suis LXX · Vae eis quoniam recesserunt a me · manifesti
sunt quoniam impie egerunt in me · Ego autem redemi eos ipsi uero locuti sunt
contra me mendacium · et non clamauerunt ad me corda eorum · sed ulu
labant in cubilibus suis · Me extendente rete meum ut eos conprehenderem
quasi uolucrem caeli · desuper bia deponerem · et cederem in auditu angustię ·
Illi recesserunt et resiluerunt a me · Hoc enim significat ANEIT HAN CAN ·
Quae LXX transtulerunt · et propterea uastabuntur quia praeuaricati sunt in me ·
Pro eo quod nos diximus uastabuntur · et in hebreo scriptum est · SOD LAHEM ·
id est uastatio eis · Symmachus interitum · theodotio miseriam interpreta
tus · Porro in editione uulgata dupliciter legimus · Quidam enim codi
ces habent ΔΗΛΟΙ CIN hoc est manifesti sunt · alii ΔΔΛΟΙCIN hoc est
meticulosi siue miseri · Uastabuntur igitur et miseri erunt ·

& semp timentes ac formidantes : quia p̄uaricati s̄ in dn̄m : adorantes
uitulos aureos & relinquentes eum qui redemit eos de aegiptia ser
uitute : & eduxit in excelso brachio . Ip̄ si uero locuti s̄ contra dn̄m men
datia dicentes de idolis : hi sunt dii tui isr̄t : qui te eduxer̄ de terra
aegypti . Et non clamauer̄ ad dn̄m in corde suo : sed in idolatriis & for
nicationibus uolutantur . Siue quia demonũ cultũ sequitur libido & luxo
ria : qui colebant demones : consequenter instar porcorũ in caeno libidinũ
uersabantur . Et pulchre cantica idolis seruientium non carmina in dn̄m :
sed ululatum appellat . super hereticis facilis interpretatio . ē : quod uae ha
beant sempiternum : quia recesser̄ a dō & miseri sint quia reliquerint cre
atorē suũ qui redemit eos sanguine suo . Et ipsi loquentur contra eũ menda
cia : impia falsitatis dogmata conponentes : & non clamant in cordibus suis :
sed ululant sēp in conciliabulis . Quae pulchre cubilia appellat : & ferarũ
lustra . Istiusmodi non possunt dicere . Lauabo p singulas noctes : lectum meũ :
lacrimis meis stratũ meũ rigabo . Sed uolutantur in sordibus libidinũ : uacant
[stupris] scripturis : & quicquid locuntur & putauerint se in laude dī dicere : ululatus
luporũ & baccarũ insamentiũ sonitus ē . Raro hereticus diligit castitatem .
Et qui cum que pudicitiã amare se simulant : & manicheus . & marcion . & arrius .
& tacianus : & instauratores ueteres heresseos : uenenato ore mella promittunt .
Ceterum iuxta apostolũ : quae secreto agunt turpe . ē . dicere . Sup triticũ
& uinũ ruminabant : recesser̄ a me & ego erudiui & confortaui brachia eorũ
Et in me cogitauer̄ malitiã : reuersi s̄ ut essent absque iugo : facti sunt quasi
arcus dolosus : Cadent in gladio principes eorũ a furore linguae suae : ista
subsannatio eorũ in terra aegypti . LXX super tritico & uino concidebantur :
eruditi s̄ in me : & confortaui brachiũ eorũ : & contra me cogitauer̄ mala .
Conuersi s̄ in nihilũ facti sunt quasi arcus intentus . Cadent in gladio princi
pes eorũ : propt̄ inperitiam linguae eorũ . Ista ē subsannatio eorũ in terra
aegypti . Propter abundantiã inquid rerũ omniũ corruerunt : qd̄ & iã
ezechiel in sodomis & gomorris factũ . ee . cōmemorat : ut nihil aliud
nisi cibos & luxuriã ruminarent . Pro quo LXX . transtulerunt : super

frum͞to & uino dissecabantur; in exemplū p͞phetarū baal; qui p̄sente helia concis-
sione me͞brorū pluuias precabantur. Simul q; ut ostenderet eos iumentorum similit-
non dixit comedebant sed ruminabant. Et ideo recesser͞ a d͞no qui dicit; ego eos erudi-
ui; ego fortitudin͞e ꝓbui; & contra me suas erexere ceruices. Non q͞d aliquid poss-
facere & nocere creatori suo. sed q͞d solū facere potuer͞; contra me cogitauer͞ mala.
Et quomodo a principio fuer͞ priusquā uocare͞ eos per abrahā. & postea p moysen
& aaron erant absq; iugo legis qui e notitia & cunctis nationibus miscebantur.
Ita & nunc reuersi s͞ in pristinū statū ut absq; iugo & frenis d͞i ferrentur p̄ p͞ci-
picia; & mutarent͞ in arcū dolosū. Ut quos d͞s contra aduersarios intenderat;
ipsi contra suū d͞nm uerterent͞; & mittere aduersū eū blasphemiarū sagittas.
unde principes eorum qui infelicē populū decepe͞r. Cadent gladio p͞pt furorem
linguę suae. q͞d uitulos aureos deos appellare sunt ausi; ut hoc facerent in t͞ra repmis-
sionis; q͞d in aegypto didicerant colentes apem aegypti; & omnia eorū portenta ueneran-
tes. Ita enim & in solitudine quando egressi sunt de egypto; d͞nm subsannauerunt
dicentes. Isti s͞ dii tui isr͞l; & utinā essemus in terrā aegypti; ubi sedebamus super
ollas carniū & cetera. Super tritico & uino falsis misteriis corporis & sanguinis
xp̄i; qui dicit in euangelio. Nisi ceciderit granū tritici in terrā & mortuū fuerit; ipsū solū
manet. Et in alio loco. Ego sum uitis uera. & nisi biberitis sanguinē meū. Super hoc
ergo tritico & uino heretici conciduntur; & diuersa ibi construunt tabernacula siue
p̄ciduntur ab eccl͞ę corpore & legē d͞i meditare & ruminare se simulant. Sed hoc
facientes; recedunt a d͞no qui docuit eos in eccl͞a; & dedit eis fortitudinē qua contra ad-
uersarios dimicarent. Illi uero cogitauerunt contra d͞nm maliciā; impiissimas here-
ses extruentes; & reuersi s͞ in statū gentiliū ut essent absq; d͞i notitia & iugo. Siue
reuersi s͞ in nihilū non quo e͞e desierint; sed quo ad conparatione͞ eius qui loquitur ad
moysen. Vade dic populo isr͞l; qui e͞ misit me. Om͞s qui contra d͞m sapiunt; non
e͞e dicantur; iuxta illud q͞d in hester in septuaginta dūtaxat legimus. Ne tra-
das sceptrū tuū his qui non sunt haut dubium; quin idola significet. Sic e-
nim d͞s e͞ ueritas; quicquid contrariū ueritatē e͞; mendacium. & ni-
hil nominatur. hoc hereticis conuenit; qui instructi de scripturis scis;
aduersū d͞nm legis & p phetarū & euangelii uerba uestiunt͞. & sunt

quasi arcus dolosus siue peruersus. Dolosus arcus siue peruersus est atque qui per cuncta dirigen-
tem et uulnerat dominum. siue facti sunt quasi arcus intentus. parati semper ad pugnas
et contentiones in subuersionem audientium. Unde principes eorum id est he-
resiarchae. domini mucrone ferientur propter insaniam linguae suae. qua dominum
blasphemauerunt. hoc id est facientes. in falsi nominis ecclesia. quod faciebant tem-
pore quo in aegypto saeculi morabantur. hoc est quando gentiles erant.
Omnes enim hereticorum et gentilium questiones eadem sunt. quia non scriptu-
rarum auctoritatem. sed humanae rationis sensum secuntur. In gutture tuo sit
tuba. quasi aquila super domum domini. pro eo quod transgressi sunt foedus meum.
et legem meam preuaricati sunt. Me inuocabant deus meus. cognouimus te israhel.
Proiecit israhel bonum. inimicus persequetur eum. Ipsi regnauerunt et non ex
me. principes extiterunt et non cognoui. Argentum suum et aurum suum
fecerunt sibi idola ut interirent. LXX. In sinu eorum quasi terra
sicut aquila super domum domini. pro eo quod transgressi sunt testamentum meum.
et contra legem meam impie egerunt. Me inuocabant. Deus cognouimus te.
quia israhel aduersatus est bona. Inimicum secuti sunt. Sibi ipsis regna-
uerunt et non per me. principes extiterunt et non iudicauerunt mihi.
argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola ut disperant. Hoc quod nos
interpretati sumus in gutture tuo sit tuba. pro quo in hebreo scriptum est Alecchar
Suphar. et aquila et symmachus et theodotio similiter transtulerunt.
Soli LXX dixerunt in sinu eorum quasi terra. quod quid significet incertum est.
Quidam enim estimant sinum dupliciter accipi. et inferiorem partem uestimenti
a genitalibus usque ad pedes et colphum maris. id est sinum. Verbi gratia
hadriatici et ionii. et exponunt falsosque magistros. qui blasphemiam
aegypti sunt secuti. Omnia in sinu suo libidini seruientia. et terrena re-
tinere. uel certe in portu et refugio nauigationis suae. nihil pretiosarum
mercium et terrena conquirere. Nos autem sequentes hebraicam ueritatem
coeptum explanationis texamus ordinem. Precipitur propheta et di-
citur ad eum. In gutture tuo sit tuba. hoc est sic exalta uocem tuam ut tubae
similis sit. ut plurimi audiant quia plurimi peccauerunt.

Cum que exaltaueris uocẽ tuã. hoc dicito cũ clamore. quasi aquila sup
domum dni. Et testis sensus. Uenit nabugodonosor cũ omni exercitu suo.
tã raptim tam uelocitẽ. ut aquilae imitetur uolatum. festinantis ad p̃dã.
et uenit non ad alium locum. sed ad hierusalem in qua templũ di situm ẽ.
ut eam destruat atq; subuertat. De hac aquila et hiezechihel plenius lo
quitur. Magnarũ alarum plumarumque. et unguium quae habet du
tum intrandi in libanum. hoc ẽ in templũ di iuxta zachariã prophetã.
in quo scriptũ ẽ. Aperi libane portas tuas. et comedat ignis cedros tuas.
Hoc autem propheta quod tibi dico atq; pcipio. in gutture tuo sit tuba ut
uociferis et dicas. quasi aquila sup domum di. Rege uenire chaldeum.
Non ob aliam causã iubeo. nisi quod transgressi sunt foedus meum. et meas
ceremonias reliquerunt. Unde tẽpore necessitatis et angustiae.
quando captiuitas uenerit. me inuocabunt et dicent. Ds meus cognoui
mus te isrl. Nos qui appellamur isrl scimus te atq; cognoscim̃. et nomen
iacob qui tibi placuit seruamus antiquum. ut dicamur isrl. Quibus
respondit dns quomodo uocamini isrl. cũ isrl proiecerit bonũ. id ẽ dm
suum a quo appellatus ẽ isrl. al et; Idcirco quia isrl proiecit bonum. ini
micus hoc ẽ assyrius perse quitur eum atq; conphendit. Q uimere
ge deserto. petierunt sibi regem. sicut et gentes reliquae. et fecerunt
contra uoluntatẽ di. Denique samuhel ideo eis dura regis exponit im
peria. et filios eorum ac filias dicit regibus seruituras. ut ad dnm regem
clementissimũ reuertantur. Sed illi absque uoluntate di. principes
extiterunt. Et non eis sufficit. hoc scelus. nisi maiori impietate facinus
duplicaret. Et argentũ suũ et aurum quod accepe [ritnoli] rant. ad
diuitias et ornatum in idola uerterent. […] ergo sa[…] [tas. p] ul non ex
uoluntate di. sed ex populi errore rex factus ẽ. Et quia […] radicem
pietatis non habuit. statim ut regnare coepit. impietate succensus ẽ.
Potest hoc quod dicit. ipsi regnauerunt et non ex me. principes extiter̃
et non cognoui. Etiam de hieroboam accipi filio nabat. et de ceteris
principibus qui ei in imperio successer̃. Nec statim quod ds salomoni

iratus sit, non eius diuidi uoluit. idcirco israhel bene est suscepit regem. Debuerat
enim iuxta legis praecepta interrogare dominum. an uellet hoc fieri. Nam et de saluatore
dicitur. quod oportebat quidem tradi filium hominis. sed uae illi per quem tradendus sit.
Diabolum qui ponere cupit super astra caeli nidum suum. et aquilam saepissime legimus.
Si exaltatus fueris ut aquila. inde detraham te dicit dominus. Oculus quoque qui inri
ridet patrem. et dispicit senectutem matris. effodietur a coruis. et deuorant
eum pulli aquilarum. Per diabolum et demones. clarum uisionis suae lumen
amittens. Unde in lege praecipitur. ut non comedamus aquilam. Haec igitur
aquila uenit super hereticorum conciliabula. qui quondam fuerant domus dei.
Et idcirco uenit. quia praeuaricati sunt foedus eius. et legem dei reliquerunt.
et sine causa inuocant eum. et dicunt. Deus meus es et cognouimus te. Nos
qui uocamur israhel cernentes dominum. et uocamur nomine christiano. frustra in
quit haec faciunt. cum ipsi sibi reges constituerint. et contra meam fecerint uo
luntatem. et principes habeant aduersarios mei eos quos ego nescio. quia mei
notitiam non merentur. Argentum quoque suum et aurum. quicquid
habere poterant naturaliter. sermones ac sensus uerterunt in idola. quae
de suo corde finxerunt. Et fecerunt ut interirent. non ut interirent. sed quia
fecerunt ideo interierunt. Neque enim illa in hac ratione fecerunt ut pe
rirent. sed quia fecerunt idcirco perierunt. Proiectus est uitulus tuus
samaria. Iratus est furor meus in eis. usque quo non poterant emundari.
quia ex israhel et ipse est. artifex Fecit illud et non est deus. quoniam in arane
arum telas erit uitulus samariae. LXX. Proice uitulum tuum samaria.
concitatus est furor meus super eos. usque quo non potuerunt emundari in
israhel. Et i. et hoc artifex fecit et non est deus. quia seducens erat uitulus
tuus samaria. In eo loco in quo nos posuimus aranearum
telas. in uel hebraico scriptum est SABABIM. per IOT et TAU ultimam
litterarum. non ut quidam falso putant. SABABUIM. id est. per uau. quod
LXX. et theodotio ΠΛΑΝΩΝ interpretati sunt. Id est seducens atque decipi
ens. Aquila errantibus siue conuersis. Simmachus inconstans uel in
stabile. id est ΑΚΑΤΑΣΤΑΤΟΝ. Quinta editio ΡΕΜΒΕΥΩΝ. uagus

& fluctuans nos ab hebręo didicimus. SABABIM. proprie nominat araneę
arũ fila p aerem uolantia. quae dũ uidentur intereunt. Et in atomos atq; in
nihilum dissoluunt. Et recte his samariae uitulus conparatur. quem eo
tempore p pcti magnitudine quia aureus erat populus adorabat. Hoc quod sup
dixerat. argentũ suũ & aurũ suũ fecer sibi idola. ut interirent. Nunc exponit
manifestius p iectus ẽ. uitulus tuus samaria. iratus ẽ furor meus in eos. Uel in
uitulos quia duos fecerant. uel in sa mariae habitatores. qui eos adorabant.
Porro quod in septuaginta legimus. p ice uitulũ tuũ samaria. cohortatur
habitatores ei. ñ unius urbis sed omniũ de .x. tribuũ quae appellantur sama
ria. Alioquin in urbe samaria uituli non erant. sed in dan. & in bethel. Ut
p iciat uitulos sup quos iratus ẽ dñs. siue ΑΠΟΤΡΙΨΑΙ. id ẽ defricet.
Ut quos multo tempore coluerat paulatim defricet & emundet. Illis que non
audientibus conuertitur ad alios. & quasi ad tertiam p sonã loquitur. usq;
quo non poterunt emundari. Quae ista inquit insania ẽ. me dante locũ
paenitentiae. illos ad sanitatẽ nolle conuerti. Et q d dixerat proice uitulũ
tuũ samaria. exponat qui iste sit uitulus. quia ex isrl & ipse ẽ. non a balis a rt
Uitulũ gentibus accepistis ut baal & astaroth. A sidoniis. ut camos a moabitis.
ut moloch ab amanitis. Sed uos ipsi & rex uester hieroboam. q d in aegyp
tũ didiceratis fecistis in isrl. Aut qualis ille ẽ deus. qui manu formatur
a artificis. Denique ut aranearũ fila dissoluuntur inuentũ. ita uitulus
samariae redigitur in nihili. Proicit dns hereticorum uitulos & sa
mariae. qui se dicunt legis pcepta seruare. Qui uituli erant hominum ope
rantur intra non spũ. Nec oculos ad caelũ leuant. Et idcirco iratus ẽ
furor dñi sup eos. & miratur quae sit tanta puersitas. ut nolint relinq;
re idola quae ipsi fabricati sunt. & amant sordes hereticas. p ecclae
mundicias. Quos uitulos non accepit isrl quidem uidere fingit a cce
teris gentibus. Sed de scripturis scis sibi ipsi conflauit intellegentiae
prauitate. & artifex ẽ. diis sui qui cito peribit. Et aranearũ telas imi
tabitur quae leui rũpuntur adtactu. Quia uentũ seminabunt.
& turbine metent. Culmus stans non ẽ in eis germen.

Non faci& farinam. Quod & si fecerit alieni comedent eam. LXX. Quia cor
rupto uento seminauerunt. & subuersio eorum suscipiat eam manipu
los. Non habe tui res ut faciat farinã. quod si & fecerint alieni nõ come
dent eam. Aranearũ telis samariae uitulũ comparat. Idcirco metaforã
seruat in reliquis. ut quos aranearũ tela subtexerat. conpar& uento & turbini
culmisq; non stantib;. & si fecerint farinã non habentibus. Et si farinã
inquit fecerint. ab aliis deuorabitur. Et quia tã de hereticis quã de his
qui in samaria fabricati sunt idola cõmunis ẽ sensus. cõmuniter dispu
tandus ẽ. Isti uento seminant siue quae a uento corrupta sunt semina que
medullã non habent. Quae greci. ΕΝΤΕΡΙΩΝΑ. uocant. Et idcirco ua
cua seminantes inania uacuaq; recipiunt. immo seminantes in carne
de carne met& corruptionẽ. & circũferuntur omni uento doctrine.
Cumq; uentum seminauer[int] m&unt turbines & tẽpestates. & primũ qui
de culmus hoc ẽ stipulã non erit ex his seminib;. Nec aliquã poterunt
speciem seg&is habere fecundae. Quod si raro acciderit ut ecclesiastice
qui[d] dogmatis simile habere uideantur ipsũ germen & spica farinã
faci&. In cuius farinae satis tribus mittit fermentũ euangelica mu
lier. Ut sps quo sentimus. & anima qua uiuimus. & corpus quo
iuxta apostolũ in ipso uiuimus mouemur & sumus. incedimus. in unũ scm spm redigantur. Quod si raro acciderit here
ticis. ut farinã quoque sementis eorũ faciat. De hac farina fi& sub
cinericius panis qui non reuersatur. & que alieni comedent. Unde
& nunc ait. Quod & si fecerint farinã. alieni comedent eã. Alieni
autem illos debem[us] accipere. de quib; scriptũ ẽ. Filii alieni mentiti s[unt]
mihi. Et in octauo decimo psalmo. Ab occultis meis munda me
dñe. & ab alienis parce seruo tuo. Qui si iusto uiro non fuerint domi
nati. tunc inmaculatus ero. & mundabitur a delicto maximo. De
uoratus ẽ isrl. Nunc factus ẽ in nationib; quasi uas inmundũ. LXX.
Pro inmundo. inutile transtuler. c&era similit. Inmundũ uas siue
inutile hebraei mattulã uocant. quã ad suscipienda & picienda
stercora uti solem. Huius inmunditiae ẽ idolatrias & hereticos

comparat. qui miscentur gentibus. dum dei non custodiunt ueritatem. & facti
uas in honore conuersi sunt in uasa contumeliae. Quid enim inmundius
demonico spiritu. & hereticorum dogmatibus quae eos ethnicis miscuerunt.
Talis erat hieconias idolis mancipatus. de quo per hieremiam loquitur deus.
Inhonoratus est hieconias. sicut uas cuius nulla est utilitas. E contrario
paulus. qui dicere poterat. An experimentum quaeritis eius qui in me lo
quitur christus. Appellatur uas electionis aureum & argenteum qui habebat
sapientiam & eloquium. quo christi euangelium praedicabat. Quod autem dicit.
Deuoratus est uel absorptus. hoc significat quod mixtus idolis & nationibus.
proprium israhelis & christianum nomen amiserit. Quia ipsi ascenderunt ad assur
Onager solitarius sibi ephraim munera dederunt amatoribus. Sed &
cum mercede conduxerint nationes. Nunc congregabo eos. & quies
cent paulisper ab onere regis & principum. LXX. Quia ipsi ascen
derunt ad assyrios. Germinauit apud semet ipsum ephraim. munera
dilexit. Idcirco tradentur in gentibus. nunc suscipiam eos & quiescent
parum ut ungant reges & principes. Deuoratus est inquit israhel. & fac
tus est tamquam uas inutile siue pp. inmundum. De quo non suscipit testa
in qua aurire possit aqua cor. aut modicum quid igniculi & qui factus est
uas inmundum. ideo ascenderunt in assyrios. imitantes onagrum
solitarium. Nequaquam ut oues pasci a domino. sed male abutentes liber
tate sua. & educti in captiuitatem quos propheta plangit & dicit. Ephraim
munera dederunt assyriis. & conduxerunt mercede amatores suos.
De quibus scribit hiezechihel. Omnibus meretricibus dantur mercedes.
Tu autem dedisti mercedes amatoribus tuis. E contrario factum est in te.
Cumque dederint dona gentibus. & mercede ad auxiliandum sibi conduxerint
nationes. congregabuntur ad pugnam. & uincti pariter abducentur.
Et quia amant offerre aduersariis munera. ideo paulisper beneficium
consequentur. ut non soluent stipendia regis. & principibus. donec
perueniat in assyrios. Ubi nequaquam tributa & stipendia dabunt ut
liberi. sed redigentur in ultimam seruitutem. De hereticis non ambigam.

qui iuxta errorem mentis · eunt ad assyrios · ascendere se putant non descendere.
Unde dicitur ad eos · per esaiam · Quid factum est tibi nunc quia ascendisti omnis in tecta
uana · Quorum assyriorum princeps est sensus magnus · unde in semet ipso ger
minauit ephraim praesumptione sui aestimans se creuisse. Siue onager factus est
solitarius · ut non ecclesiae consita · sed diaboli deserta penetraret · Ama
uit munera pro errore suo ipsi sibi praemia repromittens · siue turpis lucri gratia
omnia faciens · Uel certe dedit amatoribus suis · daemonibus munera atque
mercedes. Et cum hoc fecerit · traditur gentibus · Sicut enim nationes corporalia
simulacra uenerantur · sic isti idola deos putant · quae de suo corde finxerunt ·
& ideo reputabantur in numero nationum · Sin autem inquit nunc & in prae
senti saeculo egerint paenitentiam & susceperint eos · cessabunt paruum sup
per regem constituere & principes eius · Ut intellegamus paruum regem
diabolum ad distinctionem magni regis · qui societatem cum belial habere non
potest. Sed statim ut receptus fuerit de turba credentium · fugat paruum
regem & principes eius. Iuxta hebraicum autem · Congregabuntur in
ecclesia dei qui fuerant ante dispersi · & mercede sibi conduxerant na
tiones · & quiescent ab onere regis · su[illegible]asm per quo apostolus scissos ab
ecclesia · increpat dicens · Sine nobis reg[illegible]nasti · atque utinam regna
retis. Et a principibus · quos habent, in synagogis diaboli constitutos ·
Quia multiplicauit ephraim altaria ad peccandum · facta sunt ei altaria in delictum.
Scribam ei multiplices leges meas · quae uelut alienae
reputatae sunt. Hostias adfer adfer · Immolabant carnes & comederunt ·
dominus non suscipiet eas LXX · Quia multiplicauit ephraim altaria in pec
catum · facta sunt ei altaria dilecta · Scribam eis multitudinem ·
legitima eius in aliena reputata sunt · altaria dilecta · Quia si immo
lauerint hostias & comederint carnes · dominus non suscipiet eas · Quod
ait in captiuitatem · cessabunt paulisper ab onere regis & principis ·
Et hoc patienter · quia ephraim princeps sceleris multiplicauit altaria non
in quibus immolaret domino · sed in quibus peccata sua peccata coniungeret.
Quae altaria idem arae · uerterentur ei in delictum · Ut quanto plura fu
[illegible]runt

erint. tanto illius scelera multiplicentur. Deinde ut supra dixerat. Quid
faciam tibi ephraim? Quid faciam tibi iuda? Velut ambigens et requirens
quo medicamina sanaret infirmum. et quibus consiliis peccantem re
traheret ad salutem. scribam inquit eis rursus. leges quas prius
dederam per moysen. Sed quid prodest ultra alias scribere cum contempserit
eas quas ante suscepit. An non contemptus dei est? Quando me iubente
ut unum in hierusalem esset altare. per omnes montes et colles. idola fa
bricatis quibus irritarent dominum? Altaria quoque idcirco fecerunt
non ut mihi placerent. sed ut multis hostiis immolatis carnes eorum comederent.
Iuxta illud quod dominus loquitur in evangelio. Amen amen dico vobis. quae
ritis me. Non quia vidistis signa. sed quia manducastis de panibus
et saturati estis. Omne enim studium victimarum in eo habent ut devo
rent hostias. Non ut per eas placeant deo. Nec suscipit eas dominus. quas
non illi sed suo ventri immolaverunt et gutturi. Unum autem esse altare
ecclesiae. et unam fidem. et unum baptisma apostolus docet. Quod heretici des
serentes. multa sibi altaria fabricati sunt. Non ad placandum deum. sed in
delictorum multitudinem. propterea legem dei accipere non merentur. cum
eas quas acceperunt ante contempserunt. Et si quid dixerint de s
cripturis. nequaquam divinis verbis. sed ethnicorum sensibus comparan
dum est. Isti multas immolant hostias et comedunt carnes earum unam
christi hostiam deserentes. Nec comedentes eius carnem. cuius caro cibus
credentium est. Quicquid fecerint sacrificiorum ordine rituque simu
lanter. sive dederint elemosinam. sive pudicitiam repromittant.
sive humilitatem simulatam fictisque blanditiis simplices quoque decipiant.
Nihil de huiuscemodi sacrificiis dominus suscipit. Nunc recordabitur
iniquitatis eorum. et visitabit peccata eorum. ipsi in aegyptum convertentur.
Et oblitus est israhel factoris sui. et aedificavit delubra. et iudas multipli
cavit urbes munitas. Et mittam ignem in civitates eius. et devorabit
aedes illius. LXX. Nunc recordabitur iniquitatis eorum. et ulcis
cetur iniustitias eorum. ipsi in aegyptum conversi sunt. Et oblitus est

isrl̄ eum qui fecit illū· & aedificauerunt delubra· & iudas multiplicauit
urbes muratas. Et mittā ignē in ciuitates ei· & deuorabit fundamenta illius.
Inter· ANOMIAN· id ē iniquitatē & peccatū· hoc int̄ ē· Quod ini
quitas ante legē· peccatū post legē ē. Et qui pmanent inde cap̄ lec
tis· iniquitates eorū dn̄s nē recordabitur· quā ante legē comiserant.
Peccatorū autē non recordabitur· sed faciet ultionē· Ideo autē &
ueterum iniquitatū recordabitur· & peccata pristina uisitabit·
qt̄ in aegyptū sī reuersi· uel auxilia postulantes· uel eos d̄ colentes
deos in quibus prius errauerant. ΑΠΙΝ ΕΤ ΜΕΥΙΝ. Oblitus ē
enim isrl̄ factoris sui· & aedificauit delubra in excelsis· totos colles·
& montes· & umbrosas arbores· baalim & astharthī & aliis idolis
consecrans. Iudas quoque intellegens israhelē dedi animo re ces
sisse· & uisitata eorum ē peccata. Non ē conuersus ad dn̄m·
sed in urbiū munitione confisus ē quas dn̄s destructurū ēē
se dicit· usque ad fundamenta illius. Uoratum illius h̄ aut dubiū
quin iudā significet. Licet quidā fundamenta earum idest urbium
pro illius legant secundum ΘΕΜΕΛΙΑ ΑΥΤΗΣ· iniquitates· id ē ΑΝΟΜΙΑΙ
ΕΤ ΑΔΙΚΙΑΙ· uocentur quas ante baptismū commisimus· & que nobis
in baptismate sī dimissę. Peccata aūt quae post baptismum egimus·
de quibus & in psalmo scriptum ē. Beati quorū remissę sunt iniquitates·
& quorum tecta sunt peccata. Quae omnia inputabuntur he
reticis· ut & ueteres iniquitates· & noua eis peccata reddantur·
Qui enim de aegypto exierunt per confessionem xp̄i· per fidia mat
gyptū sī reuersi· Oblitus ē isrl̄ factoris sui & creatore contempto·
aliū sibi finxit dn̄m. Iudas quoque id ē uir ecclesiasticus· in
malis operibus uel in scārū scripturarū int̄ pretatione peruersa·
aedificauit sibi urbes munitas· non auxilio dī sed artificis menda
tio. Quas dn̄s igne sui spūs succensurum ēē se dicit & deuoratu
rum ΒΑΡΕΙΣ eius id ē magnas & inmodū turriū aedificatas domꝰ
& fundamenta male posita subuersorū ne possint sacrilega contradim

delubra construere. Quidam urbes munitas in bonam partem accipi
unt. & illud quod huic sensui contrarium uidebatur: inmittam ignem in ciui
tates eius. & deuorabit aedes illius. ita temperare nituntur: ut postquam
uenerit quod perfectum est: id quod ex parte est destruatur. Quod iuxta LXX
interpretes legimus: & in assyriis inmunda comederunt: in hebraico non ha
betur: & idcirco obelo praenotandum est. Possumus autem dicere: quod deside
rantes aegyptum israhelite capti ab assyriis: ibi inmunda comederent:
iuxta hiezechiel qui eos in chaldea idolathita comedisse discribit: &
in tantum idolorum polluta sordibus ut humano stercore comparentur.
Heretici quoque: quorum principes sunt assyrii: de quibus crebro diximus:
comedunt apud eos inmunda. dum illorum sordibus inquinantur.
Noli laetare israhel. noli exultare sicut populi: quia fornicatus es a deo
tuo. Dilexisti mercedem. super omnes areas tritici. Area & torcular
non pascet eos. & uinum mentietur eis. LXX. Noli gaudere israhel: & noli
laetare sicut populi: quia fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mu
nera super omnem aream tritici; Area & torcular non cognouit
eos: & uinum mentitum est illis: quia a deo recesserint. Cum in profun
dum uenerint peccatorum: & disperauerint salutem suam: uniuersa
contemnent. Denique & israhel. recedens a lege dei: & colens idola ex mul
tis gentibus: unam gentem esse se dicit. Gaudens & gratulans: quod ad dei
notitia recesserit: & sit gens mixta cum ceteris. Et propterea nunc
corripit eos & dicit. Ne gaudeas ne laeteris: nec putes te talem
ut sunt ceterae generationes. Aliter enim nesciens deum: aliter puni
tur recedens a deo. Quia seruus qui scit uoluntatem domini sui & non
facit eam: uapulabit multum. Mercedem fornicationis tuae: are
as multas & torcularia reputasti: ut rerum omnium habundan
tia fruereris. Ideo area & torcular triticum uinumque: non faci
ent & mentietur eis torcular. siue negabit uinum suum: quos
inebriandos putabant. Legimus sub achab rege israhel & helia
propheta famem grauissimam fuisse in samaria: ita ut matres

filiorum suorum cadaveribus vescerentur; Eo tempore
iuxta litteram – area & torcolar non pavit eos – & vinum mentitū
ē eis – & in aegestate tabuerunt. Dicitur & ad hereticos – ne ex
ultent atq; laetentur & putent se ceterarum similes nationum.
Illi enim non crediderunt in dm̄. Isti vero sub nomine dī idola
colunt – & fornicantur a dō suo. Et plures sibi areas & torco
laria infinita multiplicant & comedent triticum – de quo effi
citur panis luctus – & bibunt vinum sodomorū. quod cū aspi
dum felle calcatur. Et quia sibi plura torcolaria – & multas
areas ꝑparant – idcirco de vera & de una area – & de torcu
lari quod calcavit dn̄s ihs̄ non vescentur & non bibent – sed quod
cumq; se habere putaverint – mendacio depravabitur. Non
habitabunt in terra dn̄i – reversus ē ephraim aegyptū – & in assyriis pollu
tū comedit. Non libabunt dn̄o vinum – & non placebunt ei sacrificia eoꝝ.
quasi panis lugentium – om̄s qui comedunt illū contaminabuntur. Quia
panis eorum animę ipsorū – non intrabit in domū dn̄i. LXX. Non habi
tabunt in terra dn̄i. Habitavit ephraim in aegypto & in assyriis inmun
dum comedit. Non libaverunt dn̄o vinum – Nec placuer̄ ei sacrificia eoꝝ
quia panis luctus eius – om̄s qui manducaverint ea contaminabuntur; Quia
panes animarum eorū non intrabunt in domū dn̄i. Non solum area & tori
colar non pavit eos – & vinū mentitum ē in terra isrl̄ – quando per tri
enniū & menses sex cuncta perierint – sed & ipsi habitatores recedent
de terra dn̄i – & ducentur in terrā alienā – ne habitent in terra scā quā
suis fornicationibus polluerunt. Reversus ē inquid ephraim in aegyptō
& in assyriis pollutum comedit; De hoc loco quidā supra addiderunt –
& in assyriis pollutum comedit – quod in hebraico non habetur – de quo
iam diximus. Cum autem fuerint in chaldea absq; templo & absq;
altari – non libabunt dn̄o vinū sed daemonibus & non placebunt ei
qui libant diis alienis. Et qui in captivitate retinentur atq; in assy
riis – idolathita comedunt. & quasi panes lugentium sunt. Non ē enī

licitũ de sacrificiis comedere lugentium . & si comederit inmundum
fiat . quod oblatum ẽ lugentium ; Caenas greci ΠΕΡΙΔΙΠΝΑC (peridipnas) uocant .
Nos parentilia possumus dicere . ab eo qđ parentib; mortuis immolentur .
Et non solũ qui obtulerit . sed & etiã qui comederit de huiuscemodi cibis .
inmundus erit . Panis enĩ eorũ hoc est cib; quẽ offerunt . ñ intrabit in
domũ dñi quae destructa est . quae babylonio igne succensa . sed erit animae
eorũ ; Et ẽ sensus ; Gulae & suae prouident uoluntati . cęterũ
mihi polluta non placent . Non habitabunt in terra dñi . quia ab eccłã
recesser̃ . & reuersi sunt mente in aegyptum & assyriorum . Id ẽ demonũ
comederunt sacrificia . Nec libant dño uinũ . quo inebriati sunt in luxuriam .
Et non placent ei . nec illa quae offerunt . nec ipsi qui offerunt ; Sacrificia
hereticorũ panis luctus ẽ . & lacrimarum . Omnia enĩ quae faciunt . uestiuntur
in fletum . Nec audire poterunt . Beati lugentes . qm ipsi consolabuntur .
Sed e contrario audiunt . Uae ridentibus . quia ipsi lugebunt . Quicquid of
ferunt . non dõ sed mortuis offerunt . hi un de li c& . qui sceleratas hereses
confinxerunt . Et qui cum q; de eorũ comederit uictimis . contaminabitur .
Ceci in foueã ducentur . a cecis . Quicquid fecerint diliciarum causa faciunt .
ut populũ decipiant . ut domus deuorent uiduarum . Panem luctus . pos
sum dicere uerba mortifera . quib; iniquitatem loquuntur contra dm̃ .
Qui panis . non ingreditur in domũ dñi . Hereticorum enim conciliabula .
Non domus di appellatur sed spelunca latronum . Quid facietis in die sollẽni .
in die festiuitatis dñi . Ecce enim pfectus a uastitate . & ẽgyptus congrega
bit eos . memphis sepeliet eos . Desiderabile argentum eorum urtica here
ditabit . lappa in tabernaculis eorũ ; LXX . Quid facietis in die conuentus .
in diae sollempnitatis dñi . Ideo exeibunt de miseria aegypti . & suscipiet eos
machmas . Argentum eorum interitus possidebit . spinae in tabernaculis .
Cum uenerit inquid dies captiuitatis . & seuissimus hostis ingruerit quae mea
sollẽpnitas ẽ . quã ego placabilẽ habeo hostiam qui a me de meis hostibus
uindicat . & iniuriae ponit modum & flagellat impios filios . Quid igitur
facietis in die festiuitatis dñi . Respondete illis qui ẽ tacentibus sibi ipre

respondet immo quae facturi sint diuinis oculis intuetur. Ecce enim quid
miseria et uastitate prementibus et assyrio atque chaldeo captus legare
cupientibus ad aegyptum confugerunt. Ibi memphis sepeliet eos. Quae
eo tempore erat metropolis aegypti ante quā alexandria quae prius appel
labatur NŌ ab alexandro macedone et magnitudinē urbis et nomen
acceperit. Quod autē in lxx dicitur sepeliet eos machmas in hebraico
non habetur sed mamath quod appellatur desiderabile. Ex quo perspicu
um ē falsos eos ēē similitudine litterarum DALETH ET CAPH ET
pro MAMATH quod omnes desiderabile transtulerunt putasse
machmas aegypti ciuitatem. Possumus hoc quod dicitur ecce enim pfecti
ti sunt a uastitate aegyptus congregabit eos memphis sepeliet eos et retri
butiuda accipere quando interfecto godoliam a bhis mahele quem nabuco
donosor ter inte re proposuerat reliquie populi cum hieremia ppheta ad
aegyptum NO transtulerunt et ibi persequentib; postea chaldeis uel
captiuitat uel sepulture. Desiderabile autē argentū eorum quod urtica
possedit uillas et omnia ornamēta uillarū intellegere que p̄
tio emuntur argenti. Quod que sequitur. Lappa in tabernacu
lis eorum longā significat uastitatē. Ut ubi quondam domus
erant ibi lappe et urticae nascantur ac spine. Dicitur et ad he
reticos. Cū dies sollemnis aduenerit quid facturi estis p diem
solemnē. Aquila interpretatus ē tempus. Ex quo manifes
tū ē non festā diē sonare sed tēpus retributionis. Statim
enim sequitur. Uenerunt dies ultionis uenerunt dies retributionis tue.
Ecce uastati estis a multis hostib; assyrii uos chaldeiq; iugu
larent. Fugistis ad setim et ceteris estis nationib; conparati
Ibi uos memphis sepeliet quod interpretatur ex ore. Et ē sensus
Iuxta uarias blasphemias recipietis et quod locuti estis in
suppliciis sentietis. Desiderabilia hoc ē dogmata que
uobis artifici conposueratis eloquio quod interpretatur argentū
possidebit urtica quae uos aeterno ardore consumet

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Et erit lappa uel spina· in tabernaculis isrl· Spinae quippe oriuntur in
manib; eorum· qui inebriati sunt. calice babylonio· Et in euangelio legim
Turpes cogitationes & curas huius mundi· & inherentia uitia spinas
appellari· que surgentia & in herbis frumenta suffocent. Uener
dies uisitationis· uener dies retributionis. Scitote isrl stultu. p
phetam insanum· uirum spiritale. Propter multitudinem iniquitatis tuae
& multitudo amentiae. LXX. Uener dies ultionis· uener dies retri
butionis tuae. Et affligetur isrl· sicut propheta insaniens· homo
qui habeat spm. Propter multitudinem iniquitatum tuarum multiplicata e
amentia. Et in hoc loco· error est solitus. Ubi enim nos interpretati
sumus scitote isrl· hoc est israhelitae· & in hebraico legitur IADAU si
LXX transtulerunt· & adfligetur. Ioth. litteram. uau putantes.
Et p daleth· legentes res. Quorum alterum scientiam· alteru
afflictionem· uel malicia sonat. Uener igitur dies uisitationis.
de quibus supra dixerat. Quid facietis in die solempni· in die festiuitatis
dni. Uener dies retributionis tuae. O· isrl nunc tua uerba
cognosce· qui prophetam tibi uera dicentem & spu sco prophetan
tem· stultum & insanum uocabas. Iuxta illud quod in ramoth
galaad· principes locuti s ad hieu. Quid uenit ad te iste uesanus?
Igitur propter multitudinem iniquitatum tuarum quib; in scelere diu
baccatus es· non propheta meum· sed te insanum esse cognosco· quia ad
hoc laborasti· ut mea uerba calcares. Pro amentia· aquila uestit
ENKOTH CIN. Quam nos uel iracundiam uel memoriam doloris.
in Latino possum dicere. Dies ultionis & retributionis.
quidam interpretantur diem iudicii· quando affligetur isrl.
qui nunc dnm uidere se iactat. Et in sco spu regitur· sed demo
nico in partes uarias circumfertur· nesciens quid loquatur di
censq; di filium creaturam· scm spm dnm negans. Et rursum aliu
dm bonum· aliu mundi adserens creatorem. Quorum insania
multiplex. e· quia & iniquitates fuere quam plurime. Quae
nos scm propheta diximus. LXX. pseudo prophetam interpretatis.

Et ne eadem sepe repetentes uideamur lectoris prudentiae diffidere.
breuiter ammoneo quicquid de israhel et de ephraim in hoc propheta
dicitur ad hereticos esse referendum qui uere insanientes contra dominum
locuntur mendacium. Speculator ephraim cum domino meo propheta laqueus
ruinae factus est super omnes uias eius. Insania in domo dei eius profunde
peccauerunt sicut in diebus gabaa. Recordabitur iniquitates eorum
et uisitabit peccata eorum. LXX speculator ephraim cum deo propheta
laqueus tortuosus super omnes uias eius. Insaniam in domo dei confi
xerunt. Corrupti sunt secundum dies collis. Recordabitur ini
quitates eorum ulciscetur super peccata eorum. Idcirco deus princi
pes dedit in populum ut corrigerent delinquentes et ad rectum iter retra
herent. Unde et ad hiezechiel loquitur. Speculatorem te dedi
domui israhel. Ergo hieroboam quasi speculator datus in populo est
et quasi propheta cum deo meo hoc est cum deo quem habet osee loquitur
At ille iuxta id quod supra scriptum est Laqueus facti estis
speculationem et rete expansum super thabor et uictimas declinas
tis in profundum. Etiam nunc populi israhel laqueus appellatur
Et quod omnium laqueus ei corruat maxime cum insaniam in domo
dei posuerit siue confixerit id est in bethel uitulum aureum fecerit
hoc enim interpretatur domus dei. Et tam profunde in scelere pecca
uerit sicque in impietatibus barathrum sit dimersus ut uincat
scelus quod quondam gestum est in gabaa quando uxorem leuitae
reuertentis de bethleem inlicito necauere concubitu. Possumus
dies gabaa et illud tempus accipere quando pro domino elegerunt sibi
regem de urbe gabaa id est saul. Et multo nunc eos dicit maiora
peccasse eligendo hieroboam et adorando idola quam eo tempore
quo elegerint saul. Hic enim scismati etiam idolatria copulata est
ibi uero dei cultus permansit in populo. Ideo recordabitur iniquitates eorum
quas nunc per patientiam putatur oblitus et uisitat peccata eorum et uul
nera quae longo tempore conputruerunt. Ueteres scrutans historias
inuenire non possum scidisse ecclesiam et de domo domini populum seduxisse

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

propter eos qui sacerdotes a deo positi fuerant. & prophetae. id est speculatores
Isti ergo uertuntur in laqueum tortuosum in omnibus locis ponentes
scandalum ut quacumque per uias eorum ingressus fuerit corruat & in christo
stare non possit. uariisque abducatur erroribus. & semitis tortuosis
ad praecipitia differatur. Hi sunt speculatores ephraim. qui insaniam
in domo domini confixerunt. Hoc est in ecclesia. siue in scripturis sanctis per
uerse eas interpretantes. uel certe in unoquoque credentium. quae domus
dei rectissime nominatur. Propterea corrupti sunt. & interierunt
iuxta dies collis. quando iniquitatem in excelsum loquuti sunt.
& ascenderunt in tecta diana. Recordabitur deus iniquitates eorum.
per quam inique gesserunt in proximum. educentes eum de ecclesia. & uisi
tabit peccata eorum. quibus in suas animas peccauerunt. Hoc est
quod in psalmo legimus. iuxta semitam scandalum posuerunt.
Nisi enim quis dei uiderit semitam. id est christi nomen audierit. non
ingrediatur per eam. Idcirco & heretici sub nomine christi. iuxta semitam
ponunt laqueos. ut qui in christo calcare se credit. de quo legimus.
quod ipse sit uia. calcet & in eorum laqueis. qui insaniam in domo domini
confixerunt. Quasi uuam in deserto inueni israhel. quasi prima
poma ficulneae. In cacumine eius uidi patres eorum. ipsi autem intra
uerunt ad beelphegor. Et alienati sunt in confusionem. & facti sunt
abbominabiles. sicut ea quae dilexerunt. LXX. Sicut uuam in de
serto inueni israhel & sicut ficum in arbore ficus temporanea uidi pa
tres eorum. Ipsi autem ingressi sunt ad beelphegor. & abalienati sunt
in confusionem. & facti sunt abbominabiles sicut dilecti. Pro quo
in aliis exemplaribus legimus. & facti sunt dilecti quasi ab
hominabiles quod magis congruit ueritati. Cum omnis orbis esset
desertus. & dei notitiam non haberet. Inuenit populum israhel quasi
uuam in solitudine. Et quomodo eum inuenerit dicit. sicut prima
poma ficulneae. in cacumine eius uidi patres eorum. Ergo in abra
ham isaac & iacob. inuentus est populus. Et nota proprietatem paren
tes uidentur populus inuenitur. Et in utroque uinea est & ficulnea.

subquib; requiescere dicitur. qui confidit in dno. Ipsi autem duci
de aegypto. fornicati sunt cum madianitibus. & egressi ad beelphe
gor idolum moabitarum. quem nos priapum beelphegor possumus ap
pellare. Denique interpretatur beelphegor hoc est idolum tentiginem
habens in ore id est in summitate pellem. Ut turpitudinem membri uirilis
ostenderet. & quia intrauerunt ad beelphegor. idcirco abalienati sunt
a dno & confusionis suae id est idolo mancipati. Ut propter quod recesserunt
a dno illud colerent secundum quod scriptum est. A quo enim quis su
peratur. huius & seruus est. Et sicut gulae seruientes habent uentrem dm.
ψ beelphegor. Et facti sunt inquit abhominabiles. sicut ea quae dilexerunt.
iuxta illud quod scriptum est in psalmis. Similes illis fiant qui fa
ciunt ea. & omnis qui confidunt in eis. ut non solum idolatria sed idola
nuncupentur. Dicente autem dno in passione sua. torcular calcaui
solus. & de gentibus non erat uir mecum. & in psalmo. Saluum me fac dne.
qm defecit scs. Cum omnis mundus teneretur in peccato. gentes igno
rarent dm isrl repulisset quem ante cognouerat. primum in apostolis.
& in apostolicis uiris inuenit dns isrl populum xpianum. & sensu ui
dente dm & dulcissimis eorum saciatus est fructibus. Uua & ficus quae
sunt in deserto inueniantur & necdum maturo tempore. ob raritatem maioris
gratiae. Ipsi autem hoc est isrl qui sibi xpianum nomen adsumunt. neque
enim de patribus intellegendum est. intrauerunt ad idolum beelphegor. quod
habet in ore pellem. Quicquid enim loquitur hereticus mortiferum est.
& a uiuente dei sermone seductum siue intrauerit ad libidinem. Difficile
est enim hereticum repperire qui diligat castitatem. non quo ea praeferre de
sistat in labiis. sed non seruet in conscientia. aliud loquens & aliud
faciens. Unde & abalienati sunt a dno. & habent gloriam in confusione
suam. & facti sunt abhominabiles. qui prius diligebantur in patribus.
Si autem noluerimus legere. facti sunt abhominabiles sicut dilecti. quod
tamen in hebraico non habet. dicimus ita factos esse gentiles qui sunt abho
minabiles quomodo & hereticos qui prius diligebantur. hoc est ut
& hi & illi pariter abhominabiles sint.

ψ ita qui libidini seruiunt. habent dm.

Ephraim quasi avis avolavit gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu.
Quod si et enutrierint filios suos absque liberis eos faciam in hominibus.
Sed et vae eis cum recessero ab eis. Ephraim ut vidi tyrus erat fundata
in pulchritudine ephraim et ducit ad interfectorem filios suos. LXX Ephraim
quasi avis avolavit gloria eorum in partu et in parturitionibus et con
ceptu. Quia etiam si enutrierint filios suos sine filiis erunt in hominibus.
Quia et vae eis est caro mea ex eis ephraim sicut vidi in captione posuit fi
lios suos et ephraim ut educeret ad interfectionem filios suos. Multum
in hoc loco inter se discordant interpretes. In eo enim loco in quo nos dixi
mus ut vae eis cum recessero ab eis LXX et theodotio transtulerunt vae eis
caro mea ex eis quaerens quae causa sit tanta varietas hanc mihi
videor repperisse. Caro mea lingua hebrea dicitur BASARI.
Rursum si dicamus recessio mea sive declinatio mea dicitur BASORI.
Septuaginta igitur et theodotio pro eo quod est recessio mea et decli
natio mea verterunt caro mea. Rursum ubi nos posuimus ephraim
ut vidi tyrus erat septuaginta interpretati sunt ENPAN id est venatio
nem sive capturam aquila et symmachus et theodotio petram durissimam
id est silicem quae lingua hebraica appellatur SUR. Quod si legamus
SOR tyrus dicitur. Putantes autem LXX interpretes ob litterarum simi
litudinem RES et DELETH non esse RES sed DELETH legerunt SUD id est
venationem sive capturam unde et betsaida domus dicitur venatorum. Di
versitatem interpretatum diximus revertamur ad sensum. Ephraim
id est decem tribus quasi avis avolavit in captivitatem et de suo recessit
loco. Avem autem appellavit ut velocem in babylonem transitum demons
traret. Sin autem legerimus quasi avis avolavit gloria eorum hoc
dicimus quod deus ab eis recesserit et avolaverit auxilium eius quaeque sedet
a partu et ab utero et a conceptu eorum recedat hoc est deserat filios eorum
et posteros derelinquat. Aut certe dicimus omnem gloriam israhel habuit
in multitudine et in eo [illegible] arbitratus est iuda fratre suo quia
ipse de decem tribubus ille de duabus praefuit. Unde dominus loquitur quod etiam
si nutrierint filios et liberorum multitudinem congregaverint.

+ duplicit(er) intellegi potest ut gloria que avolavit ab ephraim et in partu
et ab utero et a conceptu.

tradentur neci. & tunc eis uerū incumbat Uae cū ab eis recesserit dñs.
& consequent͞r exponit qualis quondā fuerit ephraim. qui nunc desertus ē.
Tam pulchr̃. inquit erat. & sic diu allabatur auxilio. ut tyrus mari cingit̃.
uel certe scopulus durissimus. qui fixus intra omnes contemnit procellas.
& de turbinibus uentisq; ñ curat. Ipse autē id ē ephraim sicut tyrus que erat fun
data in maris pulchritudine. educet ad captiuitatē filios suos. Multi hoc
capitulum ad azaelis tempora referunt quo obsedit samariā & longo tēpore
adflix̃ fame. ut deuius arbitrentur obsessi gladio perire quā media.
Nos autem dicamus iuxta tropologiā ephraim id ē hereticos. quasi aut̄
de eccla recessisse. & omne habere gloriā in partu & in utero & cōceptu.
Si multos genuerint filios. quos dñs comminatur & irā si enutriti fue
rint perimendos. & perimendos ñ ab aliquo quolibet. sed ab ipso dño.
qm̄ filios fornicationis generarent Et uerū illis si tu ae. cū dñs re
cesserit ab eis. Simulq; replicat qualis fuerit ephraim. quando in
quit erat in eccla in t'scti huius tēptationib; quasi tyrus maris fluc
tib; tundebatur. & tamē nihil aduersi poterat sustinere. q' habe
bat fundamentū xpi. sup aedificata domus euerti ñ potest. Nunc
aut̄ filios suos educit ad interfectorē. hoc ē ad diabolum. Et
pulchre dix̃ educē. id ē de eccla facit exire foras. possunt filios
ephraim cogitationes pessimas dicere. & contraria dogmata
ueritatē. q̃ int̃ fecit dñs spū oris sui. & eos tales liberos habere
ñ patitur. & ac eno interitu delinquit. Quod aut̄ in septua
ginta legimus. caro mea ex eis ephraim. quomodo uidi in uena
tionē p̄buit filios suos. ita intellegimus. Si xps caput ē cor
poris. id ē eccle omnis nos xpi & eccle membra sumus. Qui ergo
de eccla recesserit. xpi corpus lacerat Igitur : ephraim caro
fuit. & membrū dñi saluatoris. Sed in uenatione p̄buit filios suos.
in uenatione autē eorū de quib; scriptū ē Anima nr̃a sicut passer.
erepta ē de laqueo uenantium. Et edux̃ de eccla liberos suos ad
occisionē siue ad uulnerandū. ut uulnerentur ab his qui mittunt
ardentes sagittas. ut p cutiant parit̄ et exurant. Da eis dñe.

quid dabis eis? Da eis uuluā sine filiis. & ubera arentia. LXX similit̄
Sibi quae ds̄ p benedictione donauit male abutam̄. & in contrariū
quā ab eo data sunt conuestant̄. expedit ut auferant̄ a nobis. Deniq;
lingua data ē ad laudandū dnm dm̄. & quae bona sunt eloquenda.
si quis ea abutatur in blasphemia. contra hunc psalmista dnm dep
catur. Muta fiant labia dolosa. quae loquunt̄ aduersus iustū iniq
tatē. in supbia & in abusione. Et in alio loco; Disp dat dns uniuersa
labia dolosa linguā magniloquā. Quia igit̄ ephraim gloriebatur in
utero. & in conceptu; & partu. & in populorū multitudine. pph&a
dnm depcatur & dicit; da eis dne. Sibiq; ipse respondit. Quid da
bis eis. Et statim infert. Da eis uuluā sterilē. & ubera arentia. ne
habeant causas supbiae. Et in quo sibi gloriari solent. in eo confun
dantur. quod & de magistris contrariorū dogmatū intellegi pos
sit. Perspicuū ē. qui in populorū multitudine gloriantur.
& in his liberis quos nutrierunt ad interitū. ut educerent eos de
eccla. & educerent ad interfectorē. Tot enim diabolus iugulat. qd [ugt]
her&ici in errore genuer̄ filios. De istiusmodi animadicitur. beata
sterilis inmaculata quae n̄ cognouit cubile in peccato. Beatus ē enim
uir ecclesiasticus. qui conparatione her&ici in errore filios n̄ crea
rit. Et in alio lo co legimus. Melius ē filios n̄ habere cū uirtute.
Ex iniquo enim concubitu; semen peribit. & cū longe fuerint tēporis
reputabunt̄ in nihilū. & ignobilis in nouissimis erit senectus eorū
Fecunda enim impiorū multitudo. ad nihil ē utilis. Neque enim ex
istimare debemus. qd uuluā sterilē aut ubera arentia corporalit̄
depcatus sit. Omīs nequitiae eorū in galgal. quia ibi exhosos habui eos
LXX similit̄. In galgal saul unctus in regē ē. samuhele irā di populo
nuntiante. Ibi inquit exosos habui eos. et sibi regem hominem postulan
tes ā meo imperio recesserunt; Siue quia galgala idolatriae locus ē
ibi omnia scelera cōmiserunt. Uerum quia galgala intepretatur reue
latio. aut KΙΛΙCΜΟΙ. id ē uolutabra omīs malitias her&icorum dicit eo
tempore reuelandas. cum eis dederit ds̄ uuluam sterilē & ubera arentia.

& uiderint ignominiã suã. Et qui se iactabant ꝑ superbiã qđ ad excelsa
conscenderent deuoluent intrã siue ad inferos ꝑtrahent. Uere he
retici odio di digni sunt qui loquuntur contra dnm mendacium.
de quibus dicit in consequentibus: Propt malicia adinuentionũ
eorũ: de domo mea eiciã eos. SEQUITUR. Non addã ut diligã
eos: omnes principes eorũ recedentes. siue inoboedientes. Quod & lxx
similit transtuler. Et debet dicis quidẽ ñ ẽ dubium: quin de
domo di eiecti sint. & ñ addam ut diligã eos: quãdiu in errore
ꝑmanserint. Omnesque principes eorum recedentes adũ sunt.
siue inoboedientes. ut ualentinus. marcion & cæteri. Possum
principes hereticorũ demones dicere qui uere a dño recesser.
& appellant principes. iuxta qđ dns loquitur in euangelio. Uenit
princeps huiꝰ mundi. & inuenit in me nihil. Et apostolus aduer
sus potestates. & principatus. & rectores tenebrarũ istarum.
pugnare nos dicit. Quaeritur autẽ iuxta historiã quomodo de
domo sua eicere eos: id ẽ de x tribubus cũ in domo di non fuerint.
Sed domũ di uel terrã scãm appellabimus in quam introducti sunt.
uel falsũ nomen israhelis. uel qđ ad eos quasi ad populũ di mit
tebant ꝑ prophetę. Quod autẽ non addat ut diligat eos. & omnes reges isrl
adũ fuerint recedentes. ꝑspicuũ ẽ usque hodie enim ꝑmanent
in captiuitate. Alii hoc quod scriptũ ẽ de domo mea eiciã eos.
ad regnũ iuda referre arbitrant. qđ & ipsi ducendi sint in captiui
tatẽ. Sed quomodo eis poterit coaptari. non addã ut diligã
eos: cũ postea hierusolymã sint reducti. & omnes principes eorũ
recedentes. cũ legerimus dauid asa iosaphat ezechiã iosiam
reges fuisse iustos. unde ad xpi tẽpora transeundũ ẽ: qđ in ad
uentu ei eiecti sint de domo di. & nequaquã saluent ut isrl sed
ut populus xpianꝰ. Unde & dns fecit sibi flagellũ de funiculis.
& eiecit eos de tẽplo: qui domũ patris ei fecerant domũ negotia
tionis. Percussus ẽ ephraim: radix eorũ exsiccata ẽ: fructũ
nequaquã facient. Qđ & si genuerint: interficiã amantissima

uteri eorum. Abiciet eos deus meus quia non audierunt eum. et erunt ua
gi in nationibus. LXX. Doluit ephraim radices suas arefactus est. fruc
tus nequaquam adferet. Quia et si genuerint. interficiam desiderabilia ut
eri eorum. Repellet eos deus quia non audierunt eum et erunt uagi in natio
nibus. METAΦΩPAN sumit ab arbore. cuius si radices aruerint.
fructum adferre non poterit. Et si paululum fecerit. statim in
ipso flore siccabitur. Dicit autem de ephraim. cuius radix aruit.
quod eum in quo fundatus erat perdidit. siue patres suos abraham
isaac et iacob. in quibus radicem miserat habitare non meruit. et
propterea fructum iustitiae non facit. Quod et si fecerit. interfi
ciam inquit amantissima uteri eius. iuxta id quod supra dixerat.
Si enutrierint filios suos. absque liberis eos faciam in hominibus.
unde et abiecit eos deus. et fecit ire captiuos. et erunt uagi in nationibus.
Possum hoc ipsum et de omnibus iudeis dicere. quorum quia prin
cipes a domino recesserunt. commouentes populum ut eum ad mortem expete
rent. propterea eiecit eos de domo sua. et non addit ut ultra dili
gat eos. Percussit radicem eorum et exsiccauit. et fructum ul
tra non facient. Quod et si fecerint. et uisi fuerint scripturam
sanctam legere que meditari. et quasi amantissimos filios aliquid sci
entiae atque doctrinae de suo corde protulerint. aduersante domino
succiditur. Abiecit eos deus omnium prophetarum quia non audierunt
eum. et uagi erant in nationibus. non habentes altare. non sedem.
non ciuitatem propriam. Unde et dauid loquitur in psalmo.
Ne occidas eos. ne quando obliuiscantur populi mei. disperge illos in
uirtute tua. Et in alio loco. Secundum multitudinem impietatum
eorum expelle eos. quoniam inritauerunt te. De hac arbore. et iam in euan
gelio legimus. iam securis ad radices arboris posita est. Omnis ar
bor quae non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. hereticos
fructus facere non posse iustitiam. quia in domino perdiderunt. quo
iuxta apostolum radicati esse debuerant et fundati nemo dubitat.
Quod si et fecerint. et aliquos uteri sui fecunditate generarint.

dn̄o aduersante mouentur. Siue q̄ fructus eorum sunt uniuersa quae fin
gunt. & de suo corde generant. Arefient & peribunt. & erit cunctis
ꝑspicuum siccā radicē fruges afferre non posse. Israhel abicientur immo
abiecti sunt a dō. quia non audierunt eum dicentē. ne transferas t̄minos
quos posuer̄ patres tui. & idcirco uagi erant in nationibus. Nunc
ad has nunc ad illas sententias transeuntes. dum n̄ eis placent q̄d se
mel reppererint. sed sēp uetera mutant nouis. & ethnicorum imi
tantur errores. Uitis frondosa isrł fructus adaequatus ē ei.
secundū multitudinē fructus sui multiplicauit altaria iuxta
ubertatem terrae suae. exuberauit simulacris. LXX. Uitis frondo
sa isrł fructus abundans in ea. Secundum multitudinē fructuū suoꝝ
multiplicauit altaria. iuxta bona terrae eorum aedificabunt titulos.
Pro uite frondosa aquila inteꝑtatus ē ΠΑ ΑΔΑ ΠΑΝ. quā nos aquo
sā. ..εεel. ΑΠΗ ΑΟΝ. possum dicere eo quod umi ꝑdat sapore.
Symmachus. ΥΛΟΜΑΝΟΥCΑΝ. quae tota in frondib; creuerit uitis.
quae putata a cultore n̄ fuerint. in flagella frondesq; luxuriant.
& humorē quē debuerant in uinum mutare. uana frondiū & filiorū
ambitione disꝑdunt. Istiusmodi uitis dānosa ē agricolis. talis
fuit isrł crescens in multitudine populorum. & non reddens fructus
agricolae dō. Dicam ergo aliter. Uitis frondosa. siue iuxta LXX.
ΕΥΚΛΗΜΑΤΟΥCΑ. id ē bonas habens ꝓpagines. & flagella fructi
fera. multos botros adtulit. & uuarū fecunditas ramorū mag
nitudinē coaequauit. Sed haec q̄ diu ꝑrus talis erat. antequā offen
deret dm̄. postea abundantiā fructuum uertit in offensē multitu
dinem. Ut quāto plures haberet populos tanto plura aedificaret
altaria. & abundantiā terrae numero uinceret idolorum.
Pro simulacris LXX transtulerunt CTΗΛΑC quas nos statuas uel titulos
appellamus. quippe quae daemonum sunt. aut hominum mortuorum.
Ita & heretici dum essent in eccła plantati. & crescerent in domo di
uocabantur uinea sorech. & adferebant uberrimos fructus.
Postea uero quanto plures facti sunt. tanto sibi multiplicauerunt

altaria. ut pro uno altari quod verum est, plures errores sui aras extru
erent. et iuxta ubertatem terrae suae exuberaverunt simulacris.
Heretici eorum terra fecunda est. quia ad acumen sensus et ingenii percipi
entes. ut bona naturae in idolum verterent. fecerunt sibi ex his idola.
Nullus enim potest heresim struere. nisi qui ardentis ingenii est. et ha
bet dona naturae quae a deo artifice sunt creata. Talis fuit valen
tinus. talis marcion. quos doctissimos legimus. talis bardesanes.
cuius etiam philosophi mirantur ingenium. Isti ergo terrae
suae bona verterunt in titulos mortuorum. quia omnis doctrina
eorum non ad viventes refertur. sed ad mortuos tam eos quos colunt
quam illos quos decipiunt. Divisum est cor eorum. nunc interi
bunt. Ipse confringit simulacra eorum. depopulabitur aras
eorum. LXX. Diviserunt corda sua nunc peribunt. Ipse suffodi
et altaria eorum. affligentur tituli eorum. Tradunt hebraei
huiuscemodi fabolam. suspitionem suam scripturarum occasi
one firmantes. quamdiu et reges et populus pariter vitulos aureos
adorabant. et habebant in impietate consensum. non venit cap
tivitas. Extremus rex decem tribuum fuit osee. De quo scriptum est
quod fecerit quidem malum oseae in conspectu domini. sed non sicut
reges israhel qui fuerant ante eum. cuius nono anno salmanassar
rex assyriorum coepit populum israhel. et eduxit eos in assyrios.
et habitare fecit iuxta flumen gozan in civitatibus medorum.
Quaerit ergo quare sub pessimis regibus captivi non fuerint. sed
sub eo qui ceperat ex parte aliqua ad meliora converti. Ad
quod haec infert. excusabat se primum populus et dicebat
Regum paremus imperiis. nec possumus eorum resistere tiran
nidi. colimus vitulos quos adorare conpellimur. In diebus
autem oseae. ab eodem rege praeceptum est ne tanto studio vituli cole
rentur. sed qui vellet iret hierusalem. et in templo sacrifi
caret deo. huic aiunt sententiae populos contradixit.
Et hoc est quod nunc dicit. divisum est cor eorum. hoc est reges et

populi & nulla excusatione remanente. nunc interibunt & tradent ad eng captiuitati. Statim enim ut populus discessit a rege. uenit interitus dis cessit. Quodq; sequitur ipse confringet simulacra eorum. de deo dicit arasq; depopulabitur. Non quo dominus ipse propria hoc fecerit manu. sed quo per hostes uoluntas eius expleta sit. Diuisum est cor eorum. id est secorda diuisa. & contrariis repugnare sententiis. etiam ipsi non negant duo diuersa sentiunt. Unde dispergentur & confringet siue suffodit dominus simulacra. uel altaria eorum quae de suo corde finxerunt. & uastabit titulos quibus singulis suis appellantur nominibus. & uocauerunt nomina sua super terras suas. ut nequaquam christi ecclesiae. sed illius uel illius esse dicantur. Quia nunc dicent. non est rex nobis. Non enim timemus dominum. & rex quid faciet nobis. Loquimini uerba uisionis inutilis. & ferietis foedus & germinauit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri LXX. Propterea nunc dicent. non est rex nobis quia non timuimus dominum. Rex autem quid faciet nobis. Loquens uerba occasionis mendacis. disponit testamentum. oriet sicut gramen iudicium super desertum agri. Postquam confregerit dominus simulacra israhel. & depopulatus fuerit aras. uel statuas eorum. & extrema captiuitas uenerit. dicent. non est rex nobis. Et ne in longum tempus putent sententiam protelari. addidit. Nunc dicent quando uastantur quando sentient. ore aeregem ultimum a se esse sublatum. Ideo autem rex ablatus a nobis est quia non timuimus dominum uerum regem homo enim rex. nobis prodesse quid poterat. Dicite quod uultis errore succeres sus prestate. pollicimini uobis prospera quae uertentur in contraria. foedus feristis nequaquam cum deo sed cum mendacio & per foedus. quod LXX interpretatus testamentum germinauit. uobis non seges fecunda frumenti. non saltim iumentorum cibos ordeum non legumina uaria. non uineae fructus suos in musta desudant. non poma arbores germinabunt. quae humore terrae in uarios mutant sapores. sed oritur uobis amaritudo. immo amaritudinis iudicium. siue ΑΓΡΩΣΤΙΣ. quod latine in gramen uertimus. Est enim genus herbe

calamo simile quae per singula genicula fruticem sursum et radi
cem mittit deorsum. Rursusque ipsi frutices et uirgulta alteri
us herbae seminaria sunt atque ita in breui tempore si non imis
radicibus effodiatur totos agros ue pribus suis similes facit. Denique
etiam si siccae terrae aliqua pars dummodo geniculum habet super cultam
terram ceciderit omnia replet gramine. Haec diximus iuxta
LXX interpretes. Ceterum in hebraico ROS scriptum habet quod in
amaritudinem uertitur hoc est amaritudinis iudicium. De quo
et dominus loquitur in euangelio: In iudicium ego in mundum istum
ueni. Et alius scriptum est quod recipiant amplius iudicium. Disci
puli quoque contrariorum dogmatum cum eorum fuerint con
trita mendacia et ad lucem subuersae sero dicent: Non habemus
reges qui nobis prius imperauerant quibus decipientibus dominum non
timuimus. Quid enim uobis profuit eos sequi quorum in necessitate non
sensimus auxilium. Haec loquentur quaerentes aliquam excusationem
ut non per se sed per doctores pessimos errasse uideantur. Un
de et septuaginta uerba eorum excusationes falsas transtulerunt
quas propheta detestatur dicens: Ne declines cor meum in uerba ma
litiae ad excusandas excusationes in peccatis. Libenter ui
tiis nostris adplaudimus et superati uoluptatibus obtendimus
carnis infirmitatem aut dura maiorum imperia. Unde et uerba
et uisiones hereticorum inutiles erunt et ferient foedus ne
quaquam cum deo sed cum amaritudine. Quae cum dies iudicii ue
nerit germinabit super sulcos agri eorum. Ut qui seminauerunt
in gaudio metant in lacrimis qui riserunt fleant qui ha
buerunt consolationem lugeant. EXPL. LIB. SECUNDUS

EXPLANATIONUM IN OSEAE PROPHETA.

INCIP. LIB. TERTIUS. AD PAMMACHIUM

NON IGNORO PAMMACHI DIFFICILLIMUM ME DUODECIM
prophetarum opusculum cudere et de interpretatione latinis
et quod magis temeritatem nostram possit arguere quam scientiam p

uere· Sed q̄d tibi ostanti immo imperanti negare nihil possumus.
& p offerentium uiribus in gazophilaciū dī multoȓ diuitias
duo mulieris pauperis g̃ra superarunt· quicquid possumus
primū dnō· deinde tibi qui dies possumus· illiusq; semp uersiculi
recordamur· Pollio & ipse facit noua carmina· Cumq; apud
fautorē p iure amicitiae ēē te gaudeam· tacitum eruditionis tuae
iudicium ptimesco· magisq; te laudantē quā aduersarios detrahentes
metuo· Illis enim emulatio detrahit fidē· & non tā iudices quā
accusatores uocandi s̄· Tu autem· qui diliges· nequaquā p sonarū
sed rerū p̄mis sententiā· quāquā & amor recipiat errorē pulchrū
q; sit illud· θεοφ PACTIOY· q̄d tullius magis ad sensū quā ad
uerbū interp̄tatus ē· ΤΥΦΛΟΝ ΙΤΟ ΦΙΛΟΙΝ ΠΕΡΙΤΟ ΦΛΟΥΜΕΝΟΝ
id ē amantiū caeca iudicia sunt· Ad tamen in istā partem peccato
magis ut labar non odio sed amore· Tertiū in osee p phetā dictaui
librū· & ad uaccas bethabae usq; puenimus· nouisq; interpreta
tionis uela pendentib; tu debes illud p pheticū dicere a quattuor
uentis caeli ueni sp̄s ut celere cursu auros insidiantium sco
pulos transeuntes merces dominicas ex omni parte seuiente
naufragio ad portus tutissimos p feramus·

Vaccas bethauen coluerunt habitatores samariae·
quia luxit sup eum populus eius & aeditui eius sup eum exul
tauer̄ in gloria ei quia migrauit ab eo· Siquidē & ipse in assur
delatus ē munus regi ultori· Confusio ephraim capiet· confun
det isrl a uoluntate sua· LXX· Apud uitulū domus on̄ commora
buntur qui habitant in samaria· quia lux̄ populus ei sup eū
Et sicut inritauer̄ illū· & gaudebunt sup gloria eius quia
translata ē ab eo & ipsū in assyrios ligantes· Tulerunt mu
nera regi iarib· in domo ephraim suscipiet· confundetur
isrl in consilio suo· Quaesit bethauen p qua LXX transtuler̄
domū on̄ & quaesit rex iarib· qui interpretatur ultor·

sup plenius disputavimus. In bethaven igitur id est bethel vaccas
aureas coluerunt habitatores samariae quas cum inrisione non vitulos
sexus masculini sed vaccas id est feminas appellavit ut videlicet
israhel qui solitus erat deos vitulos nunc vaccas colerent. Et tuto ostendit
vaccas bethaven unum in bethel vitulum sentiendum. Quia luxit
luxit super eum populus sed super eo id est vitulo aureo. Quia
luxit populus quare aeditui eius super eo exultaverint. Tradunt
hebrei vitulos aureos a sacerdotibus furto esse sublatos et pro his
aereos et deauratos repositos. Cum igitur lugeret populus tempore
necessitatis et angustiae et iam vitulos aureos inter munera
caetera assyriis regibus et maxime regi sennacherib ab israhel
rege esse directos. Exultabunt aeditui quod fraus eorum nequaquam
possit argui vel reprehendi. Et hoc est quod ait aeditui eius
id est vituli super eo exultaverunt in gloria populi hoc est in vitulo
quem habebant pro gloria quia migrasset ab eo id est a populo et
translatus esset ad assyrios. Et ut sciamus antiquum hoc esse quod
dicitur post ipsum sequens versus ostendit. Siquidem ipse in assur
delatus est munus regi ultori. Statimque sequitur confusio
ephraim capiet et confundetur israhel in voluntate sua sive in consi
lio suo. Deprehensa enim fraus deauratorum vitulorum regis israhel
litteris indicatur unde se placere aestimaverant inde vel maxi
me confunduntur et offendunt eos quibus munera miserant
aestimantium non furto sacerdotum sed fraude regum atque
consilio hoc esse perfectum. Legimus in regum volumine regem
israhel manaem regem assyriorum phul mille argenti
talenta misisse ut esset manus eius cum eo id est ut praeberet au
xilium. Intelleguntur nulli arbitrantur et iam vitulos aureos esse
derelictos a patribus. In praesenti loco symmachus interpretatus est
ΤΩ ΥΠΕΡΜΑΧΟΥΝΤΙ id est propugnatori et defensori. Iuxta spiritalem
intellegentiam laborandum est quomodo omnia hereticis coap
temus. Vaccas bethaven sive domus ON quod interpretatur

labor coluerunt heretici. qui se in custodia mandatorum dei hoc est
samaria habitare iactabant. dieque iudicii quando germinabit
quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Lugebit populus
super eum. hoc est super uitulum et super dogma peruersum quod puta
bat deum. Sed et aeditui non dixi exultabunt. sed exultauerunt
ad preteritum tempus referens. super gloria sua. qua quondam glori
osa confinxerant. eo quod migrasset populus ad deum
siue quod ipsa gloria dei migrasset a populo. a quo fue
rat derelicta. Quicquid autem loquuntur heretici et pulcro
sermone conponunt. et mittunt munera regi suo diabolo.
ad illum cuncta referentes. unde confusio eos capiet ignominia et num.
et confundentur in uoluntatibus suis. Quidam et supra et in presenti
loco. in comentariis suis scripsit. Reliquid regem iarib. id est
ultorem christum intellegendum. quod nobis omnino displicet.
Impium enim est quod iuxta historiam intellegitur de rege
assyrio. iuxta tropologiam ad christum referri. Transire
fecit samaria regem suum. quasi spumam super faciem aquae.
et disperdentur excelsa idoli peccatum israhel. Lappa et tribu
lus ascendit super aras eorum. et dicent montibus operite
nos. et collibus cadete super nos. LXX. Proiecit samaria
regem suum. sicut gremium super faciem terrae et auferuntur
arae on peccata israhel. Spine et tribuli ascendent super al
taria eorum. et dicent montibus operite nos. et collibus
cadete super nos. Pro spuma quam septuaginta et theo
dotio. ΦΡΙΓΑΝΟΝ. id est gremium transtulerunt. aridas
herbas siccaque uirgulta. quae camino et incendio praepa
rantur. Symmachus posuit. ΕΠΙΖΕΜΑ. uolens ostende
re feruentes ole superiores aquas. et in spumam bullasque
surgentes. quas greci ΠΟΜΦΟΛΙΓΑΣ uocant. Sicut
igitur spuma quae super aquam est cito dissoluitur.
sic regnum decem tribuum uelociter finietur. et peri

igni uel sole

bunt excelsa . id ē bamoth de quib; scriptū ē. Uerūtamen adhuc
populus immolabat . & adolebat in excelsis. Ipsa autem excelsa
ōn sunt . siue aben . id ē idoli quod interpretatur inutile . quod ido
lū & inutile peccatum ē isrt. Dissipato autē idolo & excelsis ei .
Lappa & tribulus ascendit sup aras eorum . signū ultime soli
tudinis . ut ne pariet is quidē & extrema edificiorum uesti
gia relinquant. E o tempore dicent . montibus operite nos . &
collib; cadite sup nos. Quod dns in ultimo tempore captiuita
tis iudaice . dicit ēē conplendū . Quicquid ergo nunc contra
decē tribus siue contra omnē dicitur isrt sciamus. TYTTNCDC
etiā ad totum populū posse transferri . Ut quando romani
coeperint hierusalem & subuerterent templum . siue cū iudicii
dies uenerit . Ut alii suspicantur . dicant magno (ho) errore metu
entes . operite nos montib; . & collib; cadite sup nos. Mori magis
optantes quam cernere que adferunt mortē. Sed & spitalis ne
quitiae samaria . quae se a populo dī diuiserat . fecit regem suū
transire uelociter . sermonē uidelic& hereticorum atque doc
trinam . quasi spumā siue gremium super faciem aquae . Quorū
aliud dum uidetur repente dissoluitur . aliud facile ē tollere
de aquarum summitatibus . & ignē mittere . Tales sunt here
tici spumantibus uerbis tumentes . & arsura precepta xpi baptis
mate ac sermonibus illius commiscentes. Quae omnia pertran
sibunt & uerba magnificentia in quibus laborauerunt qđ
interpretatur ōn . illico dispergentur in quibus pecca
uit isrt. Tantaque erit solitudo doctrine pessime . ut spine
& tribuli ascendant sup aras eorum. Spinas & tribulos ibi nasci
ubi agrorum nulla cultura ē . omnibus pat&. Iste spine sunt
quae suffocant sementem . & crescere non sinunt quae nas
cuntur . in manu temulenti quas pro uuis fecit isrt. Dns
enim expectauit ut facer& uuas . & fecit spinas siue
labruscam habentē uuae similitudinē & amaro gustu

uescentium orator quentem; Ideo cum uidienit tempus aduenerit. & fuerint cuncta subuersa. dicent montibus quos prius excelsos putabant. & magistris quondam suis operite nos. colli bus cadite super nos. Sed quia in montibus posuit operite. & in collibus cadite. sacratius aliquid explanandum est. Montibus id est eis qui ueram habent. et non fictam altitudinem. dicent operi te nos. Beati enim quorum optae sunt iniquitates. & collibus qui non habent altitudinem naturalem quos dudum putabant habere aliquid summitatis. loquentur cadite super nos

Montes enim operient. & colles cadent. Haec autem fi ent pre pauore & incredibile formidine. per quam & mon ter & colles humiliabuntur. Ex diebus gabaa peccauit isrl ibi steterunt non conprehendit eos in gabaa proelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos congregabuntur super eos populi. cum corripientur super du as iniquitates suas LXX. Ex quo colles sunt peccauit isrl ibi steterunt non conprehendit eos in colle bellum super filios iniquitatis. uenit ut corrumperet eos. & congregabun tur super illos populi. quando correpti fuerint in duabus iniquitatibus suis. Ex eo die quo uxorem leuitae turpiter at que crudeliter interfecit beniamin. in urbe gabaa peccauit omnis isrl; Non quia ulturem iniuriam & scelus sanguine uin dicauit. sed quia dolore maritali prius iit ad pugnam. & sacrilegium in dominum suum noluit uindicare. Eo quod in domo michae ephod. et therafim. quae idolis adorabantur neglexerint

Hic igitur stetit isrl. ibi suum repressit gradum neultra ambu laret in uiis domini. Ideo non eos conprehendit. propter gabaa pelium. siue captiuitas. Sicut ipsi putant; bi enim bene fecerunt. ut persequerentur filios iniquitatis. Sed corri piam inquit eos atque erudiam tota mei animi uoluntate. & congregabo aduersus illos populorum multitudinem.

quia duas fecerunt iniquitates. uindicando hominē & di sui iniuriā
neglegendo. Siue duas iniquitates. q primū peccauerunt in idolis
michae. secundo in uitulis hieroboam. uel certe duas iniquitates
duos uitulos. Samariae in dan & bethel. possumus duas iniquita
tes appellare. De quib; & hieremias loquitur. Duo & pessima fec
populus meus me dereliquer̄ fontē aquę uiuę. & foder̄ sibi lacus
contritos. qui n̄ possunt aquas continere. Haeduae iniquitates.
contra duo decalogi erupere pcepta. in quibus dicitur. Ego dñs
ds tuus. Non erunt tibi dii alii absque me. LXX. Gabaa colles int
ptatur. a dieb; ergo collium peccauit isrl. quando montes ecclae
dereliquid. & ad colles siue cliuos descendit hereticos doctiorem
se putans quā ecclā ē. & sublimius aliquid repperisse. ibi steter̄.
hoc ē in errore pseuerauer̄. Quodq; sequitur. Non conpbendit
eos in colle pliū. quidā sic intptati sunt. Qui agenuer̄ filios
iniquitatis. & de eccla recedentes ceper̄ ēē in collibus. Cumq; pse
cutio uenerit. Non eos conpbendit pelium diabolo suos inpugna
re nolente. Alii itaq; m̄ ex diebus collium peccauit isrl. & ibi
stetit & ultra ambulare non potuit. Nonne oportet eum in col
libus a pelio conpbendi. nonne debent pugnare aduersum eū
uiri ecclesiastici. ut illos destruant sup filios iniquitatis. qui
si fuerint conpbensi. & superati. ultra generare non poter̄.
Simulque dns pollicet̄. quod corripiat eos atque erudiat. ut cū
superati fuerint magistri congregentur aduersus eos discipuli
sui. quos ante deceperant & uideant correptionem. propt duas
iniquitates. quia & ecclam fontē dni reliquerunt. & foderunt
sibi lacus contritos. speluncas scilicet hereticorum. qui n̄ pos
s aquas id ē doctrinā saluatoris & sacramtū baptismi continere.
Ephraim uitula docta diligere trituram. & ego transiui sup pul
chritudinē colli ei. & ascendā sup ephraim arabit iudas.
confringet sibi sulcos iacob. LXX. Ephraim uitula siue uacca
& enim q hebraice dicit egla id ē ΜΟCΧΑ ΕΤ ΔΑΜΑΛΙC.

utrumque significat. Ephraim ergo uitula edocta diligere
conteptionē. Ego autē ueniā super pulchritudinē colli eius. su
ꝑ ponā ephraim. & reacebo iudā roborabit sibi iacob. Locus
iste. immo omīa quae hoc capituli sequuntur. magnis obscu
ritatibus inuoluta sunt. Unde & nos. qui explanare conamur
& prudens simul lector adtendat. ut si nō ueritatē quod diffi
cillimum ē. saltim suspitionē uerisimilium inuestigare
ualeam. hanc. Habet consuetudinē sermo diuinus. ut per tro
phologiam & metaphoram historiae exprimat ueritatem.
Igitur ephraim similis ē uaccę. t uitulę quae diu uertute sua
didicī areā terere. & ferreos orbes sup aceruos frugum
trahere. Ut paleae a tritico separentur. & nō solum didicē
uerū nimia consuetudinē cepit amare. quod docta ē. Et
ego inquit transiui sup pulchritudinē colli eius. uerbū hebra
icū abarthi. id ē transiui. maxime quando ad ō dicitur.
reꝑ plagas & aduersa significat. Deniq; & exterminator in ae
gypto transisse memoratur. Quia ergo ephraim uacca t
uitula diligit areā terere. ego inquit transiui sup pulchri
tudinē colli eius. & tumentes ceruices cū tauros iugo inposito
edomui. quid memore legis iugū. Ipse ascendit sup eam.
& meita labore laborante iudas hoc ē duae tribus. coeper
arua scindere uomere. & in sulcos terrā declinare.
Post arante autē iugū ephraim & arante iuda confregit sibi sulcos
iacob. Hic iacob ad distinctionē isrt & iudę. duodeci tribus
intellegamus qd coeperint aratris glebas frangere. traque
cōminuere. ut emollita recipiat semīte. & fecunda ꝑ modicū
seges pullulet. Pro tritura uel area. contentionē lxx transtu
ler. et ē sensus. Qui ephraim nō uult legis iugū recipere. Ego
transibo & ascendā sup pulchritudinē colli ei. & discat con
tentiosa uacca atq; lasciuiens laborare. quod non uult.
Iudas autē arabit sponte sua. qui habet templum & moratur

in lege. ut totis civitatum duodecim trib; arva p̄ parent adseren
dum. Quodque sequitur iuxta eosdem septuaginta. suppo
nā ephraim & reticebo iudā. roborabitur sibi iacob. Hic eē
sensus. Potest ephraim qui contentiosus ē & ñ vult legis
onera portare inponā captivitatē. Iudā autē parūper relinquā.
& nihil loquar de eo. Quicūque autem tam de ephraim. quā de iuda mea
p̄cepta servaverit. roborabitur sibi. & vocabit̄ iacob secundum
ΑΝΑΓΩΓΗΝ. Hoc dici potest quod ephraim qui eruditus fuit
legi di. ut teneret arcā scripturarū & meditaret̄ in ea die ac nocte.
coepit diligere contentionē. & iugū legis abicere. & conten
dere contra ecclesiasticos. in subversione audientium. Un
de dn̄s elevatā cervicē. & sibi sublimia p̄mittentē. vel iugo p̄
met. vel ipse transiens calcabit pedib; suis. & ascendet super eū.
ut sciat se habere dn̄m. Iudas autē hoc ē ecclesiasticus arabit in
cepto opere p̄severans. sive reticebo inquit iudā. Non enim
sani indigent medico. sed hi qui male se habent. Iacob vero. int
p̄tatur subplantator. Et cottidie subplantat vicia atq; pec
cata. & accipit primitiva fratris sui. & heres patris posses
sionis ē. & dormivit in bethel. quod int̄p̄tatur domus dī. Sul
cos glebasque confringit. ut mollis inlactata semen t̄ra suscipiat.
& faciat centū modios hordei. sicut habet̄ in hebreo centuplum
Neq; enim credendū ē. qđ patriarcha isaac hordeo studuerit
& non frumento usque hodie. Vir ecclesiasticus iacob. gle
bas historiae. & litterę duritiā confringit in partes. & spiri
taliter dividit. ut possint fruges reddere spiritales. Quod
quidem & dn̄m fecisse legimus. ut quinque legis panes. quos inte
gros populus comedere ñ poterat. in frusta concrepuerit. ut p
apostolorū manus. vescendos credentibus daret. Quod autē
dicit iuxta septuaginta. roborabitur sibi iacob. ostendit sibi
omne laborantē laborare. ut fructus capiat semp̄ttnos. Se
minate vobis in iustitia. & metite in ore misericordiae.

Innouate uobis nouale. tempus autem requirendi dominum cum uenerit.
qui docebit uos iustitiam. LXX. Seminate uobis in iustitia. uindemi
ate fructum uitae. Inluminate uobis lumen scientiae. quaerite dominum
donec ueniant fruges iustitiae uobis. Seruat ab agricolis semel co
eptam translationem. Dixerat ephraim uitulam edoctam trituram amare
ui ac diligere. et se ascendisse super collum eius. et arasse iudam. et confre
gisse sulcos siue glebas iacob. Nunc praecipit ut seminent sibi
per paenitentiam. et seminent in iustitia. id est in lege. metantque
in misericordia. id est in gratia euangelii. Ibi enim oculum
pro oculo. dentem pro dente. Hic legimus qui te percusserit in dex
tram maxillam. praebe ei et alteram. Cumque seminaueritis in
iustitia. et messueritis in misericordia. innouate uobis laeta
noualia. Reddit que causas. cur seminent. cur metant. cur
innouent laeta noualia. tempus inquit requirendi dominum est.
Cum uenerit christus atque saluator. qui docebit uos iustitiam quam nunc
speratis in lege. Finis enim legis christus ad iustitiam. omni ope
ranti bonum. Pro eo quod nos diximus metite in ore misericordiae
LXX transtulerunt. uindemiate in fructum uitae. Magisque semini
conuenit messio quam uindemia. Fructus autem uitae ipse est
qui et lignum uitae. Et pro eo quod nos posuimus innouate uobis
nouale. illi uerterunt inluminate uobis lumen scientiae. ut
ex operibus atque mandatis. legis notitiam habere mereamur.
Iuxta illud quod et in quodam libro legimus. desiderasti sapientiam
serua mandata. et dominus dabit eam tibi. Qui enim mandata
in opera uerterit. seminat in iustitia. et metet fructus uitae.
Unde et alibi legimus. mandatum domini lucidum. inluminans o
culos. Et esaias ad dominum dicit. lux praecepta tua super terram.
Et in alio loco. a mandatis tuis intellexi. His quoque qui ab ec
clesia separatis. et falsum sibi christianorum nomina assumunt. praeci
pitur ut agant paenitentiam. et utrumque recipiant testamentum.
In ueteri in iustitiam seminent. in nouo metant misericordiam.

& inluminent sibi lumen scientiae. siue innouent sibi noualia. &
requirant dnm. qui docere eos potest ueram iustitiam. falsosq;
magistros destruant. a quibus non discunt iustitiam sed iniquitatem
Arastis impietatem. iniquitatem messuistis. comedistis frugem mendacii;
LXX: quid retacetis impietates. & iniquitates eius uindemiastis.
comedistis fructum mendacem. Cogor contra uoluntatem meam
sepius de hebreae linguae proprietatib; disputare. Neque enim
rethorum more sententias repetimus. uerba construimus. & au
dientes uel legentes in laudes nras declamationi bus suscita
mus. sed quae aliquando obscura sunt maxime alienae linguae. hominib;
explanare nitimur. Supra ubi nos interpretati sumus. arabit iudas.
in hebraico legitur. HIEROS. Per ioth primam litteram. quam sep
tuaginta. uau. putantes. interpretati sunt & tacebo. Nunc quoq; in he
braico scriptum est. HARASTHEM. quod nos uertimus arastis. pro quo LXX
transtulerunt. quid retacetis. simili errore quo supra silentium. pro aratione
interpretantes. Est autem sensus iste dictorum. Super collum utile
ephraim contentiose amantisq; trituram. ego transiui. & ego ascendi.
ut araret iuda. & confringeret sulcos iacob terere & aream. &
solis terre ferre calorem. Monuiq; eos. ut seminarent in iustitia.
& meterent in misericordia. & facerent sibi noualia. tempusq; requi
rendi dnm. illud est cognoscerent. quo uenturus est. qui doceret nos
iustitiam. Me haec iubente & uolente. deletis noualibus fructus
iustitiae ac misericordiae accipere. Arauerunt impietatem.
quae gerunt impie contra dnm. Relinquentes creatorem. & colentes
idola. & messuerunt iniquitatem. De malo semine malas fruges
recipientes. de quibus fecerunt. non solum panem subcinericium.
sed fraudolentum atq; mendacem. qui uana spe deciperet co
medentem. Istius modi sunt heretici. qui arant sermone com
posito. & protegunt. uel tacent impietatem. ne impietas esse
uideatur. sed credatur pietas. Unde qui dixerunt in corde suo non est
ds. corrupti sunt. & abhominabiles facti sunt. & messuerunt.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

siue uindemiauer̄ iniquitates. Quomodo enim radix omnium
malorum. ē auaritia. sic peccatorum scelerūq; cunctorum radix
ē impietas. Quam qui arauerit siue seminauerit. metet iniquitates.
Qui igitur arauerunt impietatem. & messuerunt iniquitates
comeder̄ fructū mendacii. Omnia quae falsa sunt deceptis po
pulis p̄dicantes. ut non quaerant panē uerum qui de caelo descen
dit. sed panē mendacii. qui suffocat & interficit deuorantes.
Quia confisus es in uiis tuis. in multitudine fortiū tuorum.
consurg& tumultus in populo tuo. & om̄s munitiones tuae
uastabuntur. sicut uastatus ē salmana domo eius. qui uindi
cabit baal in die proelii. matre sup filios allisa. sic fecit
uobis bethel a facie malitiae nequitiarū urarum. LXX.
Quia sperasti in curribus tuis. in multitudine fortitudinis
tuae. consurg& p̄ditio in populo tuo. & omā murata tua habe
bunt sicut principes salman. de domo hierobbaal in diebus
belli matrem sup filios alliserunt. sic faciā uobis domus isrl̄
a facie malitiarū urārum. Ideo comedetis frugē mendacii
& in cunctis quae uel posuistis. spes uob̄ uana decipit. Quia con
fisus es ō ephraim in uiis idolatriae tuae. haec enim uia etu
& in multitudine fortiū tuorum. n̄ in dō habens spem.
sed in exercitus robore. Itaq; consurg& tumultus in po
pulo tuo. quod hebraice dicitur. sicon. id ē sonitus. & fre
mitus. ululantis exercitus. quib; clamantib; om̄s munitio
ones tuae uastabuntur. & ea quae munita arbitra
beris. Et tota patebunt hostib; & sic uastabuntur. quo
modo uastatus ē atq; contritus salmana. princeps ma
dianitarū. qui interfectus ē a domo hierobaal. h Anidu
biū qui in gedeonē significat. qui ex eo quod destrux
fanū baal. lucūq; succidit. & ille re eum uindicare n̄ po
tuit. cognomentū. hierobaal sortitus ē. id ē ulcisca
tur sebabal. Ut quomodo salmana interfecit filios corā matrib;

ipsis quoque matribus deinceps interfectis sic et filii tui o ephraim
tempore interficientur. qui et ipse trucidandus est. Quaerimus ubi
scriptum est. quod salman matrem super filios occiderit. legimus
in iudicum libro. loquente gedeon. ad principem madian.
quomodo absque liberis fecit gladius tuus multas matres. sic sine filiis
erit inter mulieres mater tua. Sicut igitur uastatus est salman
ab hierobaal. quem male quidam arbitrantur hieroboam filium na
bat. qui de decem tribubus praefuit. et uastatus est. Ut in hebraico conti
netur ab arbel. id ipsum significante quod et hierobaal.
Sed breuiori desertiorique sermone sic fecit uobis o israhel.
a facie malitiarum uestrarum bethel. in qua uitulum aureum
posuistis et estis uenerati aegyptios deos. Pro bethel quod interpretatur
domus dei. lxx transtulerunt. Domus israhel. quod in hebreo
penitus non habetur. Euasimus utcumque de confragosis lo
cis. nunc in altum uela tendentes allegoriae pelagus transe
amus. Quia confisus es o israhel ephraim in uiis tuis. siue in curribus
tuis. de quibus scriptum est. hii in curribus et hii in equis. nos autem
in nomine domini dei nostri magnificabimur. Et confisus es in multi
tudine fortitudinum tuorum. quos tibi falsa scientia roborasti. ideo con
surget tumultus. et sonitus in populo tuo. Quicquid enim lo
cuntur non habent uocem Sententias explicantem sed tumultum
clamoremque et sonitum. et omnes munitiones tuae. siue quae muratae
sunt uastabuntur. Non enim testimoniis scripturarum sed arte
dialectica. et argumentis philosophorum. munitae sunt atque
constructa. Sicut uastatus est quondam salmana a gedeone matre
super filios interfecta. Cuius historiae. et octogesimus secundus
psalmus meminit ubi inter ceteros duces madian: etiam salman
fuisse commemorat dicens. Fac eis domine haud dubium quin eos signi
ficet. qui contra deum inierunt pactum. siue testamentum. sicut
madian et sisarae. et post reliqua. pone inquit principes eorum.
sicut oreb. et zeb et zebee. Et salmana omnes principes eorum

qui dixerunt: hereditate possideamus sanctuarium dei. Et in hoc psalmo
duces heretici discribuntur, quia altare dei sibi uindicare co-
natis. Quodque sequitur: sic fecit uobis bethel a facie mali-
tiae nequitiarum uestrarum, proprie hereticorum principibus compara-
tur. Qui de his fecerit bethel, quam ipsi uocant bethel hoc est domum dei,
et falsam ecclesiam. Et est sensus: sic uobis faciet ecclesia uestra quam
uocatis domum dei. Ceterum ex quo a uobis tenetur, appellanda est
bethauen id est domus idoli, propter multitudinem malitiarum uestrarum.
Sicut mane transiit, pertransiit rex israhel. quia puer israhel et dilexi eum, et ex aegyp-
to uocaui filium meum. Uocauerunt eos, sic abierunt a facie eorum.
baalim immolabant, et simulacris sacrificabant. LXX
Mane proiectus est rex israhel, quia paruulus israhel, et ego dilexi eum,
et ex aegypto uocaui filios eius. Sicut uocaui eos, ita abierunt
a facie mea. Ipsi baalim immolabant, et sculptilibus adolebant
incensum. Diuersis figuris eundem explicant sensum.
Qui supra dixerat transire fecit samaria regem suum quasi spu-
mam super faciem aquae, eo quod spuma et bullae in aquarum
summitatibus natantes celeriter dissoluantur. Nunc eandem
rem sub alia ponit similitudine. Sicut enim aurora
et diluculum et principium diei quod appellatur mane inter noc-
tem solisque uicinia transit celeriter, ut aut finiatur nox
et clarescat dies, sic rex israhel id est decem tribuum uelociter tran-
siit. Exponitque beneficia quae in ipsum contulerit deus.
Dum inquit esset puer et paruulus, et captus in aegypto pharaonem tene-
retur, in ante eum dilexi, ut mitterem seruum meum moysen,
et ex aegypto uocarem filium meum. De quo dixi in alio loco: fili-
us meus primogenitus israhel. Et quia israhel, quia puer israhel sin-
gulariter quidem dicitur, sed pluraliter intellegitur, quomodo
et populus et ephraim et iudas, siquidem in numero singulari
multitudinis est numerus, qui hoc numero continetur. Ueteris
recordatur historiae, quid uocauerit quidem eos per moysen.

& aaron. qui uocauer eos. ut egrederentur de aegypto. Ipsi uero
uocati. ab eis recesser. a facie eorum uertentes eis terga. & mutis du
ritiā. gestu corporis indicantes. Nec eis sufficit uocantes con
temnere. nisi immolaret baal & sculptilibus. siue simulacris
adolerent incensum. Adorasse eos baal. Primū. sub achab
rege isrt legimus. qui sidonii regis filiā hiezabel duxit uxorem.
& babylonium ac phoenicis. idolum transtulit in samariam.
Ergo distantia peccata tēporibus. uno sermone coniungit. quo
modo primū uocati sint de aegypto. & appellati filii. Deinde
in solitudinē recesserint a dō. beelphegor magis colentes quā dōm.
Et postea intra scā. baalim & astaroth. & ceteris idolis seruierint.
& transire hereticos instar diluculi. & regē eorum diabolum
uel heresiarchā intellegimus. quos in infantia quando crediderūt
in ecclā. & erant paruuli. & xpi nomine censebantur. Dilexit dš.
& uocauit illos de tribulatione. & tenebris aegypti. Uocauit
autē p apostolos & doctores ecclę. Cumq; a meis inquit ducibus
sint uocati recesser a facie eorū. & adorauer beelphegor. hoc
ē. suis uiciis. & libidini seruier. & postea immolabant baalim
& simulacris. quae sibi confinxerant. Singuli enim hereticorum
habent deos suos. & quodcūque simulauerint. quasi sculptile colunt
atque conflatile. Pro eo quod nos diximus ex aegypto uocaui fi
liū meū. lxx transtuler. & ex aegypto uocaui filios eius. qd in he
braico non habetur. Nulliq; dubium ē. matheum de hoc loco sūp
sisse testimoniū iuxta hebraicā ueritatem. Ergo qui detrahunt
nrae translationi. dent scripturā. de qua euangelista hoc testi
monium sumpserit. & interpretatus sit in dno saluatore. quando de
aegypto reductus ē. in terrā isrt. Et cū inuenire nequiuerint.
desinant rugare frontē adducere supciliū. crispare nares
digitis concrepare. Hunc locū. in septimo uolumine. iulianꝰ
augustus. qd aduersum nos. id ē xpianos euomuit. calū
niatur & dicit. quod de isrt scriptū ē. Matheus euangelista.

ad xp̄m transtulit. ut simplicitati eorum. qui de gentibus credi-
derant. inluderet. Cui nos breuiter respondebimus. primum mathe-
um euangelium hebreis litteris edidisse. quod non poterant legere. nisi
hi qui ex hebreis erant. Ergo non propterea fecit. ut inluderet ethnicis.
Sin autem hebreis inludere uoluit. aut stultus. aut imperitus fuit.
Stultus si apertum finxit mendacium. imperitus. si non intellexit
de quo haec dicerentur. Stultitiam ipsum uolumen excusat. quod pru-
denter. ordinateque compositum est. Imperitum non possumus dicere.
quem ex aliis testimoniis scripturarum scientiam legis habuisse
cognoscimus. Superest ut illud dicamus. quod ea quae typikos
praecedunt in aliis iuxta ueritatem. et adimpletione referantur
ad xp̄m. quod apostolum in duobus montibus. sina et sion. et in
sarra. et in agar fecisse cognoscimus. Neque enim non est sina
mons. et non est sion. non fuit sarra. et non fuit agar. quia haec
apostolus paulus ad duo retulit testamenta. Sic igitur hoc quod scrip-
tum est. paruulus israhel et dilexi eum et ex aegypto uocaui filium
meum. Dicitur quidem de populo israhel. qui uocatur ex aegyp-
to. qui diligitur. qui eo tempore post errorem idolatriae. quasi in-
fans et paruulus est uocatus. sed perfecte refertur ad xp̄m.
Nam et isaac in typo xp̄i fuit. quod futurae mortis ligna sibi
ipse portauerit. et iacob qui aliam dolentem oculos. et rachel
pulchram habuerit uxorem. In lia quae maior erat. caecitatem
intellegimus synagogae. in rachel pulchritudinem ecclesiae.
Etiam qui ex parte typi fuerunt domini saluatoris. non omnia quae
fecisse narrantur. in typo eius fecisse credendi sunt. Ty-
pus enim partem indicat. Quod si totum praecedat in typo.
iam non est typus. sed historiae ueritas appellanda est. Haec
breuiter ut in commentariis diximus. Nunc ad reliqua curra-
mus. Et ego quasi nutricius ephraim. portabam eos
in brachiis meis. et nescierunt quod curarem eos. In funicu-
lis adam traham eos in uinculis caritatis. Et ero eis

quasi exaltans iugum super maxillas eorum. et declinaui ad eum
ut uesceretur. LXX. Et ego conlocaui ephraim. suscepi eum super bra
chium meum et non cognouerunt ut sanarem illos. In correptione homi
num extendi eos in uinculis caritatis meae. Et ero illis quasi dans
alapam. homo super maxillas eius. et respiciam ad eum praeualebo ei.
Multum inter se hebraicum et LXX interpretum editio dissonat.
Temptemus igitur iuxta hebr(aeos) historiam et iuxta LXX ΑΝΑΓΩΓΗΝ
texere. Qui supra dixerat puer israhel. et dilexi eum. et ex aegypto
uocaui filium meum. et postea intulit quod prouocauerit nefas.
baalim immolabant. et simulacris sacrificabant. Nunc narrat
quo israhel amore dilexerit. Secundum illud quod in deuterono
mio legitur. portauit te dominus (deus tuus) ut solet homo gestare paruu
lum filium suum. in omni uia per quam ambulasti donec uenires ad
locum istum. Et in alio loco. expandit alas suas et adsumpsit
eum. atque portauit in humeris suis. Ego inquit qui pater eram
nutricius factus sum. et paruulum meum in ulnis meis ipse porta
tabam. ne lederetur in solitudine et ne aestu uel tenebris terre
retur. In die nubes eram. in nocte ignis columna. ut quos prote
xeram. meo inlustrare et sanare lumine. Cumque peccassent
et fecissent sibi uituli caput. dedi locum paenitentiae. et igno
rauerunt quod curarem eos. et uulnus idolatriae xl annorum
spacio obducerem. et pristinae reddere sanitati. Curaui autem
eos per funiculos. et uincula caritatis. quibus (mihi) abraham isaac
et iacob adstrinxeram. Pro adam enim aquila et symma
chus. et LXX. et theodotio uniuersi homines transtulerunt.
ut dicerent in funiculis hominum. Traham eos in uinculis
caritatis. Quodque sequitur. ero eis quasi exaltans iugum.
pro quo interpretatus est symmachus. et putaueris quod inponerem
iugum super maxillam eorum. Dupliciter accipitur. aut abstuli
ab eis iugum cunctarum per circuitum nationum. aut legem eam
qua(m) (grauissi)simum iugi pondus arbitrati sunt. Et dedi ei escam.

manna in deserto quo uesceretur. hoc est enim quod ait. declinaui ad eum ut uesceretur. pro quo interpretatus est symmachus. et declinaui ad eum cibos. Non quod dominus ad eum declinauerit. sed quod cibum manna ad eum fecerit declinare. Aliter. in mansuetudine duxi eos. et tam clemens pastor fui. ut morbidam ouem humeris meis ipse portarem. Ipsi uero ignorauerunt quod me a illos passione curarem. Et quia amator sum omnium hominum. trahere eos ad credendum in uinculis caritatis. Iuxta illud quod in euangelio scriptum est. nemo uenit ad me. nisi pater qui misit me. traxerit eum. Et arbitrati sunt iugum meum leue esse. grauissimum. Et declinaui ad eos descendens regna celorum. ut cum eis uersarer. adsumpta forma hominis. siue dedi ei sensum corporis mei. ipse et cibus. et conuiua. Transeam ad intellegentiam spiritalem. iuxta LXX. dumtaxat interpretes. Ne si utrumque. et secundum historiam et secundum ΑΝΑΓΩΓΗΝ uoluerim exponere. tendam libri magnitudinem. Illis immolantibus baalim. quae de suo corde finxerant. et me uocantem fugientibus a facie mea. Itaenim LXX continetur. ego clementissimus dominus. ligabam pedes ephraim. ne a me longius fugeret. hoc enim significat ΣΥΝΕΠΟΔΙΖΑ. Ligabam autem. testimoniis scripturarum. et disputatione magistrorum ecclesiae. ut legatos per patientiam. suis brachiis continerem. non intellegentes quod patientia domini. salutis eorum esset occasio. Unde in correptione hominum. uidelicet magistrorum. qui eos desperant. contractarum per fidei frigore. extendi calore fidei. Ut quasi repugnantes uinculis meae dilectionis adstrinxi. et quando sua sponte currebant. sed uincti funibus trahebantur. Paulo lo tum maxillas eorum alapis uerberaui. non puniens. sed corrigens. et emendans. Iudex lacerat carnes. torquet funiculis. flagellis atque ignibus cruciat. Quia autem pater est lasciuientem filium. palma percutit manu. Et pulchre. non dixit eos alapas uerberans. sed quasi homo qui maxillas manu percutiens.

Percutit autem dš filios aberrantes. cōminatione poenarū.
euangelica lectione. & testimoniis pphęarū. Cūq; sic pcus
serit in maxilla. ut hereticū panē atq; doctrinā. excutiat de ore
polluto. tunc respicit ad eum. dicente sibi filio uerberato. res
pice in me & miserere mei. Et iterū respice. & exaudi me dne
dš meus. Cūque eos respexerit pualebit. siue pderit eis.
id ē superabit aduersarios. Et de fugitiuis seruis faciet.
siue dabit eis uerū & dulcē cibū. qui prius hereticoru mdata
& cibos amarissimos deuorabant. Non reuertetur intra aegypti.
& assur ipse rex eius. q noluer con uerti. Coepit gladius in ciui
tatib; eius. & consumit electos eius. & comedit capita eorū. &
populus mš pendebit ad reditū meū. Iugū autē inponitur ei
simul. qd non auferetur. LXX. Habitabit ephraim in aegypto.
& assur ipse rex eius. q noluit conuerti. Et infirmatus ē gladi
us in ciuitatib; ei. & requieuit in manib; illius. & comedent de
cognationib; suis. & populus ei suspensus ē. ex incolatu suo.
& dš sup ptiosa eius irascetur. & n exaltabit eum. Quando dicit
n reuertetur intra aegypti. ostendit qd reuerti cupiat. sed ire n pos
sit. Reuerti autem cupiebat isrl. ad aegyptios auxiliū flagitans.
sed possessus ē ab assyrio. qui coepit eū. & dominatus ē illius siu
reuecteris. Et hoc passus ē quia conuerti noluit. neq agere pe
nitentiā. Uel certe dicamus. qd reuersus sit intra aegypti. quan
do aegyptios intra sca adorauit deos. & illo sensu accipiendū.
quo supra dictū ē. Aegyptū inuocabant. ad assyrios abierunt.
Coepit itaque gladius in ciuitatib; eius. siue irru& ut intpta
tus ē aquila. aut uulnerabit͛ ut symmachus transtulit. Et
uide quantū pondus sit miseriarū. ut n agri nec possessiones
ac rura uastentur. sed medias ciuitates hostis introeat. & con
sūmat electos ei. siue brachia illius. ut intptatus ē symma
chus. qd hebraice dicitur baddau. Cūq; consupserit gla
dius electos & principes siue robur exercitus. & deuorauerit

uel capita uel consilia eorum. ut non possint aliquod inuenire psidi
um. Tunc e plebs miserabilis quae ad me reuerti noluit. meum ad redi
tum praestolabitur. & sero agit paenitentiam hostibus cuncta uastantibus.
Itaque quia peccata grandia. grandibus sunt punienda suppliciis. inpo
nit eis qui relicti fuerint de populo. Regem eorum ac principibus
Assyrio mucrone truncatis. iugum grauissimum seruitutis. Et
inponit pariter quod dominus auferet. iuxta litteram. nisi spiritaliter
tollatur in xpo. Iuxta LXX. habitauit ephraim in aegypto.
terram sanctam habere se dicens. & ecclesiam domini saluatoris. se uitiis
atque peccatis. & peruersitate fidei. semper in aegypto commoratus est.
Quia igitur habitauit in aegypto sensus magnus. assyrius est
rex ei. noluit enim reuerti ad ecclesiam. & uirtute perdita id est xpo.
qui est dei uirtus & dei sapientia. semper in langore uersatus est. Et
infirmatus fuit. cunctis demonibus ac perturbationibus subiacens.
Idcirco gladius hoc est sententia spiritalis uel sermo ecclesiasticus uiri
uastans atque debellans. semper uersabitur in urbibus eius. quas im
pie extruxit contra deum. Et ipse gladius requiescet in mani
bus eius. ut occisus ab alio. alium non possit occidere. nec contra ad
uersarium leuare manum. Denique recipient & uorabunt. secundum
induc tū consilia sua. Infelix autem populus & uulgus indoctum suspira
bit antiquam patriam. & captum se esse sentiet. siue pendebit in incola
tu suo. nesciens quid agat. & quo uestatur ignorans. ds uero su
per pretiosa eorum. Aurum uidelicet & argentum. quae acceperant ab eo.
de quibus saepe diximus irascetur. & nequaquam liberabit eum. qui suo
uitio corruit. Hoc iuxta LXX. eundem autem sensum. & hebraico coap
tabimus. Quomodo dabo te ephraim. protegam te israhel. quomo
do dabo te sicut adama ponam te ut seboim. Conuersum est in me
cor meum pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furo
rem irae meae. Non conuertar ut disperdam ephraim. quoniam deus
ego sum & non homo. in medio tui sanctus. & non ingrediar ciuita
tem. LXX. Quid tibi faciam ephraim. protegam te israhel. quid faciam tibi

sicut adamā ponam te. & sicut seboim conuersū ē cor meū. simul
conturbata ē penitudo mea. Non faciā iuxta irā furoris mei. nec
relinquā ut deleatur ephraim. quia ds ego sum & non homo. scs
& n̄ ingrediar ciuitatē. In eo loco ubi nos & lxx int̃ptati sumus.
p̃tegā te isrt. in hebraico scriptū ē. AMAGGENETH. quod aqui
la transtulit ΕΓΡΕΩϹΩϹΕ. id ē scuto te circūdabo. Quod
cum in bonā partem putaremus intellegi. & significare p̃tec
tionē. ex editione symmachi. contrarius nobis sensus subicit
dicentis. ΕΚΔΟΤΟΝ ΑΩϹΕ. id ē tradā te. Ex translatione
quoq; theodotionis non p̃spera. sed aduersaria demonstrant
ΑΦΟΠΛΙΩϹΕ. quod significat nudabo te. & auferā a te
ΟΠΛΟΝ. hoc ē scutū. quo te ante p̃texerā. Et hic sensus
magis conuenit. dno cōminante. Quod igitur dicit. hoc ē
quod noluerunt conuerti. & assur factus ē rex eorum. deuo
rabitq; gladius & urbes & principes & populū. & inponet
eis iugum. quod n̄ auferet ab eis. & uidebatur dura sententia.
nequaquā eis locum penitentiae derelinquens. Nunc ds
parentis ad isrt loquitur affectu. Quid tibi faciā ephraim.
quomodo te meo auxilio denudabo. Quid tibi faciam qua
te arte corripiam. quo potero sanare medicamine. Sicut
adama & seboim ponā te. quae due sunt quinque urbiū.
sic̄ in genesi legimus. sodoma & gomurra. adama & sebot
& bale. quod ē segor. & syro sermone zoara dicitur. Ponā
itaq; & uestatē in solitudinē. & delebo usq; ad cineres ac fa
uillas. sicut deleui adamā & seboim. Cumq; durā in
mo crudelē sententiā p̃tulisset. rursū parentis affectu
misericordia uincitur. & austeritatē iudicis. pietate
mitigat patris. Dicit enim. Conuersū ē in me cor meū pa
riter conturbata ē penitudo mea. Statim ut loquitur
sūme ephraim & isrt. sicut adamā seboimq; positurū.
mea cōmota sunt uiscera. Paenituit me. meū quondā

populū delere in ppetuo. idcirco non faciā secundū furorē
iracundiae meae. Nec de mea clementia commutabor. ut disꝑdā
ephraim. Non enim ꝑcutio ut ꝑdā in ꝑpetuū. sed ut emendē.
Crudelitas mea. paenitentiae & pietatis occasio ē. Ds enim ego
sum. & n̄ homo. homo adhuc punit ut ꝑdat. ds̄ adhoc cor
ripit ut emendet. In medio tui scs̄. & n̄ ingrediar ciuitatem.
hoc ē. non sum unus de his qui in urbib; habitant. qui humanis
legibus uiuunt. qui crudelitatē arbitrantur iustitiā.
Iussum meum. summa malitia ē. Mea autem lex. meaq; iusti
tia ē. saluare correptos. Possumus & aliter dicere. q̄ ꝑ'm
chain parricida. extruxit ciuitatē. in nomine filii sui enoch
In huiuscemodi urbem dn̄s n̄ ingreditur. quae ex scelere &
sanguine. ac parricidio fabricata ē. Sin autem noluerim
legere. quomodo dabo te ephraim. ꝓtegā te isr̄l. sic intel
legendū ē. Quid tibi faciā. num ꝓtectione dignus es. qui
tanta fecisti. Notandū quoque q̄ d ubi contra iudā dicit.
id ē populū di. non adama. ponitur & seboim. sed sodo
ma & gomurra. Legimus enim in isaia. Audite legē di
principes sodomorum. adtendite uerbū dn̄i populus gomur
rae. In euangelio quoq;. ciuitas quae apostolos n̄ recepe
rit. excutientib; eis puluerē pedū suorū. dicit deēa. q̄d in
die iudicii tolerabilius sit terrae sodomorū & gomurrae.
quā ciuitati illi. Et ad hierusalē ꝓpheticus sermo dirigit.
iustificata ē sodoma ex te. Datur nobis ergo suspitio. q̄d
sodoma & gomurra. principes fuerint in peccato. & adama
& seboim. earū exempla sectatae sint. Et quod potentes
potenter tormenta patiantur. & seruus qui scit uoluntatē
dn̄i sui & n̄ facit eā. uapulat multas. Unde & ecclesiasti
ci. si his dē quib; hereticī. sceleribus. continentur. nequa
quā adamae & seboim q; inferiores sunt. sed sodomę
& gomorrę. q; maiorum criminū ee dicuntur. cruciatib;

sub iacebant. Ad hereticos quoque deceptumque ab eis populum lo
quitur dominus quod nisi egerint penitentiam ponantur sicut adama
et seboim ut nullam spem habeant salutis. Rursum clementissi
mus pater dicit se suam mutare sententiam et penitere quod talia sit
locutus ut illos quoque ad conuersionem et ad paenitentiam pro
uocet. Non faciam inquit in furore meo non disperdam ephraim.
Quantum inquit in me est quantum ego cupio si errorem ue
ritatem correxerit si me magis amauerit quam principes he
reseos. Deus enim ego sum et non homo. lapsis manum porrigam
errantes ad salutem uocabo. et quia sanctus sum propterea non ingre
diar ciuitatem. Conciliabula et urbes hereticorum. foras
exeuntes de urbibus suis libenter recipio. in ciuitates eorum
non ingrediar. Hoc quod dixi non ingrediar ciuitatem. et iuxta
LXX sequitur. post dominum ambulabo. quidam sic interpretati sunt
ut dicerent. domino populum respondisse. et esse sensum. Quia con
uersum est in te cor tuum. et non secundum peccata nostra fecisti nobis.
sed imitaris clementiam tuam. et nostra delicta non punis. et pollice
ritus es te sanctum atque clementem. in nostri medio uersaturum. Idcirco et
ego malorum hominum non ingrediar ciuitatem. nec ero de nume
ro peccatorum. sed ambulabo post dominum deum meum. Hebrei autem
ex persona dei. ita edisserunt. Non te derelinquam. non ibo ad aliam
gentem. nec ingrediar alteram ciuitatem. Post dominum ambulabunt.
quasi leo rugiet quia ipse rugiet. et formidabunt filii maris.
et uolabunt quasi auis ex aegipto. et quasi columba de terra as
syriorum. et collocabo eos in domibus suis dicit dominus. LXX.
Post dominum ambulabo. sicut leo rugiet. cetera similiter.
Domino prospera pollicente. populus conuersus ad eum.
et ambulabit post dominum quia dominus rugiet quasi
leo. de quo et amos propheta commemorat. Dominus de
sion rugiet. et de hierusalem dabit uocem suam.
Rugiet autem quando dicit. sicut adamam ponam te ut seboim.

Cum quoque ille rugierit. tunc formidabunt filii maris siue aqua
rum ut LXX transtulerunt. Ceterum uerbum. maim quod
per tres litteras scribitur. mem. ioth mem. si legatur maim
aquas significat. si meiam de mare intellegitur. Haec he
brei ad aduentum christi referunt. quae speramus esse uenturum.
Nos iam transacta conuincimus. quia et de aegypto et de assy
riis. hoc est ab oriente et occidente. et ab aquilone et me
ridie uenerunt et cotidie ueniunt. qui discubant cum
habraham et isaac et iacob. Filios autem maris siue aquarum
eos possumus appellare qui sagena domini comprehensi sunt. et abstrac
ti de mari huius saeculi. Cumque capti fuerint de morte in uitam
conlocabuntur in domibus suis. quae horrea uocat euangelium
in quibus electa et a paleis separata frumenta conduntur.
Natura leonum esse dicitur. ut cum infremuerint et rugierint.
omnia animantia contremescant et fixo gradu se mouere
non possint. tantus pauor est tanta fortitudo. Itaque dominus
cum instar leonis rugierit et intonuerit ac dederit uocem suam.
cunctae aues et uniuersa uolatilia pertimescent. et ibunt
ad nidos. id est ad domos suas in quibus dominus habitabit cum
eis. dicamus et aliter. Cum uerus leo infremuerit. falsus leo
qui est iuxta apostolum petrum. aduersarius noster. ilico conti
cescet. et omne dogma peruersum. Os suum aperire non po
terit. quique ante ab eo capti fuerant. Rugitu leonis soluti
et comminatione terribili sequentur dominum deum suum. Tunc ti
mebunt filii maris siue aquarum. qui in amaritudine
et salsis hereticorum aquis fuerant percreati. et ad superius
pennis uolabunt quasi aues ex aegypto. et quasi co
lumba de terra assyriorum et dicent. Quis dabit mihi
pennas sicut columbe. et uolabo et requiescam. Ut qui
apud hereticos laborauerunt. requiescant in ecclesia
et habitent in domibus suis. de quibus fuerant errore

seducti Aegyptum. id ē mesraim. tribulationē int̄p̄tari &
angustias. nouissime assyrios quoq; diligentes. sicut me
lius arbitramur arguentes. Ab his ergo liberant̄ hereticī.
cū habitare coeperint in domib; suis. & malis parentibus di
xerint. relinquetur uobis domus ura deserta. Circūdedit hb
me in negotiatione sua ephraim. & in dolo domus isrt̄. iudas aūt tes
tis descendit cū dō & cū scīs fidelis. LXX. Circūdedit me in
mendatio ephraim. & in impietate domus isrt̄ & iuda. Nunc
cognouit eos dš. & populus scs uocabitur dī. Tradunt he
brei huiuscemodi fabulā. Jn exitu isrt̄ ex aegypto. quando
ex alia parte mons. ex alia rubrum mare. & ex alia pharaonis
cingebatur exercitus. & inclusus populus tenebatur. ceteris
tribubus desperantibus salutem & aut reuerti in aegyptū aut
bellare cupientibus. solus iuda fideliter ingressus ē mare.
unde & regnū meruit accipere. Et hoc ē. quod nunc dicat̄
iudas testis sermonū dī. & adstipulatur ac uindex descendit
cū dō in mare. & int̄ scōs fuit fidelissimus. in uerbis iubentis
credere dō. Hoc illi dicunt. nos cepte explanationis sequa
mur ordinē. quod circūdederit ... ephraim. regia tribus &
domib; isrt̄ populus qui tribui regię seruiebat. & circūde
derit eum in negotiatione siue mendatio dū dm̄ negant & ido
la confitentur. Judas aut̄ hoc ē duę tribus. quę habebant tē
plum legē p̄phetas. & seruabat̄ p̄cepta legalia. erant testes.
gradientesq; cū dō & cū scīs fidelis. Scōs possumus dicere uel
angelos uel patriarchas ac p̄phetas. & ceteros qui dī imperio ser
uiebant. Ad cōparationē enim illius tēporis quo hęc dicebant̄.
aberrante pęnitus ephraim. & decepto in idolorū cultu isrt̄.
solus iudas remanserat qui in dī testimoniis uersaretur. & pos
set dicere descendere cū eo. siue fortis eē cū forte. Radeni. & dis
censionē & fortitudinē significat. p̄ quo aquila transtulit.
ΕΠΙΚΡΑΤΩΝ. Juxta ANAGOGEN. circūdant heretici dm̄

inm̄dacio. immo innegotiatione. Quicquidenim loquuntur ne
gant. immo ... mendaciū ē. & circūdant eum indolo siue in
impietate dom̄ isrl̄. dn̄ uniuersa que simulant. artificis sermo
ne conponunt. & impietate loquunt̄ contra dm̄. Iudas aut̄.
hoc ē. uir ecclesiasticus non supbit. Non inflatur tumore heretico.
sed humiliatur cū dō. & cū scōrum choro fidel' ē. & robustus.
dū aedificat domū suā sup petram. que nulla tēpestate quatit̄.
LXX. Multo alit̄ transtuler̄ qđ ephraim & domꝰ isrl̄ & iudas.
circūdederint dm̄ inm̄dacio & in impietate. & tante clementiae sit
ds̄. ut n̄ ab eis abscidat spem salutis. sed cognoscat illos & paratus sit
uocare populum scm̄ & populum di qui nunc impietate puersꝰ ē.
Iuxta tropologiā quoque uelle dm̄ & hereticos saluari. & ec
clesiasticos peccatores. & om̄s suo uocabulo nūncupari. Qui aut̄
uere scs̄ ē. non circūdat dm̄ in m̄dacio. sed in ueritate psalmista
dicente. Potens es dn̄e. & ueritas tua in circuitu tuo.
Ephraim pascit uentum. & sequitur aestū. Tota die m̄da
ciū & uastitatē multiplicat. & foedus cū assyriis iniit.
& oleum in aegyptum ferebat. LXX. Ephraim aut̄ pessim
sps̄ psecutus ē aestū. tota die uana & inania multiplicabit.
& testam̄tum cū assyriis pepegit. & oleū in aegypto merca
batur. Sacra narrat historia. manaen regē isrl̄ pace facta
cū assur. ab aegyptiis auxilium postulasse. & pascere
uentos id ē. spe uana se decipere. sequique ΚΑΥϹΩΝΑ.
hoc ē. aestum & irae ad meridiem. nihilq; aliud agere tota die
nisi sibi inludere. Et telum huc illucq; discurrat. uastitatē
& euersionē suis urbibus pparare. Ad n̄ ē. uastitas. atq;
mendacium pepigisse foedus cū assyriis. & oleū tulisse
in aegyptū. ϹΙΝΕΚΔΟΧΙΚΩϹ. hoc ē. a parte totum. qđ uidelicet
munera aegyptiis miserit. Licet quidā arbitrent̄ qđ ne
quaquā in aegypto gignitur. & ptiosissimū missū ēē
ab aephraim. cuius terra samaria olei fertilissima ē.

Porro secundum tropologiã · omīs heretici pessimo daemonũ spũ con
tinentur · de quo & in apostolo scriptũ ē · Aduersus spiritalia ne
quitia in celestibus · Et in mundus sps cũ exierit ab homine · & re
quiẽ ñ inuenerit · septẽ alios sps nequiores sibi copulat · & pristi
nã reuertitur ad domũ · Spũ igitur pessimo sequuntur · KHYCωNA ·
id ē · ariditatẽ siue uentũ urentẽ · qui contrari9 floribus ē · et ger
minantia cuncta dispdit · Tota die inania uacua q; sectatur · nec
pprio errore contentus ē · sed multos discipulos immo comites suae
uanitatis erroresq; multiplicat · Foedus quoque facit cũ assyriis
quorũ princeps ē sensus magnus · ut quecũq; fixerit sapienter si
mulas se uideatur · ea sapientia q̃ destruitur a dõ · quã & apostolus
pcipit declinandã dicens · Uidete ne quis uos depdetur p philo
sophiã · & inanẽ seductionẽ · secundũ traditionẽ hominũ ·
secundũ elementa mundi · Sed & oleum fert in aegyptum
siue mercatur aegypti sapientiã · & ecclesiasticis cupiens misce
re dogmatibus · oleũ unctionis quo ungebantur pphetae ac sa
cerdotes quo ungebantur & reges · Hoc oleũ habent & sci de q
bus dicitur · Filii tui sicut nouella oliuarũ · in circuitu mensae tuae ·
Et bona oliua in qua oleaster noster insertus ē · quãuis autẽ
conentur heretici ueritatẽ miscere mendacio, oleũ aquis &
ceteris humentibus ac liquentibus rebus ñ potest copulari · sẽp
ueritas sup ē deorsũ qui mdaciũ · Omis alias species id ē ·
hereses · quae ñ habent ut diximus oleũ ueritatis poss sibi mis
ceri · & de pluribus unũ efficit corp · Sed harũ oleũ qd defer
tur in aegyptũ · & de terra scã ad pharaonis regna descendit de
testatur ppheta dicens · Oleũ peccatoris ñ inpinguet caput
meũ · Iudiciũ ergo dñi cũ iuda · & uisitatio sup iacob iuxta
uias eius · & iuxta adinuentiones eius reddet ei · In utero sub
plantauit fratrẽ suũ · & in fortitudine sua · Directus ē cũ
angelo · & inualuit ad angelũ · & confortatus ē · Fleuit &
rogauit eũ · in bethel inuenit eũ & ibi locutus ē nobiscũ ·

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et dominus deus exercituum dominus memoriale eius. et tu ad deum tuum conuer
teris. misericordiam et iudicium custodi. et spera in deo tuo semper. lxx
Et iudicium domino cum iuda. ut ulciscatur iacob iuxta uias eius. et
iuxta adinuentiones eius reddet ei. In utero supplantauit fra
trem suum. et in laboribus suis praeualuit deo. et confortatus est cum angelo
et potuit. Fleuerunt et deprecati sunt in domo on. inuenerunt me. et ibi
dictum est ad eos. Dominus autem deus omnipotens erit memoriale eius.
et tu in deo tuo conuerteris. misericordiam et iudicium custodi et
adproprinqua deo tuo semper. Ephraim semel pascentem uentum
et sequentem mendacium qui irritantam uanitatem mentiam. et inter duas
gentes aduersarias dubias fluctuaret. faciens pacem cum assyriis. et oleum portans in aegyptum. Nunc mihi omne iu
dicium est cum iuda. et uisitatio super iacob. Uisitationem autem
uocat flagella atque supplicia. ut qui ephraim reddidit
quod merebatur iudae quoque qui de iacob ortus est semine red
dat iuxta uias. et iuxta adinuentiones suas. qui in tan
tum fortuitu errore deceptus. de humana concidit fragili
tate. sed inquisiuit et adinuenit in quibus peccaret et ru
eret. Exponit autem tanta bona iudas hoc est iacob acce
perit. et in patre filius nominatur. ueteris que recordantur
historiae. ut et dei misericordia erga iacob et illius con
tra deum duritia cognoscatur. dum adhuc esset in utero re
beccae. supplantauit fratrem suum esau. Non utique for
titudine propria qui sentire non poterat. sed misericordia
dei. qui cognoscit et diligit eos quos praedestinauit. Et non
solum in utero supplantauit fratrem suum. sed in fortitudine
quoque directus est cum angelo. quando ad torrentem iacob
aduersum angelum tota nocte pugnauit. Et quod directus est
cum angelo. propterea. ΕΥΘΥΤΑΤΟΥ. quod hebraice dicitur
isra. hoc est dirigentis siue directi nomen accepit.
Et inualuit inquit aduersum angelum et ei benedictione

quanta

quē uicerat confortatus ē. Fleuit quoq; & rogauit eū. id ē ange
lū dicens. non te dimittā nisi mihi benedixeris. Cūq; patris ma
trisq; consilio mesopotamiā fugeret. & inuenit eundē angelū in
bethel qui locutus ad eum locutus ē nobiscū. id ē in patre locutus
& filiis & in iacob dilexit & iudā. ex quo tēpore usq; ad p̄sens
nominis eius q̄d illi ab angelo & a dō impositū ē. memoria p̄se
uerat. Cū haec se habeant ita. & tu o iuda imitare parentē tuū.
plora & roga dnm exercituū. & ad eū conuertere. Custodi
misericordiā & iudiciū. & cū utrūq; feceris. spera in dō tuo sēp
bonis operib; ad maiora p̄ficiens. Pro eo q̄d in hebraico habet.
Fleuit & rogauit eum. in bethel inuenit eū. & ibi locutus ē nobiscū.
Legim in editione uulgata fleuer. & rogauer me in domo ON.
inuener me. & ibi dictū ē ad eos. ON. imp̄tatur dolor.
Siquis igitur flet & agit paenitentiā. & dnm dep̄catur. inue
nit eū in dolore cordis sui. Et cū eū inuocauerit. sibi audiet
respondentē. Possum iudā ecclesiasticū uirū intellegere
quia dnō corripitur quod n̄ sit pristinorum in se beneficiorum
ei memor. sed cotidie peccatis peccata consociet. & exponit
quę sint ipsa beneficia. Cum te inquit nascente in fide eccta partu
riret. supplantasti iudeū siue gentilē fratrē tuum & ei accepisti
primogenita. & in fortitudine tua directus es cū angelo.
uel uincens aduersarias fortitudines. uel roboratus benedic
tionibus angeli. quia ipse ē d̄s. & inualuisti p figurā con
tra angelū. ut inualesceres contra homines & confortatus
es. Cumque esses uictoriā consecutus. fleuisti & rogasti
angelum dni & peccatorū ueterū recordatus. Inuenisti
eum in bethel. hoc ē in domo dī. quę ē eccta. siue
in domo on doloris & lacrimarum & paenitentiae
Et ut sciremus quis esset iudas. ibi inquit locutus ē
nobiscū. hoc ē nobis xpianis. & ex eo tempore
usque in p̄sentē diem. xpi censemur nomine.

& ipso dirigente corrigimur. O itaque uir ecclesiastice . q appel
laris iudas . & confitens conuertere cotidie . p paenitentiā ad dnm̄
tuū . Et si forte peccaueris . imitare p pheta dicente . Laboraui
in gemitu meo . lauabo p singulas noctes lectū meū . lacrimis meis
stratū meū rigabo . Nec hoc dixisse sufficiat . sed di serua
mandata . Fac in alios misericordiā . ut & ipse misericordiam
consequaris . Iudiciū uerū iudica . ut in quo iudicaueris . iudi
ceris . Et spera in dño tuo semp siue adppinquā dño tuo iugit .
ut omni tempore in uirtute pficiens adppinqua es dño tuo . Chanaan
in manu eius statera dolosa calūniā dilex . Et dix ephraim .
Uerūtam diues effectus sum . inueni dolū mihi . oms labores
mei n inuenient mihi iniquitatē quā peccaui LXX . Chanaan
in manu eius statera iniquitatis . opprimere p potentiā dilex .
& dix ephraim . Uerūtamen diues effectus sum inueni requiē mihi .
oms labores ei n inuenient ei . ppt iniquitates in quib; peccauit
Monuerat iudā . ut conuerteret ad dnm dm suū . & misericordiā
seruaret atq; iudicium . & speraret in dño semp siue adppinqua
ret ei iugit . nunc ad ephraim hoc e decē tribus sermo conuertit .
que uocat chanaan . iuxta illud quod loquitur . Danihel ad
psbiterū qui utiq; erat de semine iuda . (Semen chanaan & n iuda) Species decepit te .
Et in hiezechihel . ad hierusalē dicitur legim . Pater tuus amor
reus . & mater tua chetea . Et in esaia dicitur . ad tribū iuda . Au
dite uerbū dni principes sodomorum . p cipe auribus legē dni nri
populus gomurrae . In zacharia quoq; extremo uersiculo legim
Et n erit chananeus ultra in domo dni . Dicit autē chanaan hoc e ephraī .
habere in manu sua staterā dolosā siue iniquā . iubente scrip
tura . aequa sint tibi pondera . Et n solū habere staterā
iniquā ac dolosā sed diligere calūniā & opprimere
homines p potentiā . Et putaremus chanaan aliū
quēpiā sentiendū . ponit manifestius quis iste
chanaan . dix ephraim . Uerūtamen diues effect sum .

& ē sensus. Non refert unde possideā. hoc morbo laborant plu
rimi. de quib; scriptū ē. Diuiciae congregatę iniq; euomentur.
Redemptio enī animę uiri. ꝓpriae diuicię. Unde ꝑcipit. ut faciam
nobis amicos de iniquo māmona. qui nos possint recipere in aeterna
tabernacula. Ephraim autē qui gloriatur & dicit. uerūtam diues
effectus sū. inueni idolū mihi. ΑΝΩΦΙΛΕC hoc ē autē q̄d n̄ psit
possidenti cassolabore sudauit. Sicut autē gulosi. & luxoriosi.
uenter dꝭ ē. ita & auarus adorat auri idolū & dicit in corde suo. inue
ni quod quęrebā. Sed audiat. stultae hac nocte rapiat animā tuā
ā te. quę autē ꝑparasti. cuius erunt. Cū q; semel oculos ei di
uiciarū n̄ dicā fulgor. sed cecitas occuparit. loquitur. Oms labores
mei. n̄ inuenient iniquitatē meā in qua peccaui. Et ē sensus.
Quicquid peccauero. si habuero diuicias. ab his qui meo indigent
auxilio. mihi n̄ poterit inputari. Secundū illud quod scriptū ē.
& qui uniqua gerit benedicitur. Diuitū enim amici multi. unde &
ad hereticos hoc ipsū refertur. Chanaan quippe interpretari potest
quasi mouentes. Et nota quid dixerit quasi mouentes. n̄ mouentes.
Mouentes sunt eos quos deceperint. quasi mouentes illos. quos
mouere tēptauerint. Sed q̄ fundati sunt sup petrā. nullo possu
turbine concuti. nec pedū suorū mutare uestigiū. Jnistiusmodi.
chanaan manu. hoc ē operib;. statera dolosa ē & iniqua.
Quicquid enim hereticus loquitur. di iustitiā n̄ hab&. Et ple
nū ē doli. & fraudiū. unde & calūniā diligunt. dū depri
munt innocentes. siue opprimunt eos ꝑ potentiā. Opprimitur
paup ecclesiasticus uerbositate & argutiis hereticorum. qui
posquā ali quos deceperint. solent dicere. Diuites facti sumus.
habemus plurimā multitudinē discipulorum. Turba nos
sequitur. inuenimus idolum uel refrigeriū nobis. Idcirco
enim uel maxime hereses componuntur. ut deuorent
domos uiduarum quae semper discunt. & nūquā
ad scientiā perueniunt ueritatis. Et pulchre inueniat.

idolum mihi. Omnia enim hereticorum figmenta idola sunt & simulacra
gentilium. nec differunt in impietate. licet in nomine discrepare ui
deantur. Solentque dicere. Quicquid egero mihi non poterit imputari.
Habeo enim diuitias meas argumenta philosophorum. habeo populi
multitudinem. quã quia s peccauerit me peccare n̄ arbitretur.

Et ego dominus deus tuus. qui te eduxi de terra aegypti. Adhuc sedere te
faciam in tabernaculis. sicut in diebus festiuitatis. Et locutus sum
super prophetas. & ego uisionem multiplicaui. & in manibus prophe
tarum adsimilatus sum. LXX. Ego autem dominus deus tuus eduxi te de
terra aegypti adhuc habitare te faciam in habitaculis. sicut in diebus
sollemnitatis. & loquar ad prophetas. & ego uisiones multiplicaui.
& in manibus prophetarum adsimilatus sum. Tu quidem tanta pec
casti. ut laetareris in scelere. & multitudinem peccatorum putares
esse diuitias. & diceres. Diues effectus sum. inueni idolum mihi.
Omnes labores mei. peccata mea inuenire non poterunt. Ego autem
dominus deus tuus qui te eduxi de terra aegypti. quando seruiebas pha
raoni. & edificabas de luto & paleis ciuitates. adhuc tribuo
tibi locum paenitentiae & magnitudinem promissorum hortor ut
ad me redeas. Adhuc enim sedere te faciam in tabernaculis.
sicut in diebus festiuitatis. Die festiuitatis scenopegiam
uocat septimo mense quinta decima die mensis. quando
de aegypto egressi sunt filii israhel. Sicut inquit in eo tempore
te de egypto liberaui. & habitasti in tabernaculis ad trãscam
& ad locum templi refestinans. sic & iam nunc educam te de tribu
latione & angustiis & imminente captiuitate. Si tamen feceris
quae praecepi. Ego enim sum. qui per omnes prophetas & uaria genera uisionum
adsimilatus sum hominibus. & te ad penitentiam prouocaui. An non e
humanae similitudinis quando moyses in altum extollens manus ut ihesus
uincat amalech. & crucis in eo sacramenta monstrantur. Non ne in manibus
prophetarum adsimilat[us] … deus. quando ionas tribus diebus ac noctibus in profun
do est. ut dominum significet die tertia ab inferis resurgentem. Multiplicatas

autem visiones in omnibus prophetis legimus. quando hiezechihel certa vidit dominum in aurigae modum sedentem super cherubim. Et esaias. Vidi inquit dominum sedentem super thronum excelsum et elevatum. et duo seraphim in circuitu eius. clamantia ad invicem. sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Et zacharias. Stabat in speluncula sua. ut cornua videret in manibus salvatoris. in quibus abscondita est fortitudo eius. Unde et psalmista conclamat. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Ut autem sciamus omnem prophetiam in scripturis sanctis appellari visionem. et omnis inquit populus videbat vocem domini. unde et prophetae antea dicebantur videntes. Ad eos quoque qui ab hereticis seducti sunt dicitur ut revertantur ad dominum. qui mavult paenitentiam peccatoris quam mortem. Ipsum enim esse qui eos eduxerit de terra aegypti. id est de tenebris et errore gentilium. Et ne forsitan peccati memores. tardius revertantur. Adhuc inquit sedere vos faciam in tabernaculis. sicut in diebus festivitatis. ut quod facit baptisma hoc faciat penitentia. et habitent in tabernaculis salvatoris. hoc est ecclesiis. de quibus dicitur lantati in domo domini. in atriis domus dei nostri florebunt. Et ne putent heresiarchas et principes erroris. dei locutos spiritu. ego inquit qui locutus sum ad prophetas. et non ad magistros uestros. et ego visiones multiplicavi. et in manu prophetarum meorum qui sunt in ecclesia constituti. assimilatus sum. Si galaad idolum. ergo frustra erant in galgal bubus immolantes. Nam et altaria eorum. quasi acervi super sulcos agri. LXX. Si non galaad est. ergo falsi erant in galgal principes immolantes. et altaria eorum quasi testudines super desertum agri. Pro eo quod nos transtulimus bubus. quae hebraice appellantur sorim LXX interpretati sunt principes qui vocantur sarim. verbi similitudine atque ambiguitate decepti. Rursum ubi nos posuimus acervos qui hebraice appellantur gallim et proprie ΘΕΙΝΑϹ significant. hoc est ex arena tumulos congregatos. qui maxime in deserto et in litoribus flante vento. vel augentur vel minuuntur.

lxx transtulerunt testudines· p quibus symmachus aceruos lapidum
interpretatus est· theodotio colles. Et reuera si θειναc respicias habent simi-
litudinem magnorum· tes tudinum in deserto agro uel in ripis atque li-
toribus paululum humo eminentium· Quod ergo dicit· hoc est. Si in galaad
de qua scriptum est· galaad ciuitas operantium idolum· subplantata a sangui-
ne falsi sunt dii· et peruersa religio· et est trans iordanen· ubi due tribus
habitant ruben et gad et dimidia tribus manasse ergo et galgal de qua
in hoc eodem propheta legimus· omnis malicia eorum in galgala· que est post
tergum bethauen. Quicumque idola colunt· non boues diis immolant.
sed bubus offerunt sacrificia imitantes errorem samariae. Eo enim
tempore quo haec prophetabantur· galaad in regno decem tribuum erat·
et galgal sub imperium duarum tribuum· que appellabantur iuda.

Ergo et decem tribus et duae· pari idolatriae errore decepte sunt·
et altaria eorum sicut aceruii et tumuli de lapidibus congregati siue
de arenis. Cumque et illi et hi in captiuitatem fuerint abducti· arae
quondam eorum· absque cultoribus testudinum uel tumulorum habe-
bunt similitudinem· Quia uero galaad interpretatur translatio
testimonii· et galgal uolutabrum hoc dicere possumus· quod prin-
cipes hereticorum· testimonia ueritatis transferant in menda-
cium et quicquid colunt idolum sit· et sacrificia eorum habeant simi-
litudinem uel acerborum de lapidibus congregatorum uel testu-
dinum· Quomodo enim θειναc et aceruii· hinc atque illinc de la-
pidibus et sabulo congregantur· ita et heretici de sapientia seculari
et argutiis hominum· fraude atque mendacio simulacra componunt·

Et cum hoc fecerint· tardis gressibus in uno mouentur loco et
totum orbem occupare non possunt. Testudo tardi gradu· et one-
rata· immo oppressa pondere suo· mota ambulat
quam mouetur· hereticorum grauissima peccata signifi-
cans qui sunt in ceno et uolutabro luti erroribus immo-
lant· et adorantes opera manuum suarum· et instar bouum
cuncta pro terrenis frugibus laborantes· Iugum iacob

in regionē syriae· & seruiuit isrł in uxorē & in uxorae seruauit·
In pħeta autem eduxit dn̄s isrł de aegypto· & in pħeta seruatus ē· LXX·
Et recessit iacob in cāpos syriae· & seruiuit in isrł in uxore· & in uxore
custodiuit· & in pħeta eduxit dn̄s isrł de aegypto· & in pħeta ser
uatus ē· Uidetur absq; ratione & ordine propheta· p̄ idolū galaad.
& galgal· & altaria· aceruis lapidū similia· subito hystoriā geneseos
de iacob uoluisse narrare· Quod statim soluit qui sup̄ de iacob legisse
se meminit· in utero subplantauit fratrē suum· & in fortitudine di
rectus ē· cū angelo· & inualuit ad angelū & confortatus ē· fleuit &
rogauit eum· in bethel inuenit eum· & ibi locutus ē nobiscū· Iste igit̄
iacob n̄ frustra ab angelo confortat̄ ē· si et q tota nocte pugnauit·
& uicit aduersarium· ut ex hoc fratrē disceret n̄ timere· cuius
metu in syriā fugerat ad laban auunculū suū· & seruiuit in
uxorē rachel septē annis· & p lia· oues soceri laban· eodē annorū
spatio custodiuit· Et q semel iacob dixerat· & isrł patrē filiosq;
coniungit & sequentis recordat̄ hystoriae· quando in pħeta
moyse eduxit dn̄s isrł de egypto· & duodecim tribus quae genera
tae de isrł pħetae educente seruatae sunt· Non errabit qui
subplantatorē iacob· & isrł uidentē dm̄· in typo dn̄i dixerit
p̄cessisse· & rachel primum sterilem atq; formosā quā pluri
mū dilexit· iacob significare ecclaesiā· liā autem lipientib;
oculis atq; foetosam· sinagogę sacramenta monstrare· Et q
ipse credentiū populū eduxerit de tenebris huius sc̄li· & addul
cissima iordanis· id ē baptismi flumina puenerit· Ad iracundiā
me p uocauit ephraim· in amaritudinib; suis· & sanguis eius su
p eū ueniet & obpbriū illius· restituet ei dn̄s suus LXX similit̄·
Cū ego ephraim tanta prestiterim· ut mundū exulē & solū diuitē
dnmq; reducere & multorū filiorū parentē. d̄s seruit me· Ephraī
immo ad iracundiā puocauit· & amaritudine sua amarū fec
eē· qui dulcis sū· unde sanguis ei sup eū ueniet· id ē ipse erit
causa mortis suae· secundū id quod dauid loquit̄ ad eum.

qui saulis nuntiabat interitum. Et ase rege isrl cesum ee. memorabat
sanguis tuus sup caput tuu. Non mea sententia. sed saulis sanguine
tuus sanguis effundetur. Quodq; sequitur. Et obpbriu eius
restituet ei dns. illi sensui congruit. que nathan loquit ad dauid
Qui blasphemare fecisti inimicos dni propt hanc rem. hoc e ppt
peccatum quo int fecisti uriam. ipsa blasphemia atq ob pbriu
quo p te dns blasphematus e. uestitur in caput tuu. Sie p heretici
ad iracundia p uocant clemte dm. et qui ma[...] uult paenitentia
peccatoris qua morte dunicia cordis sui punire conpellunt. Et
sanguis eorum quo et suu et multoru effuder sanguine. ueniet su
p caput eorum. Et obpbria quib; dnm blasphemauerunt restituit
eis dns suus. Non quo eorum dns sit sed qui quonda dns eorum fuit.
Loquente ephraim horror inuasit isrl. et deliquid in baal.
et mortuus e. et nunc addider ad peccandu. fecerq; sibi con
flatile de argento suo quasi similitudine idolorum factura
artificu totu e. His ipsi dicunt. immolate homines uitulos
adorantes. LXX. Iuxta uerbu ephraim iustificationes acce
pit ipse in isrl. et posuit baal et mortuus e. et nunc adpo
suit. ut peccaret. et fecer sibi conflatile de argento suo se
cundu imagine idoloru opera artificu conflata. his ip
si dicunt immolate homines. uituli enim defecerunt.
Pro eo quod LXX int p tati sunt immolate homines. uituli enim
defecer. et nos uertimus immolate homines. uitulos ado
immolate homines uitulos adorent. ut sit sensus
rantes. sym machus int p tatus e. Immolate hoc e sacrifi
cate idolis. Et theodotio
cate idolis. Et hucusq; distinctio sequatur rationale ani
mal homines adorent uitulos muta animantia. Loquen
te ergo ephraim. id e hieroboam filio nabat de tribu e
phraim. horror inuasit isrl. id e decem trib; . Pro horrore.
quae hebraice dicitur. rathra. que symmachus et theo
dotio tremore int p tati s. Nescio quid uolentes δικαιω
ματα. id e iustificationes. LXX. transtulerunt

Et tamen israhelem horror inuasit. ut delinqueret & offenderet in baal & moreretur. perdens eum qui dicit. ego sum uita. Anima enim quae peccauerit. ipsa morietur. Et apostolus de uidua quae in deliciis est. uiuens mortua est. Et non solum mortuus est in baal. sed addidit peccata peccatis. ut ex argento quod dominus dederat idola fabricaretur opera manuum hominum. Quibus ipsi dicunt. id est sacerdotes & principes qui populum suum bona docere debuerant. immolate homines uitulos adorantes. Quod quidem & in psalmis dicitur. immolauerunt filios suos. & filias suas daemonibus. Pro eo quod iuxta symmachum & theodotionem uertimus adorantes. aquila interpretatus est ΚΑΤΑΦΙΛΟΥΝΤΕΣ id est deosculantes. Qui enim adorant. solent deosculari manum suam. quod iob fecisse se negat dicens. Si osculatus sum manum meam. apponens ori meo. & hoc mihi ad iniquitatem maximam reputetur. Sin autem ut quidam uolunt daemones loquentur ad populum. immolate homines. uituli enim defecerunt. id est ostenditur ingluuies eorum qui sanguine uictimarum aluntur. & holocaustorum fumo quod deficientibus hostiis homines sibi cupiant immolare. quorum non solum interitu. sed & cruore laetantur. Loquentibus autem hereticis. immo principibus hereticorum. id est ephraim. horror & tremor inuasit infelicem populum. & delinquit in idolis quae de suo corde confixit. & moritur cum populo quem seduxit.

Et non ei sufficit coluisse. nisi linguam quam ad canendum dominum acceperat. uertat imagines idolorum. & artificie eloquio simile ueritate dogma componat. Quod nihil est aliud. nisi & cogitatio prauitatis humanae. praecipiuntque discipulis suis. ut & ipsi immolent homines. Hoc est furentur de ecclesia dei & introducant ad hereticos & occidant quos deceperint. Quod sequitur uituli enim defecerunt hunc habebit sensum. Nolite quaerere quos se

ducatis de gentibus qui uocantur bruta animalia. sed eos rapite
eos immolate. qui in eccla constituti xpi censentur nomine.
& homines appellantur. Idcirco erunt quasi nubes matutina.
& sicut ros matutinus pertransiens. sicut pulvis turbine raptus
ex area. & sicut fumus de fumario. LXX similiter. Hoc solum
quod in ultimo est immutantes. & sicut uapor de locustis. Siue de
lacrimis. quia in plerisque codicibus ΑΚΡΙΔΩΝ. in aliis
ΔΑΚΡΥΩΝ positum repperimus. Quia inquit homines spiritua
lis immo uitulis immolarunt. & adorarunt uitulos. idcirco erunt
quasi nubes matutina. & sicut ros mane pertransiens. sicut pulvis
turbine raptus ex area. & sicut fumus de fumario. Quae omnia ui
dentur ad tempus. & subito dilabuntur. iuxta illud quod dixe
rat. Transire fecit samaria regem suum. quasi spumam super faciem
aquae. & iterum sicut mane transit. Pertransiit rex isrl
& nubem quidem aut rorem transire uelociter. & pulverem ex area
& fumum de fumario. nemo ambigit. iuxta illud quod scriptum est.
sicut deficit fumus deficiant. Quaerimus autem. quare LXX pro fu
mario. quod theodotio transtulit. ΚΑΠΝΟΔΟΧΗΝ. locustas inter
pretati sunt. Apud hebreos. locusta & fumarium. idem scribi
tur litteris. aleph. res. beth. he. Quod si legatur arbe
locusta dicitur. si orobba. fumarium. pro quo aquila ΚΑΤΑΡΑ
ΚΤΗΝ. symmachus foramen interpretati sunt. Cataractam autem
proprie uocat foramen in pariete fabricatum. per quod fumus egre
ditur. Si quis autem contentiosus & nolens recepere hebra
icam ueritatem. locustae sensum quaesierit. audiat ephraim
ΑΤΜΙΔΙ idem uapori siue aurae & spiritui conparari. qui uitate
nuis de ore locustae egreditur. utrum seruatur. Quod si e con
contrario obicerit. quare non aliis quae minora sunt pennatorum
ephraim adsimilauerit. uerbi gratia pulici. quoniam membra
habet. caput oculos pedes uentrem & cetera quae dicit & oculis non
uideamus. tamen sensu intellegimus. in tantum ut os pulicis adentes.

+ iuxta illud propheticum escae eius electae

non uidentes oculis. mox sibi sentiamus. Respondendu e ei. quod ideo
uapori locuste siue auri & tenuissime periturorum gloria coparar& ?
quia locusta noxia e. & sicut inimica mortalibus ut famem faciat. & se
gau cuncta popul&ur. Juxta aut ut arbores quoq; uineasq; decortic&.
Quod plenius in iohel propheta legimus. & huic locuste & nubi matu
tine & rori & pulueri her&ici comparantur. de quibus & in epistola
catholica dicitur. hi sunt nubes sine aquis habent enim specie pro
ph&arum & nubiu apostolicaru. ad quas ueritas peruenit. Sed
non habent aquas id est gratia sps sci. dicente dno in euangl.
Qui credit in me sicut dixit scriptura flumina de uentre eius flu
ent aque uiue. hoc aute inquit dixit de spu que accepturi erant
credentes in eum. De lacrimis aute quae sermone greco habent
aliqua similitudine locustaru. ΑΑ ΚΡΥωΝ ΚΑΙ ΑΡΙΑωΝ
manifestus error e. quibusda pro locustis lacrimis aestimantib.
Ego aute dns ds tuus de terra aegypti. p quo in LXX inter pbus legit.
Ego aute dns ds tuus firmans caelu & creans terra. cuius manus
creauit omne militia caeli. et n ostendi ea tibi ut ambulares
postea. & eduxit te de tra aegypti. quae qm & in hebraico non
habentur. & a nulla ueterum interptum in altaqua quoque
editione LXX. Non leguntur obelo pnotanda s. psertim cum
sensus eorum pspicuus sit. unde ad reliqua transeamus.
cu his qui se quuntur iungentes superius capitulum. Ego autem
dns ds tuus de tra aegypti. & dm absque me nescias. & salua
tor non est pter me. Ego cognoui te in deserto in terra soli tudi
tudinis iuxta pascua sua. & adimpleti s. & saturati ele adas
uauer cor suum & obliti sunt mei. LXX. Ego aut dns ds tuus.
& ego eduxi te de terra aegypti. & dm pter me non cognosceas.
& saluator non e absque me. Ego pascebam te in solitudine
in terra inhabitali secundu pascua sua. & repleti s in saturi
tate. & eleuata s corda eoru. idcirco obliti sunt mei. Qui supra
dixerat fugit iacob in regione syriae. & seruiuit isrt. & in uxore in uxore

seruitutis in propheta autem eduxit dominus deus israhel de aegypto & in propheta ser
uatus est. Et iam nunc quid ei praestiterit refert. Ego dominus deus
tuus qui eduxi te de terra aegypti. quod tibi mandaui per moysen. at
tende ne forte comedas & satureris. & obliuiscaris domini dei tui
qui eduxit te de terra aegypti. Non est enim alius deus praeter me.
& qui possit saluare nullus est alius. Ego qui conditor omnium
sum cognoui siue paui te in deserto & in terra inhabitabili. ibi rerum
omnium penuria. ubi nulla aque dedi tibi manna de caelo. a
quarum fontes produxi de petra durissima. Qui iuxta illud quod alibi
scriptum est. incrassatus est inpinguatus. dilatatus. & recalcitra
uit dilectus. nunc quoque comederunt & saturati sunt & eleua
uerunt cor suum. & obliti sunt eius cuius beneficiorum memores
esse debebant. Neque enim per tantam heremi uastitatem ubi non so
lum fruges & arbores uineaeque. sed ne herba quidem gignitur.
& nullae aquae ardorem temperant solis. quadraginta annos po
terat israhel ad terram peruenire iordanis. nisi dominus omnia praesti
tisset. Hereticos quoque eduxit dominus de terra aegypti de domo serui
tutis. & de camino ferreo. qui primum seruiebant regi pha
raoni & ducibus eius. praecepitque eis in ecclesia ut alium nescirent
deum. nisi eum qui creator est omnium. & nouit saluare quos
fecit. Ipse recognouit eos & pauit in terra solitudinis. ita ut
possint dicere. Dominus pascit me. & nihil mihi deerit. in lo
co pascue ibi me collocauit. super aquam refectionis educa
uit me. Deditque eis angelorum panem manna de caelo
ic quod in aegypto numquam comederant. & aquas de se
quenti eos petra. Petra autem iuxta apostolum christus est.
qui comederunt & adimpleti sunt. & cibos domini nonta
lerunt. quibus idem apostolus loquitur. Iam saturati estis.
iam diuites facti estis. Sine nobis regnatis. atque utinam
regnaretis ut & nos regnaremus uobiscum. Comederunt
enim in sacris scripturis. panem qui de caelo descendit.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

& cū dauid dixerunt. Incerta & occulta sapientiae tuae mani
festasti mihi. Impleti que & saturati. eleuauerunt con
tra creatorē cor suū. & alterum sibi finxerunt dm̄. Quic quid
biberant & comederant. sui meriti non di misericordiae de
putantes. idcirco obliti sunt di. qui p̄ceperat eis ut legis
uerba religarent inter oculos & in manibus atque in fim
briis palliorum. neūquam obliuiscerentur di sui. Et ero eis
quasi leena. sicut pardus in uia assyriorū. occurram eis
quasi ursa raptis catulis. & disrumpā interiora iecoris
eorum. & consummā eos ibi quasi leo. bestia agri
scindet eos. LXX. Et ero eis quasi panter. & sicut
pardus in uia assyriorū. occurram eis quasi ursa
indigens cibo. & disrumpā interiora cordis eorum
& deuorabunt eos ibi catuli saltuum. bestiae agri disrum
pent eos. Illi adimpleti sunt & saturati. eleuauerunt corda
sua & obliti sunt mei. Ego autē inquit ero eis quasi leena
siue panter. de quo supra plenius diximus. & sicut pardus
in uia assyriorum. quando ducentur captiui ab assyriis.
& occurram illis quasi ursa raptis catulis. siue indigens cibo.
& disrumpam eorū uniuersa uitalia. Aiunt quide besti
arum scripsere naturis. inter omnes feras nihil ēē ursa saeuius
cum pdiderit catulos uel indiguerit cibis. Et non solū
panterae pardi. & ursae ferocitā comminatur. sed leonis
quoque & omniū bestiarum. que gignuntur in saltibus.
Et haec omnia dicit se ēē euersurū. quando ierint ad as
syrios. nec cū ibi fuerint dura passi. n̄ potentiae & in
dignatione dn̄i. sed hostiū fortitudini. adsignent mi
sericordias suas. Simulque consideremus. quod qui in
euangelio credentib; loquitur. Uenite ad me
omnes qui laboratis & onerati estis. & ego refi
ciā uos. iugū enim meū suaue ē. & onus meū

leue ē. Nunc ꝑ prophetam incredulis & nolentibus
agere penitentiā. Pariter. pardus. ursa. & leo efficitur. non
solum israhelitis qui propt̄ idolatriā in medio eorū urbibus.
siue montibus conlocati sunt. sed & iā hereticis qui propt̄
mentis sup̄bum & falsorum dogmatum ueritatē obliti sunt
di sui. & finxerunt & secuti sunt deos alienos. Perdi
tio tua isrl̄. tantūmodo in me auxiliū tuū. Ubi ē rex tu
us. maxime nunc te saluū faciat in omnibus urbibus tuis.
& iudices tui de quibus dixisti. da mihi regē & principes
D abo tibi regē in furore meo. & auferā in indignatione
mea LXX. Corruptionē tuā isrl̄. quis auxiliabitur.
ubi ē rex tuus. iste & saluū te faciat. in cunctis urbi
bus tuis. iudicet te de quo dixisti. id est. da mihi regē &
principē & dedi tibi regē in ira mea & habui in
furore meo. Pro eo quod. LXX. interp̄tati sunt habui.
oms abstulit transtulerunt. Infelix isrl̄ & dignus male
dictione ꝑpetua. qui in tantū impietatis descendit pro
fundū ut solius dī saluetur misericordia. Potest autem
in hebreo. & hoc sensu legi. Disperisti isrl̄ quia nihil tibi
reliquū est. nisi ut me solū clementia conserueris. In lxx
autem alter ē sensus. Corruptionē tuā isrl̄ quis au
xiliabitur. Id ē. captiuitati tuae & ultime seruituti.
quis ferre poterit auxiliū eorū quos tibi p̄sules aesti
masti. ubi ē rex tuus de quo dicebas ad samuhel. constitue
sup̄ nos regē ut iudicet nos. sicut & gentes habent cete
re. Cumq; ille contradiceret. respondebas nequaquā.
sed rex erit nobis. & erimus & iā nos sicut & omns gentes.
& iudicabit nos rex nr̄. & egredietur ante nos & pug
nauit p̄ nobis. De quo ergo tibi p̄miseras. quod auxi
tu ab illa ab & illa rex. nunc in necessitate subueniat? eder
niat & uniuersas urbes tuas liberet de seruitute da.

Ubi sunt iudices tui? ubi reges et. Tu enim dixisti da mihi regē
& principes. Itaque dedi tibi saulē regem in furore meo. intan
tū ut in diebus messis pluuiā demonstrarem contra naturā
iudeae prouinciae. & abstuli inquid in indignatione mea regē
sedechiam
uidelicet. Sedeciā ut quē cū furore dederā. tollerē cum indigna
tione. Alii arbitrantur datum in furore regē hieroboā filium nabat.
& ablatum in indignatione osee. ultimū regē decē tribuū.
Hoc quod exposuimus dedi tibi regē & abstuli regē in indigna
tione mea. hebrei ad futurū tēpus referunt. Eo inquit
tēpore quo dicebas da mihi regē & principes. ego tibi respon
debam per samuhelē. quod daturus tibi essē in furore meo.
& ablaturus in indignatione mea. Perditus ē omnis here
ticus. & corruptione traditus. Qui enim corrūpit tē
plū dī. corrūpet illū dns. Et in nullo alio habet auxiliū.
nisi in sola misericordia dī. quā penitudine consequitur.
Huius rex & iudices diabolus ē. & daemones. siue omnis prin
cipes dogmatum peruersorum. qui eos tēpore necessitatis
& angustiae liberare nō poterunt. qui datis in furore &
auferentur in indignatione. Non quod dns tales eos uo
luerit habere reges. alioquin nō auferet quos sponte dede
rat. sed quod dimiserit eos uoluntatib; suis. ut comeden
tes & incrassati carnibus nausiarent. & uomerent per na
res suas. & odisse inciperent eos quos tanto studio se
quebantur. Colligata ē iniquitas ephraim. abscon
ditū peccatū eius. Dolores parturientis uenient ei. ipse
filius nō sapiens. Nunc enim non stabit in contritione fili
orum. Septuaginta. Congregatio iniquitatis ephraī.
absconditū peccatū eius. dolores quasi parturientis
uenient ei. Iste ē filius tuus sapiens. & nunc nō susti
nebit in contritione filiorū. Quomodo si ligetur quid
in sacculo conseruatur. & nō perit ei colligatum ē.

sicomnis iniquitas qua in dm̄ peccauit ephraim conligata
ē. ei & abscondita. & quasi in mar suppio reseruatur. Deni
que cū dies ultionis aduenerit. & extrema captiuitas. do
lores quasi parturientis uenient ei. siue ad ꝑhendendū illū;
Mulier parturiens. multo antequā pariat. ex eo tēpore quo
concipit. scit se. ee parturā. & ex pectat cotidie extre
ma tormenta. cruciatus que uenturos. Ita & ephraim filius
insipiens. de quo supra dixerat ephraim colūba insipi
ens non habens cor. in contritione filiorū & populi sui
cū dies parturitionis & captiuitatis aduenerit. aut stare
aut suff. ēre non poterit; Pro insipiente filio. in lxx.
phironia legitur. iste filius sapiens; hoc ē. quē
sapientē putabas. ut e contrario intellegatur insipi
ens. Omnibus autem hereticis iniquitas colligata ē. quā in ex
celso locuti sunt. & absconditum ē peccatū eorum. dū sepiuntur
uenena. sui cordis abscondere & habere secreta. quae cū dies
parturitionis aduenerit. ꝑꝑ dī sapientia dereliquit. dolore
eiulationib; q; pandent. Iste ephraim filius insipiens ē. de
quo & in hieremia scriptum est. Nouissimū eius erit insipiens.
& in contritione filiorū suorū quos interfecit. quos iugulauit.
di iram sustinere non poterit. De manu mortis liberabo
eos. de morte redimā eos. Ero mors tua o mors ero mor
sus tuus inferne. Consolatio abscondita ē. ab oculis meis.
quia ipse inter fratres diuidit. LXX. De manu inferni
liberabo eos de morte redimā illos. Ubi ē causa tua mors.
ubi ē. aculeus tuus inferne. Consolatio abscondita ē ab
oculis meis. q; ipse inter fratres diuidit. Secundū utrāq;
intellegentiam. & ephraim. hoc ē. & decē tribuū. & hereticorum
qui sustinere non poterūt in contritione filiorum suorum.
cū dolores quasi parturientis aduenerint. dns pollicetur
de manu mortis se eos liberaturū. & de morte redēpturum

Manuũ autẽ mortis. appellat opera quib; interfecit. iuxta illud qđ scrip
tũ ē. In manu linguę. mors & uita. Liberat autem omnes dns & re
demit in passione crucis. & effusione sanguinis sui. quando ani
ma eius descendit in infernũ. & caro eius ñ uidit corruptionẽ.
& ad ipsã mortẽ atq; infernũ locutus ē. ero mors tua ó mors.
Idcirco enim mortuus sum. ut tu mea morte moriaris. Ero mor
sus tuus inferne. qui omñs tuis faucib; deuorabas. Uidensq;
mortis durã necessitatem. & quod nullus sit hominũ qui
uiuat & non uideat mortẽ. clementissimus pater sententiae
recordatur antiquę. quia in adã omñs moriuntur. siue pphe
ta intellegens fragilitatẽ suã. & condicionẽ carnis humane.
consolatio ait. abscondita ē ab oculis meis. Et ē sensus
Non ualeo consolari quicquid mente concepero. dolorẽ
meũ ñ potest mitigare. Cernentis carissima int se no
mina morte seiungi. ipse inquit infernus fratres diuidit
Quicquid igitur separat fratres. infernũ ē appellandus.
& maxime mulier meretrix. quę uocans insipientẽ ad se
dicit inopibus prudentiae panes occultos libentẽ ad
tingit. & aquae furtiuę dulcedinẽ & nescit insipiens
qm̃ terrigine apud eã pereunt. & in pfundũ inferni incur
rant. Quicquid enim non licet magis desideratur. & qđ rari
tate dulce ē. assiduitate in amaritudinẽ uertitur
Et mel distillat de labus mulieris meretricis. quae ad tẽ
pus inpinguat fauces insipientis. nouissime autem ama
rius felle inuenitur. & acutius magis quam gladius utrũ
que acutus quicumque terrigina ē. & de celo non nascitur.
interficitur eius amplexibus. & ligatur institis lectuli.
& insipientię pedes deducunt eos qui utuntur ea cum morte
ad inferos. Inter mortem autem & inferos. hoc inter ē.
Mors ē qua anima separatur a corpore. infernus locus
in qua animae recluduntur. siue in refrigerio siue in penas

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

pro qualitate meritorum. hoc diximus ut ostenderemus id mortem
facere quod meretricem mulierem. Mors enim diuidit fratres. hoc et
mulier facit in fratribus. Omnem intellege caritatem. quod et maxime
diuidatur a filia. et pater a filio et frater a fratre. quod autem
aliud sit mors et aliud infernus. et psalmista demonstrat
dicens. Non est in morte qui memor sit tui. in inferno autem
quis confitebitur tibi. Et in alio loco. Ueniat mors super eos.
et descendant in infernum uiuentes. Pro eo quod nos interpre-
tati sumus. Ero mors tua o mors ero morsus tuus inferne. lxx
transtulerunt. Ubi est causa tua mors. ubi est stimulus tuus
inferne. Pro quo apostolus posuit. absorta est mors in con
tentione. Ubi est mors contentio tua. ubi est mors aculeus
tuus. Et exponens uirtutem testimonii intulit. Aculeus
autem mortis peccatum. uirtus uero peccati lex. deo autem
gratias qui dedit nobis uictoriam per dominum nostrum ihesum christum
Itaque quod ille in resurrectione interpretatus est. dominus nos
aliter interpretari nec possumus nec audemus. potest et mors
et infernus et diabolus accipi. qui christi morte iugulatus est.
De quo et in esaia loquitur. Deuorauit mors inualescens.
et postea sequitur. abstulit dominus omnem lacrimam ab omni
facie. Duos autem fratres inter se morte diuisos iuxta historiam
illius temporis quidam israhel et iudam intellegunt. ut quod tunc
figurabatur in parte. nunc sentiatur in toto. et cum omni hu
mano genere israhel et iudas liberandus sit et redimendus
In eo loco in quo lxx transtulerunt. Ubi est causa tua. et nos diximus
ero mors tua. symmachus interpretatus est. Ero plaga tua. quinta
editio et aquila. ubi sunt sermones tui. quod hebraice scribitur
de barach. legentes dabar. hoc est uerbum. pro deber quod inter
pretatur mors. iuxta illud quod in esaia legimus. mortem mi
sit dominus in iacob. et uenit in israhel. hoc est deber. pro quo nos interpre
tati sumus. uerbum misit in iacob et uenit in israhel. id est dabar

pro aculeo quoque quē nos morsū transtulimus. symmachus excursum. id ē ATIANTMA. theodotio & quinta editio plagam & conclusionē intptati sunt.

Adducet urentem uentum dns de deserto ascendentem. & siccabit uenas eius. & desolabit fontes eius. Et ipse diripiet thesaurū. omīs uasis desiderabilis. LXX. Adducet urentem uentū dns de deserto sup eos. & siccabit uenas eius. Desolabit fontes illius. ipse arefaciet terrā eius. & omnia uasa desiderabilia. Legi in cuius dā cōmentariis. uentū urentē quē adducet dns de deserto. illū ēē qui pcusserit domū iob in quattuor angulis. & fecerit eam sup filios ruere conuiuantes. & unū ēē de his uentis quos in eugłio legim̄ flare & uenire cū turbine pluuiis atq; fluminibus. ut subuertant domū quae sup petrā aedificata ē. siue sup arenas quod mihi nequaquā uidet. Neque enim in iob. scriptū ē quod uentū de deserto dns adduxerit. sed nomē dni tacitū ē. ut uentus de solitudine qui contriuerit uirum suaue nescit uoluntate. contraria possit accipi fortitudo & uenti qui domorum fundamenta & subuertunt. utiq; ad bona pastē non poterunt referri. Sup eū uentē urentē quē adducet dns de deserto. ascendentē illū intellegamus. De quo & in abacuc legimus. Ds ab austro ueniet. & scs de monte pharan. qui utiq; in solitudine & in meridie situs ē. Et in cantico legimus. Ubi pascis ubi cubas in meridie. Hunc itaq; uentum urentem qui siccet uenas nostras. & fontis eius arefaciat. adducet dns de deserto ascendentem. de deserto autem humani generis. in quo & diabolus querens requiē inuenire n potuit. Siue deserta intellegimus scē marię uterū uirginalē. quod absq; semine humano nulla frutice pullulauerit. sed uirgo simplex atq; purissima. & unione

fecunde reddiderit eum florem. qui dicit in cantico canticorum. Ego flos campi et lilium conuallium. Et pulchre tam in esaia quam in praesenti loco flos ascendere. et uirtus ascendens dicitur. Quia de humilitate carnis ad excelsa conspicit. et nos secum traxit ad patrem. dicens in euangelio. Cum exaltatus fuero omnia traham ad me. Ipse quasi radix ascendit de terra in habitabili. et nequaquam mors in eum. sed ipse mortem superuenit. Neque enim mors in eo ullam suae potestatis uiam repperit. et hoc est quod in prouerbiis dicitur. inpossibile est super petram serpentis inuenire uestigia. Et ipse loquitur in euangelio. Ecce uenit princeps mundi istius. et inuenit in me nihil. Iste siccabit uenas mortis et desolabit fontes eius. Uenae mortis et fontis et aculeus. peccata ab apostolo nominantur. quibus arefactis. mors quoque ipsa siccabitur. Quodque sequitur. ipse diripiet thesaurum omnis uasis desiderabilis. dupliciter accipitur. Siue quod desiderabilia sunt his qui in morte habitant. siue uasa desiderabilia. quae in thesauro retinebantur inferni. sanctos intellegimus. quos alligato forte dominus eripuit. et tulit de inferis. et quasi uasa praetiosissima secum perduxit in paradysum. Pro thesauro terram LXX transtulerunt. haut dubium quin mortis significet. Et in psalmis legimus. Credo uidere bona domini in terra uiuentium. Et iuxta euangelium. mites possidebunt terram. E contrario debemus accipere terram inferni. non esse terram uiuentium sed mortuorum. quae diripitur atque uastatur. quando morte christi uinctae apud inferos animae liberantur. Secundum tropologiam in his de quibus supra diximus commentariis legimus. uentum urentem diabolum intellegi. et in singulos hereseiarchas quod nobis displicet. Neque enim diabolus uenas mortis fontesque erroris siccare potest. cum ipse fons et initium mortuorum sit. Itaque sermo ecclesiastis uirtus

intellegendus ē uentus · quoniam hereticorum dogmata are
faciat · & pducat ad nihili & diripiat eos atq; dispgat · qui he
reticorum doctrina in morte fuerant congregati · Pereat
samaria · qm ad amaritudinē concitauit dnm suū · In gladio
pereat · paruuli eorum elidantur · & fetę eius discindantur
LXX · Disperdetur samaria · qm̄ restitit dō suo in gladio pe
ribunt · & lactantes eorum elidentur ad terrā · & habentes
in utero disrūpentur · Saepe diximus de decē tribus appellarē
samariā · a metropoli samaria · quae ex nomine augusti
nunc uocatur augusta · id ē sebaste · Cur autem samaria
dicta sit ciuitas · in regū uolumine legimus · Imperatiui igitur
ppheta & uiuerius dicā optatiuo modo loquitur · ut samaria
pereat · Cui cū ds tanta pparar& bona · illa contra dnm faciat ·
& magis daemonū simulacra sectetur · Symmachus autem
non dixit pereat · sed METAMEΛHCEI · id ē agere penitentiā ·
siue quē eā penitebit erroris qđ dulcissimū dnm in amari
tudinē uerterit · ita ut bellatores ei in gladio pereant ·
paruuli & lactantes elidantur ad terrā · & fetę eius atq;
pregnantes · disrūpantur in mortē · Quae omnia ei acci
disse credendū ē · tempore captiuitatis & angustiae · quan
do sua patria pdiderunt · & qui euasere gladiū · in ser
uitutē p persidā sunt abducti · De hereticis facilis intel
legentia ē qđ uocentur samaria · eo qđ di pcepta seruare
se iactant · Non quo custodes sint legis eius · sed qđ hoc
ēē · se dicant · in similitudinē scismatis nouatianorum ·
qui & ipsi ΚΑΘΑΡΟΥC · id ē mundos se uocant · cū sint
omniū inmundissimi · negantes penitentiā · p qua pec
cata mundantur · iuxta illud qđ scriptū ē · Lauabis me ·
& sup niuē dealbabor · Et in esaia · Lauamini mundi
estote · Lauacrum autem · n baptismū uocat · sed om
nē penitudinē quę sordes abluit peccatorum ·

Pereat igitur huiuscemodi samaria. quia quicquid loquitur repugnat deo suo. & clementiam eius uertit in crudelitatem. usque eo ut qui uiri sunt apud illam. & ad militiae aetatem uenere perfectam. spiritali mucrone truncentur. Qui autem paruuli atque lactantes elidantur ad petram. De quibus & in psalmo legimus. Beatus qui tenebit & allidet paruulos tuos ad petram. Fetae quoque eius. atque pregnantes. que de malo semine conceperunt. ideo disrumpentur. ne pessimos liberos faciant. Tale quid & in euangelio nobis subicitur. Uae pregnantibus & nutrientibus. in diebus illis. Diebus uidelicet tribulationis & angustie. Interficiuntur autem & bellatores samariae gladio. & lactantes eliduntur. & pregnantes disrumpuntur. ut pereunte malo semine zizaniis que eius exitas. sola remaneat triticum. quod in dei horrea recondatur. Conuertere israhel ad dominum deum tuum quoniam corruisti in iniquitate tua. tollite uobiscum uerba & conuertimini ad dominum dicite ei

Omnem aufer iniquitatem & accipe bonum. & reddemus uitulos labiorum nostrorum. Assur non saluabit nos. super equum non ascendemus. nec dicemus ultra dii nostri opera manuum nostrarum quia eius qui in te est misereberis populi. LXX. Conuertere israhel ad dominum deum tuum. quia infirmatus es in iniquitatibus tuis. sumite uobiscum sermones & reuertimini ad dominum. dicite ei. ut non tollatis iniquitatem. sed ad sumatis bonum. & reddemus fructum labiorum nostrorum. Assur non saluabit nos. super equum non ascendemus. Nequaquam ultra dicemus dii nostri operibus manuum nostrarum. qui in te est miserebitur populi.

Pereunte samaria & uiris eius. & paruulis. & pregnantibus occisis. elisis atque discissis. totus israhel ad penitentiam prouocatur. ut qui infirmatus est siue corruit in iniquitatibus suis. reuertatur ad medicum & recipiat sanitatem. uel stare incipiant qui corruerant. Docetur que quomodo debeat agere paenitentiam.

80

Tollite inquit uobiscu͞ uerba. id e͞ p͞ces & delictorum confessione͞. & conuertimini ad d͞nm. ta͞ uerbis qua͞ operibus. & dicite ei. Omne͞ aufer iniquitatem. nihil languoris in nobis. & ruinae pristine derelinquas. ne rursum mali seminis pullulent rediuiua plantaria. & accipe inquit bonum. Nisi enim tuleris mala nr͞a. bonu͞ tibi q͞d offeramus habere non possumus. Iuxta illud. q͞d alibi scriptu͞ e͞. Declina a malo. & fac bonum. Et reddemus ait. uitulos labioru͞ nr͞orum. P͞ uitulis qui hebraice appellantur pharim. fructum LXX transtuler͞. qui dicitur pheri. falsi sermonis similitudine. Uituli autem labiorum. laudes in d͞m sunt. & gratiaru͞ actio. Sacrificium enim d͞o. sp͞s contribulatus. Igitur illo iam tempore carnalibus uictimis rep͞batis. placabilis d͞o hostia e͞. pura confessio. qui et ideo tauros e͞e dicunt. labioru͞ uitulos. & dilaudes p͞ p͞ctis uoce cantandas. & ia͞ aliud repromittunt q͞d nequaqua͞ in assyriis spem habeant. nec sup͞ aequos aegypt͞ p͞ficiscant. quia fallax equus ad salute͞. & ultra n͞ adorent opera manuu͞ suaru͞. uitulos aureos. quos in dan. bethel quae conflauerant. Et ad eos inquiunt nequaqua͞ operi manuu͞ nr͞arum dicemus d͞n nr͞i. q̄ tu eius qui intus e͞ populi misereberis. hoc e͞ populi isr͞l. de quo dixerat. filius primogenit͞ meus isr͞l. Et filios genui & exaltaui. ipsi autem me spreuer͞. Et in alio loco. Filii alieni mentiti sunt mihi. Pupillus autē uocatur q̄ d͞nm p͞didit patre͞. uid͞a pupillo. Pexpositum eum quia malo patre recesserit diabolo. & idcirco d͞i misericordia subleuetur. Ad omne quoque dogma p͞uersum cordis p͞pheta loquitur. & sectatores ei͞ ad paenitentia͞ p͞uocat dicens. Conuertimini ad d͞nm d͞m ur͞m qui corruistis. siue languistis d͞ni p͞dita sanitate. Tollite uobiscu͞ uerba. uera͞ fidei confessione͞. & dicite. Aufer iniquitate͞. q̄ in nr͞o corde uersatur. & accipe bona fidei. q̄ corde creditur ad iustitia͞. ore autem confessio fit ad salute͞. Uituli & uictimae. siue fructus labior͞.

sunt. in patrem et filium et spiritum sanctum. et in passionem et resurrectionem
domini credere. Quam qui obtulerit ei. nequaquam sperabit in regem assyrio. De quo crebro diximus. nec ascendet super equum quem praecepit
dominus nequaquam multiplicandum. quem habens pharao cum suo est dimersus equitatu. Omnis enim hereticus. ascendit equos
per superbiam quos in errore suo ipse generauit. Et nequaquam ultra
dicent operibus manuum suarum. quae ipsi artifici eloquio confinxerunt.
dum ri gulosi uenter deus. auarus colit mamonam. hereticus dogma
quod finxit. qui uniuersa haec deseruerit. id est assur et equum et
opera manuum suarum reuertitur ad dominum. et placabit patrem suum a quo
fuerat abiectus. Sanabo contritiones eorum diligam eos spontanea
quia auersus est furor meus ab eo. Ero quasi ros. israhel germina
bit quasi lilium. et erumpet radix eius ut libani ibunt rami eius.
et erit quasi oliua gloria eius. et odor eius ut libani. Conuertentur
sedentes in umbra eius. uiuent tritico. et germinabunt quasi ui
nea. Memoriale eius sicut uinum libani ephraim. Quid mihi
ultra idola. Ego exaudiam et dirigam eum. ego ut abietem ui
rentem. ex me fructus tuus inuentus est. LXX. Sanabo habita
tores eorum. diligam eos manifeste. quia auersa est ira mea ab eis.
Ero quasi ros israhel. florebit ut lilium. et mittet radices suas quasi libanus. ibunt rami eius. et erit quasi oliua fructifera.
et odor illius quasi libani. Conuertentur et sedebunt sub um
bra eius. bibent et inebriabuntur frumento. et efflorebit sicut
uinea. Memoriale eius sicut uinum libani ephraim quid illi
et idolis. Ego humiliaui eum. et ego confortabo illum.
ego sicut iuniperus condensa. ex me fructus tuus inuentus est.
Conuersis ad paenitentiam. et instar pupilli patrem quem reliquerant
cognoscentibus. respondit dominus. Sanabo contritiones uel
habitacula eorum. in quibus fuerant uulnerati siue con
fracti. uel in quibus male habitauerant diligam eos spontanea.
quod LXX transtulerunt. ΟΜΟΛΟΓΩΣ perspicue atque aperte.

uel absque ulla dubitatione. Diligit autem dns diligentes se. de quibus
& in alio loco ait. Ego diligentes me diligo. Qui enim prius irascebar
eis propter peccata quae fecerant. nunc misereboz propt clemtiā
meā. Et ero eis quasi ros. ut fornacem babyloniā. & caminū aestu
antis incendii. meo rore resting ā. qui & p isaac patriarcham.
ad iacob seruum meum locutus sum. De rore celi. et habitaculum
tuum. Quomodo enim dns fit credentibus lumen. uia. ueritas.
panis. uinea. ignis. pastor. agnus. ianua. uermis. & cetera. Sic
qui indigemus illius misericordia & peccatorum febribus aestu
amus. in rorem nobis uestitur. Ad quē dicit esaias. Ros enim
qui a te ē. sanitas eorum ē. & inde ut eronomii cantico moyses
loquitur. Descendant sicut ros uerba mea. Cū autem nos dns
suo rore spserit. & siccitatem pectoris nri suis pluuiis inrigarit.
germinabimus. immo florebimus ut lilium. imitantes dnm sal
uatorem. qui dicit in cantico canticorum. Ego flos campi. & liliū
conuallium. Et loquitur ad sponsā suā. quae non habet rugā
neque maculā. Sicut lilium in medio spinarum. sic pxima mea
in medio filiarum. Cūq; creuerimus in dnō mittemus radices
nras sicut arbores libani. q; (uc) quantū in auras consurgunt uer
tice. tantū radicem in ima demergunt. ut nulla tēpestate qua
tiantur. sed stabili mole consistant. Harū arborū rami. huc illucq;
tendantur inueniant uolatilia cęli & habitent in eis. Et ne for
sitan putaremus quia dixerat erūpet & radix eius. siue emittet
radices suas quasi libanus. de cedris eum loqui & infructuosis
arboribus. se mirum & conuersū ad dnm. oliuae frugi fere cō
parat. quae dicit in alio loco. Ego autem. sicut oliua fructifera
in domo dni. Cui fructum quinque sibi sapientes uirgines pa
rauerunt. ex quo uulnerum mitigatur tumor. languentia
membra requiescunt in tenebris lumen accenditur. unguntur
in agone certantes. Haec oliua habebit odorem quasi libani
uel turis. quod genus ē timiamatis ΕΤΟΜΩΝΥΜΩϹ.

Apud grecos & hebreos & mons appellatur & tus. Uel certe mons libani qui fertilissimus & uirens densissimas arborum comis protegit. Tauta possit oliua dicere. Xpi bonus odor sumus. Qui autē conuersi fuerint ad dnm. accipient conuersionis suae p̄mium. ut sedeant in umbra & dicant. Sub umbra eius requieui & sedi. & fructus eius dulcis ē in ore meo. Cumque sederent in umbra illius. uiuent qui prius mortui fuerant. siue iuxta LXX. bibent & inebriabuntur tritico. hoc ē rerū omniū abundantia. Quod autem hic ebrietas non euersionē mentis. sed copiā rerum omnium signific&. uersiculus ille declarat dicens. Uisitasti terrā & inebriasti eam. & ioseph conuiuiū in quo inebriasse dicitur fratres suos. & dns loquens ad apostolos. comedite amici & bibite & inebriamini fratres. Siue quia dns nr ipse ē & frumentum & uinea. quicūque crediderit in eo inebriare dicitur. Denique sequitur & florebit quasi uinea. memoriale eius sicut uinū libani. Uinū autē libani. possumus appellare mixtum & conditum thymiamate. ut odorem suauissimum habeat. Uel uinum libani quod dno libatur in teplo. De quo in zaccharia sub libani uocabulo legimus. aperi libane portas tuas.
Cū ergo tanta rerum habundantia sit futura. o ephraim omnis qui agis paenitentiā. & qui meus ēē cepisti. dimitte idola. simulacra contemne. Ego enim sum qui humiliaui te. & ego exaltabo te.
Siue ego & audiam & dirigā & faciam eum quasi abietem uirentem. ut de illo iuxta hebreos dicatur in psalmo abies domeius.
Aut certe. ego ero quasi iuniperus condensa. ut sub mea umbra requiescat. De arche & ut ut inis idē iuniperis iuxta lxx. interpretes. salomonē ianuas tēpli fecisse memorat. Quia xps per quē ad patrē accedimus. hanc hab& naturā ut sēp floreat. sēp nouos ad ferat fructus & nūquā depon& uirorē suū. Haec iuniperus sub umbra sua quiescentibus ne mundi huius ardore feriantur & percutiat aestus caput eorum. sicut quondam percussit iona dat fruges. & non solū dormientibus requiem & sedentibus. sed & fam

ritatem uel ceteris p̄b&. Quicquid secundum ANAGOGEN interp̄tati sum'
in aduentum dn̄i saluatoris & in conuersionem ueri isr̄l. hoc tā ad hereticos
& iudaeos quā ad gentes & ad omne dogma puersum referri potest. ut cū
egerint paenitentiā. ueniā consequantur. Si ergo plenitudo repmissio
nis & impleta ē in aduentu saluatoris. & cotidie impletur in eccl̄a. creden
dum ē. quod plenius impleatur quando pfectione ueniente. quod nunc ex
parte ē. destruetur. Notandum quod saepe iam diximus. salutem israhe
lis & reuersionis ad dn̄m. & de captiuitate redēptionem. non carnaliter
accipi ut iudaei putant. sed spiritaliter ut uerissime compleatur. Quis
sapiens & intellegens ista. intellegens & sci& haec. Quia rectę uiae dn̄i.
& iusti ambulabunt in eis. p̄uaricatores uero corruent in eis. LXX.
Quis sapiens. & intellegens haec aut intellegens. & cognosc& ea. quia recte
uiae dn̄i. & iusti ambulabunt in eis. Qui autē impii sunt. infirmabuntur in
illis. Quis sapiens & intellegit haec. intellegens & cognosc& ea. obscu
ritatem uoluminis & difficultatē explanationis ostendit. Si autē ipse
qui scripsit uel difficile uel inpossibile confitetur. quid nos facere
possumus. qui lippientibus oculis & peccatorum sordibus obscura
tis. clarissimū iubar solis non possumus intueri. Nisi dicere illud
quod scriptū ē. O pfundum diuitiarū sapientiae & scientiae dī.
quā inscrutabilia iudicia eius. & inuestigabiles uiae eius. Quis enī
potest absque xp̄o docente cognoscere. Quid signific& iezrahel.
quid soror eius non misericordiā consecuta. quid tertius frater non
populus meus. que sit adultera quae sine lege diu multo sessura sit tem
pore. quod sit pactum cū bestiis terrae. & cū uolatilib; caeli. quid
sit dauid ad quē populus reuersurus sit. cuius sit die tertia resur
rectio. & egressus eius diluculo compar&ur. quae sit pluuia prima
& nouissima. quis sit quē propheta dicit eē uenturū qui nobis
monstr& iustitiā. aut in cuius typo isr̄l educatur ex aegypto.
& post&ur in brachiis & ducatur in funiculis caritatis. quis sit
qui interficiat mortē & sicc& uenas eius. & fontes arefaciat &
diripiat uasa quae in thesauro condita tenebantur. Et cetera.

que longum ē texere. Unde quicumque sapiens & iustus ē. rectas uias dñi ēē
cognoscit. Uias autē dñi ēē cognoscimus lectionē ueteris & noui testam̄ti.
& scōrum intellegentiā scripturarū. In his uiis qui ambulat. nisi con
uertatur ad dñm & ablatum ab eo fuerit uelamen quod erat ante oculos
moysi. rectū iter inuenire non poterit. Sin autem dixerit cū dauid
Reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. ambulauit in
eis & xpm inueni& & iudaeos atque hereticos quos uel p̄uarica
tores uel impios scriptura nunc nominat offendere in eis. & in
firmare atque corruere sentiet. iuxta illud qđ scriptum ē
Ecce iste positus ē in ruinā & resurrectionē multorum in isrł.

EXPLICIT. IN OSEE PROPHETA COMMENTARIORUM. LIB III.